

አካሄድ መሃመን

ትርጉም እና ዝግጅት
ዐቢይ ጣሰው

አላህን ማወቅ

ትርጉም እና ዝግጅት ዐቢይ ጠሰው

ሰኔ 2012

በአላህ ስም እጅግ ርገሩጎ እጅግ አዛኝ በሆነው

ማጠቃለያ

መግቢያ	5
1. አምላክን መፈለግ፡ ሰዋዊ ባህሪ	9
2. አምላክ እና የሙከራ ሳይንስ አመክንዮ	22
3. የአምላክ አስፈላጊነት	37
4. ልዑኩ አላህ	49
5. ተውሂድ	65
6. ጉዞ ወደ አላህ	78
7. አላህን ማፍቀር	90
8. ከአላህ ጋር ለመሆን	104

መግቢያ

እስልምና ስለአላህ እና ከአላህ ጋር ስለሚኖር ግንኙነት ያለው አቋም ይታወቃል። ሃይማኖቱ በአላህ ዙሪያ ተገንብቷል። ከነገረ መለኮት ዕሳቤ ጀምሮ መንገድ ላይ የተጣለችን የሙዝ ልጣጭ የማንሳት ተግባር ከአላህ ጋር ተያይዘለች። በመሆኑም ነገረ መለኮታዊ ዕሳቤዎች በሙስሊሞች አእምሯዊ፣ ስነ ልቦናዊ እና መንፈሳዊ ይዘታዎች ውስጥ መሠረታዊ ሚና አለው።

ዓለማችን ከመቼውም ጊዜ የበለጠ የተሣሠረች ነችና ማናችንም በደሴት ላይ እንኖርም። ዘመናዊው ዓለም በሙስሊሞች ሃይማኖታዊ አስተሳሰብ ላይ ተፅዕኖ ማሳደሩ አይቀርም። እየኖርንበት ባለው “የምክንያታዊነት” እና ጠርጣራነት ዓለም የሃይማኖት አስፈላጊነት ብቻ አይደለም፣ ህልውናውን የሚጠይቁ ቀላል ቁጥር የላቸውም።

ሃይማኖት በጥቅሉ፣ ስለ አላህ ያለን መረዳት የምክንያታዊነትን እና የጠርጣራነትን ተግዳሮት ማለፍ አይችልም የሚል ልብ ሙሉነት በዛኛው መስመር ላይ ባሉ ግለሰቦች ይታያል። በርግጥ ሃይማኖት ምክንያታዊ ሊሆን አይችልምን? ለበርካታ ዓመታት ሃይማኖት ከእምነት ጋር ስለተቆራኘ ለጥያቄው አዎንታዊ ምላሽ መስጠት ቢከብድም እውነታው ግን በተቃራኒው ነው።

ይህች መፅሐፍ እስልምና ስለአላህ ያለውን አስተምህሮት ምክንያታዊ በሆነ መልኩ የማቅረብ ዓላማ በዋናነት ይዛለች። ነገር ግን ይህ ሙሉ ታሪኩ

አይደለም። ዕውቀት አስፈላጊ ቢሆንም በአላህ ጋ የተሳካ ግንኙነት ማድረግ እኩል አስፈላጊ ነው።

በዚህ ረገድ ሰው ከሃይማኖቱ ውጭ እና ውስጥ ባሉ ፈተናዎች ተወጥሯል። የውጭው ዓለም በዕለት ተዕለት ህይወታችን ላይ የሚያሳድረው ተፅዕኖ መንፈሳዊ ህይወታችን ላይ ያለው ጭናቅ ቀላል አይደለም። በሚያሳዝን ሁኔታ ሃይማኖት ውስጥ የነገሠው ህጋዊነትና ቅርፃዊነት አማኝን እየረዳ አይደለም። መንፈሳዊ መጎሳቆሎች ከፍተኛ ደረጃ ላይ ደርሰዋል። ከጊዜ ወደ ጊዜ የአምልኮ ተግባሮቻችን ቅርጻዊነት እና ህጋዊነት እየተጫናቸው በመምጣቱ ከአላህ ጋ ያለን መንፈሳዊ ግንኙነት ሳስቷል።

በክፍል ሁለት የመፅሐፏ አካል ከአላህ ጋ ያለን ግንኙነት እንዲሻሻል እና በመንፈሳዊነት እንዲሸለም የህይወት ተሞክሮ ቀርቧል። የአላህ ፍቅር አስፈላጊነት፣ ከእርሱ ጋ ሊኖረን ስለሚገባ መንፈሳዊ ግንኙነት የተዳሰሰበት።

መፅሐፏ የተለያዩ ደራሲዎች ሥራ ትርጉም ዝግጅት ነው። ፈትሁላህ ጉለን፣ ፋሪድ ኢስሐቅ፣ ሙሳቪ ላሪ እና ሌሎችም ተካተውበታል። ለንባብ እና ለመቆዘም በማይከብድ መልኩ ለመዘጋጀት ሞክሬያለሁ፤ ፍርዱን እናንተ ትሰጣላችሁ።

መፅሐፏ ከአላህ ጋ በተያያዘ ላላችሁ አእምሯዊ እና መንፈሳዊ ጥያቄዎች አነቃቂ ሃሳቦችን እንደምትቀብላችሁ ተስፋ አደርጋለሁ።

እንደሚታወቀው መፅሐፏ በሶፍት ኮፒ የቀረበችው አንባቢያን በአምላክ የምታምኑ እና/ወይም የመልካም ስነ ምግባር ባለቤቶች እንደሆናችሁ በመተማመን ስለሆነ **25 የኢትዮጵያ ገቢ** በሚከተሉት ባንኮች አስገቡልኝ። የመክፈል አቅም ከሌላችሁ ዱዓ እንዲሰጥልኝ። ከፍላችሁ ያወረዳችሁም ከተደሰታችሁባት በዱዓችሁ አትርሱኝ።

Abiy Tassew

ንግድ ባንክ፡ 1000095979258

አዋሽ ባንክ፡ 01320089003300

ዳሽን ባንክ፡ 5026855862011

መልካም ንባብ

ዐቢይ ጣሰው

ክፍል አንድ

ምዕራፍ አንድ

አምላክን መፈለግ፡ ሰዋዊ ባህሪይ

ሰው ከተወሰኑ ተፈጥሯዊ የሃሳብ ቋጠሮዎች ጋ ተወልዷል። ቋጠሮዎች ህገ-ልባዌ ናቸው። ምንም አይነት ውጫዊ ትምህርቶች አልፈጠሯቸውም፤ አላስገኙባቸውም። 'ረግጥ ነው ኋላ ላይ ሊዳብሩ ይችላሉ። ይህ በተማሩት ሆነ ባልተማሩትም ላይ ለውጥ የለውም። ለምሳሌ "ጥቅሉ ከክፍልፋዩ ይበልጣል" የሚለውን መሠረታዊ የሃሳብ ቋጠሮ ግልፅ ለማድረግ ምንም አይነት ማብራሪያ አያስፈልገውም። ትምህርት፣ ሳይንስ እና ፍልስፍና እንደዚህ አይነት ተመሳሳይ ቋጠሮዎችን ጥቅም ላይ በማዋል የተመሠረቱ ናቸው። ሰው ተፈጥሯዊ የሃሳብ ቋጠሮዎችን መዘንጋት ሲጀምር ብቻ ነው መሰረታዊ እውነቶችን መጠራጠር የሚጀምረው።

አንዳንድ የፍልስፍና አስተምህሮቶች የማህበረሰብን የፍች ባለቤትነት ይክዳሉ፡ በአምላክ ማመን ከሰው ተፈጥሯዊ ግንዛቤዎች መሃከል አንዱ ነው። አንድ ሰው ከሃይማኖታዊ እና ኢ-ሃይማኖታዊ ሃሳቦች አእምሮውን አጥርቶ ዩኒቨርሲቲና በውስጡ የያዛቸውን ፍጡራን ቢመለከት ግልፅ ይሆንለታል። 'ራሱን በእንቅስቃሴ ውስጥ ባሉ አካላት ክበብ ውስጥ ያገኘዋል። ሕይወቱ ካልመረጠው ነጥብ ተነስቶ ወዳልመረጠው መዳረሻ ይጓዛል። ያለ ስምምነቱ ወይም ግንዛቤው የዩኒቨርሲቲ ስርዓት እና ሂደት አንድ አካል ሆኗል። ከዩኒቨርሲቲ

ስርዓት እና በእርሱ መሃከል ካለው ግንኙነት ምልክታ በመነሳት ውሳኔ ላይ እንዲደርስ ያደርገዋል። ከዓለም የኑባሬ ትዕይንቶች ጀርባ በፍጹም ስርዓት በፍቃዱ የሚያስተናገር ሥውር ሃይል እንዳለ ይረዳል። በዚህ ድርብ ድርብርብ በሆነ ሠፊ ግዛት ውስጥ ሰው ደቃቃ ቢሆንም ዕውቀት፣ ሃይልና ፈቃድ አለው፡ ፡ ዕውቀት፣ ሃይል እና ፈቃድ- ምንም እንኳን ሌላ ገፅታ ቢኖራቸውም፣ ፍፁም የማይታዩ ቢሆኑም- ህይወት ያላቸውን ነገሮች ያለ ፍቃዳቸውና ስምምነታቸው መፍጠር፣ መጠበቅ፣ ማሸከርከር እና በመጨረሻም ማስወገድ እንደሚቻል ይደምድማሉ።

ይህ በተግባር የተረጋገጠ ተፈጥሯዊ የሃሳብ ቋጠሮ ነው። ሥራ ያለ ሠሪ አይሠራም፤ ምንም ነገር ያለስገኝ አይገኝም። ድምፅም ሆነ እንቅስቃሴ ሰምቶ የማያውቅ ከእናቱ ሆድ የወጣ ትኩስ አራስ እንኳ ድምፅ ወደመጣበት ወይም እንቅስቃሴ ወደተገኘበት አቅጣጫ ይዞራል። እንደዚሁም ሁሉ ዕለታዊ ህይወታችን እና የምርምር ሳይንስ ለእያንዳንዱ የሚታይ ውጤት መንስኤ አለ በሚል ዕሳቤ ይካሄዳሉ።

የመንስኤ ውጤት ትስስር መርህ ምንም አይነት ፍንገጥ አያስተናግድም። ሁሉም ሳይንሶች- ጂኦሎጂ፣ ፊዚክስ፣ ኬሚስትሪ፣ ጄኔቲክስ፣ ኢኮኖሚክስ እና ሌሎችም- የውጤቶችን መንስኤዎች፣ የእንቅስቃሴ አስገኝዎችን ውስጣዊ ትስስሮች እና ትስስሮችን የሚወስኑ ክስተቶችን ያጠናሉ። በተመሳሳይ መልኩ እጅግ እቅጩ ሂሳብ ንድፈ ሃሳቦችን የሚቀምረው፣ ትክክለኛነትን

የሚያረጋግጠው፣ ከዚያም “ኢክዌዥን”፣ “ዲፊሬንሽያል”፣ “ኢንተግራል” በሚል የሚስቀምጠው በዚህ መርህ ነው። የመደመርና መቀነስ ምልክቶችን፣ እንዲሁም ቁጥሮችን በኢክዌዥን ውስጥ እንደልቡ የሚደል ሰው ማይምነቱን ነው የሚናገረው። እቅጩን ለማስቀመጥ፣ የሰው ልጅ ህያው ያደረጋቸው ዕድገቶች ሁሉ ለሚታዩ ውጤቶች መንስኤዎችን በመፈለግና ይህን የተፈጥሮ ህግ ለሰው ጥቅም በማዋል ነው።

በተፈጥሮ ውስጥ በድንገት የተገኘ ነገር ካለ በሌሎች መስኮች ውስጥ ተመሳሳይ ነገር ሊኖር ይችላል ብለን ብናስብ ስህተት አይኖረውም። ነገር ግን የሙከራ ሳይንስ ያረጋገጠው ህግ እንደሚያፀናው “ምንም አይነት ኢነርጂ ወይም ቁስ አይጠፋም፤ አዲስ ኢነርጂም ሆነ ቁስ አይገኝም።” ከእውነታው ዓለም ከተፈጥሮ ህግጋት በተፃራሪ የቆመ አላባ እንደሌለ እንረዳለን። ሙከራዎቻችን፣ ግንዛቤዎቻችን እና ድምዳሜዎቻችን እንደሚያረጋግጡልን ምንም አይነት ውጤት ያለ መንስኤ አይገኝም። ስለዚህ ከዚህ ተቃራኒ የሆነ ሃሳብ የሚይዝ ማንኛውም ሰው በሳይንሳዊ ህግጋት፣ በቀዳማዊ መርህዎ፣ በምክንያታዊነት እና በአምላክ ህግጋት ላይ እየተረማመደ እንደሆነ መናገር ይቻላል።

ሰው ለተወሰኑ ህገ ልባዊ ዕሳቤዎች ያሉት ተፈጥሯዊ ርግጠኝነት በእንስሶች ውስጥ ካለው ደሙ-ነፍሳዊነት ይተያያል። ደሙ-ነፍስ ተፈጥሯዊ ገደቦች ከተነሱለት የግንዛቤ ግድግዳዎችን አልፎ ከአለቀጥ ትንሹ ጀምሮ እስከ ወሰን

አልባው ድረስ፣ የማይታወቀውንና የማይታየውንም ጨምሮ መመርመር ይችላል። ልባዌ ዕሳቤዎች ራሳቸውን በሾሙ “ፈላስፎች” እና “ሳይንቲስቶች” እንዲሁም ፃድቃን አምልኮ ድር እስካልተተበተበ ድረስ ከተፈጥሮ ስርዓት ጋር ዘመድ፣ ለሰዎች ልዩነት ጠላት ነው። ልባዌ ዕሳቤዎች መቀበል ምክንያታዊነትን ይመራል። ቁሳዊ ስሌቶችንና መግፍኤዎችን አራግፈን ከጣልን ወደ እምነት፣ ፍፁምነት እና ሐቅ ይገፋናል። ይህ ልባዌ ምልክታ ከየትኛውም ዘር ወይም ባህል ጋር የተያያዘ አይደለም። የትኛውንም አይነት ድንበር አይቀበልም። ምስራቅንና ምዕራብን፣ ሰሜናዊነትንና ደቡባዊነትንም አያውቅም። በየትኛውም የዕምነት፣ የትምህርት ወይም ማህበራዊ ድባብ የተተከለ ሳይሆን፣ በሁሉም ሰዎች ውስጥ የሚገኝ ተፈጥሯዊ ህግ ነው። እናት ለልጇ ያላት ፍቅር ከዚህ ውስጥ ይመደባል።

ሆኖም ባህላዊ እና ከባባዊ ሁኔታዎች ለልባዌ ዕሳቤዎች ባለን ህሊናዊ አረዳድ ላይ ተፅዕኖ አሳድረው አንዳንዴ ያቀጭጭዋቸዋል፤ ሌላ ጊዜ ይገለብጧቸዋል። በተፈጠሩበት ሁኔታ ያሉ፣ በራሳቸው እውነተኛ የሆኑ፣ በቀበሌያዊ ልማዶች ወይም ፖለቲካዊ እና ኢኮኖሚያዊ ፍልስፍና ያልተበከሉ፣ ተፈጥሯዊ እውቀቶች ታዋቂ በሆኑ ቃላት ወይም ፋሽን ገለፃዎች እንዲቀልሙ ያልፈቀዱ ውስጣዊ ድምፆቻቸውን ጥርት ባለ መልኩ ማዳመጥ፣ ትክክለኛውን ድርጊት ከስሁቱ፣ እውነተኛውን እምነት ከጠማማው መለየት ይችላሉ። ስለዚህ እውነተኛውን የሰውን ተፈጥሮ ከመስመሩ ለማውጣት የሚታገለው ኤቴዝም (እምነት የለሽነት) ለነዚህ ጥብቅ ሰብእናዎች ደቃቃ ሆኖ ነው የሚታያቸው። ከነዚህ

ሰዎች ለአንዱ “ዩኒቨርሱ የዕድል ውቅር፣ ድንገቴ ግኝት ነው” ብትሉት፤ አመክኗዊ በሚመስል መከራከሪያ ብትቀምሩት፤ በፍልስፍና ብትላቁጡት፤ በውብ ቃላት ጣፋጭ አድርጋችሁ ብታቀርቡት ቅም እንኳ አያደርገውም። ሰቅራጥስን የመራው “ሰይጣን” በእስልምና “ፊጥራ” (ሰው አብሮት የተፈጠረው ልባዌነት) ነው።

ነገር ግን ሳይንስ በሚባል ሽፋን የሚቀርቡ የተወሰኑ ሃሳቦች በዚህ ሰዎዊ ተፈጥሮዊ ምንነት ላይ ድራቸውን ጥለው ባጠመዷቸው ላይ ጥርጣሬ ይጥላሉ።

የውስን ዕውቀት ዕብሪት በልባዌ እርግጠኝነት እና የምክንያታዊነት ዐይኖች ላይ የተለያዩ ቀለማት ያሉትን መነፅሮች ይደነቅራል። በእንደዚህ አይነት ዕውቀት የሚመፃደቁ በብልጭልጭ “ሳይንስ”፣ “ዕውቀት”፣ “መሣሪያ” እና “ክህሎት” ቀለማት ዩኒቨርሱን ሊቀቡት ይሞክራሉ። ከዚያ ይህን ስዕላቸውን ዕውነት እንደሆነ ይቆጥሩታል። በምክንያታዊነት ሌንስ እና በምኞት የቅዠት ቀለም በተቀባ መስታወት መሃከል ልዩነት ማበጀት ያቅታቸዋል።

አንድ ሰው ዕውቀቱን ፍጹም በማድረግ ከአታላይ ተፅዕኖዎች ሁሉ ነፃ ይወጣል ማለት አይደለም። ሰው የውስን ሰዎዊ ዕውቀቶችና የቴክኖሎጂ እድገት ምትሃት ባሪያ አይሁን ማለታችን ነው። እያንዳንዱን ቁራጭ ትምህርትና ሳይንስ እንደ ጥረቱ መረማመጃ ደረጃ ሊወስዳት ይገባል። በእያንዳንዱ

በገንባት አዲስ ደረጃ ላይ በደንብ እየረገጠ ወደላይ ከፍ በማለት ከወቅታዊ ሐረጎችና ሐሳቦች ቁሬ ራሱን ነፃ ማውጣት አለበት።

ለዚህ ውስጣዊ መሪ የተሰጠው የዐረብኛ ስያሜ “ፊጥራ” ነው። የበርትራንድ ሩሴል “ፍርሃት የሃይማኖት መፍጸያ መደብ ነው” ድምዳሜው በቀውጢ ወቅት ፊጥራ ለሰዎች ረዳት ሆኖ የመቅረቡን ዕውነት እንዲክድ አድርጎታል። ሩሴል ጋሪውን ከፈረሱ ማስቀደሙ ‘ርግጥ ነው። ሃይማኖትን የሚፈጥረው ፍርሃት ሳይሆን፤ ሃይማኖት ነው ለፍርሃት ረዳት ሆኖ የሚቀርበው። ሰውየው በችግርና መከራ ቀንበር ውስጥ ሲወድቅ፤ የህይወት መፍቻ መንገዶች ሁሉ ዋጋ ቢስ ሲሆኑ፤ የችግር ውቅያኖስ አፍኖት ከሞት አፋፍ ላይ ሲደርስ “የፊጥራ” ውስጣዊ ጥሪ ቁሳዊ ወዳልሆነ መጠለያ ይጠራዋል። ሃይሉ ከየትኛውም ሃይል ወይም ሃይሎች በላይ የሆነውን የታላቁን አምላክ እጅ ሲይዝ፤ ሰውየው ከጠየቀው እና ከሚያስበው በላይ ረዳቱ ሆኖ ያገኘዋል። አምላክ የሰውየውን እጅ በመያዝ ከአላፊ አደጋ ይታደገዋል። ይህ ልምዱ ሰውየው በችግሩ እና በምስጋና ጊዜ ደግሞ ደጋግሞ ወደዚህ ሁሉን አስተዳዳሪ አምላክ እንዲመለስ ይገፋዋል።

አዎን፤ በርግጥም በዚህች ዓለም ውስጥ የረዳት አልባነት ታላቅ አደጋ የተዳፈነውን ውስጣዊ ብርሃን እንዲያበራ ስለሚያደርገው ሰውየውን ወደ አምላክ ይመራዋል። ውስጣዊው ብርሃን ፀዳሉ በሰው ልብ ውስጥ ሃይልና ብርታት እንዲሞላ ያደርጋል። ኤቴይስቶች እንኳ በታላቅነታቸው፤

ብልፅፍኛቸው እና ሃያልነታቸው ወቅት ሳይቀር ከችግር፣ ውድቀት እና ጥፋት ጋር ሲፋጠጡ በአምላክ ታላቅነት ሃይል ይታወራሉ። ወደካዲት አምላክ ፊታቸውን ይመልሳሉ። በችግራቸው ውስጥ ሆነው ልባቸው እና መንፈሳቸው የኑባሬ ሁሉ መነሻ፣ የሃይሎች ሁሉ ምንጭ የሆነውን ይናፍቃሉ።

እናም ኤቴዝምና ባለብዝሃ አምላክ አምላኪዎች በሁሉም ቅርፃቸው- ከጥሬ ጣዖት አምልኮ እና ግርድፍ እንስሳዊነት እስከ ቁሳዊ ዕድገት ድረስ- የ“ፊጥራ” ክህደት ውጤት ናቸው። በነዚህ ክልሎች ነው የመለኮታዊ ምሪት ብርሃን ሰዎችን ከስህተት እና ፍርሃት እንቅስቃሴ አልባነት ለመታደግ ለ“ፊጥራ” እና ምክንያታዊነት ብርታት ለመስጠት የሚንቀሳቀሰው።

የነቢያት ጥሪ ይህን አምላክን የሚናፍቅ እረፍት አልባ “ፊጥራን” ወዳጅ ሆኖ ነው የመጣው። ለነቢያቱ ጥሪ ምላሽ የሰጡት ቀዳሚ ሰዎች የተበራዩ ልብ ያላቸውና ህያው “ፊጥራ” ያላቸው ነበሩ። ከነቢያቱ በተቃራኒ ደግሞ ባካበቱት ዕውቀት የተከፈሉ፣ ባላቸው ምሁራዊ የበላይነት የሚመፃደቁ፣ በሃብታቸውና ስልጣናቸው የሚተማመኑ ቆመዋል። አንድ ተመራማሪ እንዳስቀመጠው “በስነ ምግባርም ውስጥም የፍላጎትና አቅርቦት ህግ አለ።” የሃይማኖት ፍላጎት ከሰው ልጅ ምንነት ጋር አብሮ ተቆራኝ ባይሆን ኖሮ የነቢያቶቹ አቅርቦት ባልተፈለገ ነበር። የነቢያቶች አቅርቦት ተጠቃሚዎች ያጣበት ጊዜ እንደሌለ የምንመሰክረው ሐቅ ነው። እንደውም ስፍር ቁጥር የሌላቸው ተከታዮች ነው

ያሉት። ይህ የሰው ዘር ለእምነት ያለው ፍላጎት የውስጡ ባህሪው አንዱ አካል እንደሆነ ያረጋግጣል።

ጣዖት አምልኮ፣ የፀሐይ፣ የጨረቃ እና የከዋክብት ወይም የሌሎች ቅርጻ ቅርፆች አምልኮ- ጥንታዊ፣ ግርድፍ እና ያልዳበሩ የሰው ልጅ የከፍታ ጉዞ መነሻ ናቸው። ፡ ምንም እንኳን የተበላሹ ቢሆኑም ልብ ለአምላክ እና አምልኮ ያላትን ፍላጎት ገልጣባቸዋለች። እነዚህ ቀደምት ደረጃዎች ልክ እንደሳይንስ ቀደምት ደረጃዎች ናቸው- ሳይንስ በአስማታዊ ቅድመ ትንበያዎች (ሃይፖተስስ)፣ ባልተሞከሩ የምናብ ውጤቶች እንደተወረረበት ደረጃዎች። አምልኮዎቹ የቱን ያህል የጎደፉ እና ውጫዊ ቢሆኑ በአንድ አምላክ አምልኮ እምነት እረፍት የምታገኘው ልብ የጠራቻቸው ነበሩ።

ፍሩድ የሰውን አእምሮ፣ ህሊና እና ሌሎች የአዕምሮና ስሜት መገለጫዎች በመመርመር የመጀመሪያው ነው። ከዚያ አድለርና ጀንግ ተከትለዋል። ወደ ጥልቁ የሰው አዕምሮና ስሜት ውቅር ዘልቀው መግባት ችለዋል። በዚያም ችሎታ፣ የልባዌ አይነቶች፣ ምልክቶች፣ መግፍኤ፣ ግንዛቤ፣ መፍቅሬ ሰማይ፣ ምርጫ እና ውሳኔ ሰጪነትን አግኝተዋል። እነዚህ ሁሉ ቀዳማዊ፣ ተፈጥሯዊ ይመስላሉ። ከነዚህ የምክንያታዊነት ውጤት ያልሆኑ ምንነቶች መካከል ሃይማኖታዊነት አንዱ እንደሆነ አይተዋል። ይህ ድብቅ፣ ምስጢራዊ ዓለም ለተጨማሪ ሳይንሳዊ ምልክት ክፍት አድርገውታል።

እነዚህ አዲስ ሳይንሳዊ ዕምርታዎች የሁሉን አስተሳሰብ ተከታዮች ሃይማኖታዊ ስሜት የሰው ዘር ውስጠ ባህሪ እንደሆነ እንዲያምኑ አድርጓቸዋል። ያለ እርሱ ሰው ሰው ሊሆን አይችልም። በሌላ ነገር የሚተካ/የሚለወጥ አይደለም። የተፈጥሮ መሰጠት እና የአእምሮዊነት ምልክታ ንብረት ነው። ምንጩ ነፍስ ውስጥ ነው የሚገኘው። ሰውየው ራሱን እንዲያውቅ የሚያደርገው፣ ህልውናውን የሚያስረዳው ነው።

በተመሳሳይ ማዕቀፍ ውስጥ ከሚገኙ ሌሎች ተፈጥሯዊ ምንነቶች ውስጥ መሃከል

1. **እውነት፡** የተደበቀ ምስጢር፣ ትክክለኝነት እና ፅድቅን የመፈለግ ዕምቅ ግፊት። የሰው ልጅ በዚህች ምድር ላይ መኖር ከጀመረበት ጊዜ ጀምሮ የማይታወቁና ድብቅ አያሌ ችግሮች የማጥናትና የመመራመር፣ ወደ ሃሳብ የሚመራው ምንነት ነው። ሳይንስና ኢንዱስትሪን ህልው እንዲያደርግ ምክንያት ሆኖታል። ጥልቁን የዓለም ምስጢራት የሸፈነውን ካባ ጥሶ ለመግባት ተመራማሪዎች፣ ፈጣሪዎች እና አግኚዎችን ያጋጣማቸውን ተግዳሮቶች ተስፋ እንዳይቆርጡ፣ እንቅስቃሴያዎቻቸው ስኬታማ እንዲሆኑ ይህ ተፈጥሮ በእጅጉ ሲገፋቸው ኖሯል።

2. **ጥሩነት፡** የመልካምነት ምንነት፣ የመልካም ዕሴቶችና ሃላፊነት፣ የመለኮታዊ ራዕይ፣ የፅድቅና፣ የፍትህ እና የቸርነት መገኛ ነው። ይህ ሰው ንፁህ እንዲሆን ይገፋዋል። ከቁሾች እንዲርቅ ያግዘዋል።
3. **ውበት፡** ይህ ጣዕም፣ አድናቆት፣ ጥበብ እና ሽብርቃን ያነሳሳል። ከነዚህ ሶስቱ በተጨማሪ አንድ መጨመር ያለብን ነገር
4. **ሃይማኖታዊ ምንነት፡** ለመንፈሳዊነት፣ ቅድስና፣ እንድናመልክ የሚደርገን፣ የቀደሙትን ሰነዶችን መሠረታዊነትና ነፃነት የሚጋራ ነው።

የአምላክ ፅንሰ ሃሳብ ለሁሉም አይነት የሰው ፍላጎት መልስ ይሰጣል። ከነዚህ ፍላጎቶች መሃከል አንዳንዶቹ የምክንያት ምድብ ውስጥ ሲሆኑ፣ ሌሎቹ ደግሞ አይደሉም። ምክንያት በስርዓታዊ እና ሃሳብ መንገድ አምላክን ይፈልጋል። ሃይማኖታዊ ምንነት ደግሞ አምላክን በፍቅር ጎዳና ይሻል።

የአምላክ ህልውና አረጋጋጭነት፣ በዴካርትስ እና ቅዱስ ቶማስ አኪውናንስ አይነት የፍልስፍና ስርዓት የሰውን ምክንያታዊ ጥሪ የሚመልሱ ናቸው። ዘመናዊው ሳይንስና ፊዚክስ በቤተ ሙከራ ሊረጋገጡ የሚችሉትን ብቻ ናቸው የሚቀበሉት።

እንደ ፓስካል የመሰሉ ተማልሎዊዎች በዚህ ተፈጥሯዊ ምንነት እና ውስጣዊ ምስክርነት ምላሽ ለሃይማኖት ጥሪያቸው ምላሽ ሰጥተዋል። ፓስካል

“በአምላክ ህልውና ላይ ሰው አእምሮ የሚክደውን ልቡ ይመሰክርበታል” ብሎ ፅፏል።

ዊል ዱራንትም “ሃይማኖት የተፈጥሮ ጉዳይ ነው፤ ከተፈጥሯዊ ፍላጎታችንና ስሜታችን የተወለደ” ብሏል።

ዶ/ር አሌክስ ካሬል እንዲሁ “የመለኮት ጥሪ ጥልቅ ውስጣችንን የሚያምስ መሠረታዊ ተፈጥሯችን ነው። ሰው ውሃን እንደሚፈልገው አምላክን ይፈልጋል” ብሏል።

በታሪክ የመጀመሪያው የጦርጣራነት አስተሳሰብ የተነሳው ከክርስቶስ ልደት በፊት በሰባተኛው መቶ ክፍለ ዘመን መጨረሻ ላይ ነበር። አስተሳሰቡ አቀንቃኞች ታላስ (622-560)፣ ሄራክሊተስ (530-470) እና የእርሱ የቅርብ ዘመን ሰው ዲሞክሪጦስ ነበሩ። ከሁሉም እጅግ ታዋቂው ከክርስቶስ ልደት በፊት በአራተኛው መቶ ክፍለ ዘመን የተነሳው ኤፒኩረስ ነበር።

ሆኖም እነዚህ አብዮተኛዎች ሙሉ ለሙሉ ቁሳዊ አመለካከት አልነበራቸውም፡፡ “ሂስትሪ ኦፍ ፊሎሶፊ” በሚለው መፅሐፍ ዊል ዱራንት ታላስ ቁሳዊ ለውጦች የመንፈሳዊ ግፊቶች ውጤት ናቸው ብሎ እንደሚያምን፣ ዲሞክራሲስም የመንፈስን ህልውና የሚቀበል ነበር ብሎ ፅፏል።

ከክርስቶስ ልደት በኋላ በአስራ ሰባተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ነበር ቁሳዊነት በአውሮፓውያን አበሰልሳዮች ዘንድ የተስፋፋው። በዚህም ላይ ቢሆን እርስ በርስ የሚጋጩ ዘገባዎች አሉ። ዣን-ጃክ ሩሶ ለምሳሌ በአንዳንድ ፀሐፊዎች ዘንድ ቁሳዊ እንደሆነ ሲነገር በሌሎች ደግሞ አምላክን የሚፈራ ነበር ተብሏል፡ ሌተ ክርስትያንን ሲያሄድ እንደነበር እውነት ነው። ምናልባት በዚህ ምክንያት ይሆናል ተቀናቃኞቹ በቁሳዊነት የሚከሱት።

ግብፃዊው ፀሐፊው ፋጂድ ዋጂድ “ዳዒረቲል ሙዓረፍ” በሚል መፅሐፍ ውስጥ ሩሶ የተናገረውን እንደሚከተለው አስፍሮታል።

“የተፈጥሮ ሃይላት በሥራ ላይ እንዳሉ የሚያሳዩ ትእይንቶችን ስመለከት፤ አንዱ መንስኤ ሌላው መንስኤ ላይ ተፅዕኖ የሚያሳድርበትን፤ አንዱ ውጤት በሌላው ላይ በለዋጭነት ሃይል የሚሰጠውን ምላሽ መንገድ ስመረምር የመጀመሪያው መንስኤ ቸር እና ጠቃሚ እንደሆነ ይበልጥ ግልፅ እየሆነልኝ ነው። የእርሱ ፈቃድ ህልውናን እንደሚያንቀሳቅስ፤ ከህይወት የለሽ ነገሮች ህይወት እንደሚስነሳ አምኛለሁ። የት እንዳለ ጠይቃችሁኛል። ምላሹ <እንዲዞር በሚያደርጋቸው የሰማያት አካላት፤ ብርሃናቸውን እየፈነጠቁ ባሉት ከዋክብት፤ በእኔው፤ በዚያ በሚግጠው ጠቦት፤ በሚበሩ አእዋፋት፤ በዚያ መሬት ላይ በተኛው ድንጋይ፤ ንፋስ በነፈሰ ቁጥር ወዲህ ወዲያ በሚሉት የዛፎች ቅጠሎች ውስጥ እና ላይ> የሚል ነው። (እነዚህ ሃሳቦች ከምክንያት የመነጩ አይደሉምን? እያየን ያለነው ስርዓታዊነት ከየት የመጣ ነው?

ከጭፍን ዕድል? ድንገቴ ቅንጅት? ሌሎች እንደፈቀዱ ይመልሱ። እኔ ግን ይህን ታላቅ ስርአታዊነት ህያው ያደረገውን ታላቅ ጥበበኛ እያየሁ ካልሆነ ታውሬያለሁ ማለት ነው። ህይወት አልባ ነገሮች እንዴት ህይወት ያለውን ነገር ያስገኛሉ? እንዴት እውር ድንገቴነት የተቀናጀ እና ፍስስ ብሎ የሚንቀሳቀስ ክስተትን ሊፈጥር ይችላል? ያልተጨበጠ ሃሳብ የለሽ አእምሮዋዊና ምሁር የሆነን ሊፈጥር ይችላል?”

ምዕራፍ ሁለት

አምላክ እና የሙከራ ሳይንስ አመክንዮ

ዘመናዊው ሰው የሙከራ ሳይንስ አመክንዮ ወሰንና ገደብ ሳይገነዘብ በእርሱ መጠለል መርጧል። ይህ የአእምሮዊዊነት አዝማሚያ እጅግ አሳሳች፣ አምላክ አብሮት ሲነሳ ደግሞ እጅግ አጥፊ ይሆናል። የሰው አእምሮ በአንድ የጥናት ጉዳይ ከተጠመደ፣ በዛ ጉዳይ ላይ ያለው መራቀቅ እያደገ ሲመጣ ሌሎች የጥናት ጉዳዮችን እያራገፈ ከአድማሱ ይገፋል። እናም ሰው መለኮታዊ ጉዳዮችን ከሳይንስ ጥናት ክልል አድማስ ውጭ ስለሆኑ እንደሁለተኛ ጉዳዮች እያየ መጥቷል።

የሙከራ ሳይንስ ጠበብቶች አጠቃላይ ሃይላቸውን በሚያጠኑት ርዕሰ ጉዳይ ላይ ስለደረጉ ለሌሎች ፍላጎቶች እንግዳ እንደሆኑ ይቆያሉ። ይህ ከስሜት ህዋሳት ውጭ ከሆኑ ጉዳዮች ጋር ያላቸው ርቀትና ለእነርሱም ያላቸው ስሜት የለሽነት ከሚሞክሩትና ከሚመራመሩበት ቁሳዊው የተፈጥሮ ዓለም ውጭ ያለን ነገር እንዳይገነዘቡ እንቅፋት ሆኖባቸዋል። መሣሪያዎቻቸው የቁስ ክብደት፣ ወርድ፣ ቁመት እና ጥልቀት ናቸው። እናም ሊለካ የሚችል የሰው የዕውቀት አይነት ብቻ ነው የሚቀበሉት። ቁሳዊ ሁኔታዎችን በመዘርዘር እና በማብራራት የተጠመዱ ሳይንሶች በክስተታዊው ዓለም ያሉትን ከአለቅጥ ግዙፎች እስከ አለቅጥ አናሳዎቹ ያሉትን ግንኙነቶች ይመረምራሉ። በአምላክና በዚህ ዓለም መካከል ያለው ግንኙነት ከእነርሱ ጥናት ክልል ውጭ ነው።

አካላዊ ልኬት ስለ ዲበኩሉ ሁነት መረጃ ሊሰጥ አይችልም። አምላክ በቤተ መከራ ዝርግ ሳህን ላይ ተቀምጦ ሊመረመር አይችልም! የቁሳዊው ዓለም፣ የቦታ-ጊዜ ግዛት ፈጣሪ ከቁስ፣ ቦታ እና ክልል ውጭ ነው። ወደሚዳሰስና 'ሚጨበጥ ነገር ሊዋረድ አይችልም።

መድሃኒት በመውሰድ እና በጤና መሃከል ያለውን ግንኙነት እንረዳለን። አንድ ሐኪምን መድሃኒቱ እንዴት ሊፈውስ እንደሚችል ብትጠይቁት ዕውቀታችሁ በሚፈቅድለት መጠን ያብራራላችኋል። የተወሰሰው የዘርፉ ቃላትን አይጠቀምም። ለአንድ የህክምና ችግር "አምላክ መልስ ነው" ማለት ሳይንሳዊ መልስ ሳይሆን የሠፊው ማህበረሰብ ንግግር ነው። የህክምና ችግሮች ህክምናዊ መፍትሄዎች ያስፈልጉታል። እያንዳንዱ ሳይንስ በራሱ ተዋስጎ የራሱ ቃላት አሉት። የመለኮት ጥናትም በራሱ ተዋስጎ የራሱን ቃላት ይጠቀማል። ጠበብኞች ጠበብት የሆኑባቸው የራሳቸው ሳይንሶች አሏቸው። በነዚህ ክፍልፋይ የሳይንስ ጥናቶች ያላቸው ግላዊ ነፃነት በእውነታው ግዙፍ ዓለም ውስጥ በራሳቸው ጠባብ ስርቻ እንዲወሽቁ ስላደረጋቸው ህሊናቸው ላይ ሁሉን አካባቢ የሆነውን የአምላክ ጥናትና መለኮታዊነት ላይ ጠርጦራነትን ጥሏል።

በተጨማሪም የመከራ ሳይንሶች ውጤታቸው በዕለት ተዕለት ህይወት ውስጥ ጥቅም ላይ ሊውሉ ወደሚችሉ ቁሳዊ ውጤቶች ይመራሉ። በነዚህ ጥቅሞች ለሚገለገሉ እነዚህ ነገሮች እውነትና ወዲያዊ ሊመስሉ ይችላሉ። እነዚህ ሰዎች

በዕለት ተዕለት ዝርዝሮች ውስጥ ወዲያዊ ጥቅማቸው በጉልህ ለማይታዩ ጥልቅና ሠፊ ሃሳቦች አፈግፋጊ እና ጠርጣራ ናቸው። እያንዳንዱ ሳይንስ ዙሪያውን በማይደፈር ግንብ አጥሯል። ከአጥሩ መልስ እያሳየን ባለው ውጤታማነት በሥራው ላይ ቢተማመን የሚጠበቅ ተፈጥሯዊ ነገር ነው። (እናም) ንፅርዖተ-ዓለማችን ሳይንሶች በህሊናችን እና በጥልቁ ውስጣዊ አስተሳሰባችን ውስጥ እየከተቱ ባለው ከሌሎች ነፃ ናችሁ እና ወደየራሳቸው አስፈልጎት ጉተታ የአእምሯዊ አዝማሚያዎች ቀልሟል።

ሰው ጠንካራ እና ፅኑ እምነት ከሌለው ለአምላክ እና አምላክን ለሚያውቁ ሰዎች መንገድ እንግዳ እንደሆነ ይቆያል። ጠንጣራነቱ ያድጋል። ራሱን ከሳይንሳዊ አስተሳሰቦችና ንባቦች ጋ በተዛመዱ ነገሮች ውስጥ ያጥራል። ሳይንሱ ያላረጋገጠለትን፣ ሌላው ይቅርና ለማረጋገጥ ሙከራ እንኳ ያላደረገለትን ነገር ይክዳል። ሃይማኖታዊ አስተሳሰቦች ሳይከተኩ እና ክብካቤ ሳያገኙ ይረሳቸዋል። ከሃይማኖት ነፃ ያልሆኑትን፣ በውጫዊ ገፅታቸው ሊፈረዱ የማይችሉትን፣ በሙከራ ሊረጋገጡ የማይችሉትን ነገሮችን ረብ የለሽ እንደሆኑ ያስባል። ከሳይንሳዊ ቋንቋ፣ ከቀመሩ ኢኳውዥኖች ጋ ስለተለማመደ ሃይማኖታዊ ጉዳዮች የቀለሉ እና ከተርታነት ከፍ የማይሉ አድርጎ ይቆጥራቸዋል።

ስህተቱ በርግጥ ጥልቅ ነው። ምናልባት ሳይንስ ለመገንዘብ በሚከብዱ ውስብስብ ቀመሮችን ከፊቱ አስቀምጦ ሊጀምር ይችላል። ነገር ግን ወደ

ህይወት መተርጎም ሲጀምር እጅግ ተርታና ቀላል ቦታ ላይ ይገኛል። የህክምና ሳይንስ ለአንድ ጉዳይ እጅግ ከፍተኛ አትኩሮት ይሰጣል፤ ለመረዳት አስቸጋሪ የሆኑ የመስኩን ቃላት ይጠቀማል። ነገር ግን በሚያጠናው ህመም ለተጠቃ ህመምተኛ በሽተኛ ስለህመሙ እና ምን ማድረግ እንዳለበት ሲናገር እጅግ ቀላል ሆኖ መቅረብ ይኖርበታል። “ይህ መድሃኒት በዚህ በዚህ ጊዜ ውሰድ፤ እንደዚህ አይነት ምግቦችንና መጠጦችን አትውሰድ፤ ለዚህ ያህል ቀናት ዕረፍት ውሰድ።” አዋቂው ሐኪም በሽተኛው ላይ ተፅዕኖ እያሳደሩ ስላሉት ነገሮች እና የመድሃኒት ቀመር አይናገርም። ለህመምተኛው እጅግ ቀላል መሰረታዊ ጉዳዮችን ነው የሚናገረው።

ሁላችንም ስልኮችንና ቴሌቪዥኖችን እንጠቀማለን። የዕለት ተዕለት ህይወታችን አካል ሆነዋል። እነዚህን መሣሪያዎች እንዴት በተሻለ ሁኔታ ልንጠቀምባቸው እንደምንችል እጅግ ቀላል፤ ተራ በሆኑ ቃላት ተፅዕኖ ይቀርብልናል። የቴክኒክ ሰዎች የሚጠቀሟቸው እንግዳ ቃላት ሁሉ ይወጣሉ። ለእነዚህ ቦታዎች ትክክለኛው ቦታ መሣሪያዎቹ የሚፈጠሩበት የኢንዱስትሪ እና ሳይንስ ማዕከላት ወይም ስለመሣሪያዎቹ በሚጠኑባቸው ቦታዎች ወይም ስለእነርሱ የተፃፉ መፅሐፍት የሚገኙባቸው ቤተ መፅሐፍት ነው።

ስለዚህ ሳይንስ ሃይማኖታዊ አፅድቆዎችን በተወሳሰቡ ቀመሮች ወይም ሳይንሳዊ ቃላት ስላልተገለፁ ቀላል እና የማያስፈልጉ ማለቱ ኢፍትሃዊ እና ኢአምክኗዊ ነው። እንደውም መርህዎችንና ግንዛቤዎችን በዕለት ተዕለት

ቋንቋዎች ማቅረቡ እና ለሰዎች በቀላሉ እንዲረዱት ማድረግ የሃይማኖት ግርማው ነው።

በተጨማሪም ሃይማኖታዊ ግንዛቤዎችና መርህዎች ለሰዎች የቤተ ሙከራ ጥናት፣ ሙከራ እና አረጋግጦ ክልል ውስጥ ቢሆኑ ነቢያቶችም ሆነ ደቀመዝሙሮቻቸው ባላስፈለጉ ነበር። ሳይንቲስቶችና ማሸናፊዎቻቸው እንዲገነቡት እኛው ልንፈጥራቸው እንችል ነበር።

በየትኛውም ዘመን ላይ የሚገኝ ሰው ይህችን ምድር እና በውስጧ የያዘቻቸውን ምስጢሮች ምሉዕ በሆነ መልኩ አጥቼያቸዋለሁ፣ ጠንቅቄ አውቃለሁ ብሎ አያውቅም። ሊታወቅ የሚገባውንም አውቄያለሁ አላለም። ሰው አሁንም በእድገት ላይ ነው። አሁንም አሁንም ስህተቱን ያርማል። ሰው ወደ ዕውቀት ሊለውጠው በሚገባ ሠፊና ጥቅጥቅ ጭለማ ተውጧል።

አሁንም ደግሞ የሳይንስ ግዛት ድንበሮችን፣ ሳይንስ ሊሰጥባቸው ስለሚገባቸው ጥያቄዎች እንመርምር።

የሙከራ ሳይንሶች ሊያጠኗቸው የሚገቡ ርዕሰ ጉዳዮች ቁሳዊ ክስተት ብቻ ናቸው። ወደዚህ ዓላማቸው የሚያዳርሳቸው ሳይንሳዊ መሣሪያዎች እና መለኪያዎቻቸው ምልክታን፣ የግምት አስተያየት፣ የተመጠነ ውስን ሙከራ እና ማረጋገጫዎችን ይጠቀማል። በዓለም ዙሪያ ከትንሽ እስከ ትልቅ እነዚህን

ጥቅም ላይ ይውላሉ። ሁሉን አቀፍና ከሰዋዊ ተፅዕኖ ነፃ ናቸው ይባላሉ። እነዚህን ነገሮች በመጠቀም ስለ ውጫዊው ዓለም የሚገኝ መረጃ ተቀባይነት አለው። ግኝቱ በሙከራ ሲረጋገጥ ተቀባይነቱ ሙሉ ይሆናል።

የትኛው ሳይንሳዊ ጥናት ነው በእምነት ግዛት ውስጥ የመግባት መብት ያለው? የሙከራ ሳይንስ ከአምላክ ጋር ግንኙነት ያደረገው የትኛው ነጥብ ላይ ነው?

እርግጡን ለመናገር የሙከራ ሳይንስ ከግለሰብ እምነት ሆነ እምነት አለመኖር ጋር የሚያገኛኛው ምንም ነገር የለም። የተፈጥሮ ሳይንሶች ክልል ተፈጥሯዊ ክስተቶች ዙሪያ ነውና ስለአምላክ መልካም ሆነ አሉታዊ አስተያየት መስጠት አይችሉም። ሁሉም ሃይማኖታዊ አስተሳሰቦች፣ ቢያንስ የመፅሐፍት ባለቤቶች አምላክ አካላዊ ምንነት እንዳልሆነ ነው የሚያስተምሩት። ከአምስቱ የስሜት ህዋሳት ክልል ውጪ ነው። በጊዜ-ቦታ የታጠረ አይደለም።

እርሱ በምንነቱ የተብቃቃ ነው። የሚያስፍልገው ነገር የለም። የትኛውንም የሙከራ ሳይንሶች መፅሐፍት አንብቡ አምላክን ሆነ ባህሪያቱን በተመለከተ የተደረገ ሳይንሳዊ ምርምር አታገኙም። አምላክ የተፈጥሮ ክስተት አይደለምና። ስለ እርሱ የተሰነዘረ ለመፈተሽ የተደረገ ሙከራ የለም። የሙከራ ሳይንስ ባለሙያ የምርምር ጥናቱን በመመርኮዝ ስለ አምላክ የለም አስተያየት ከሰጠ ከራሱ የሳይንስ ህግጋት መስመር ሳይቀር ወጥቷል። ስለሥራው እና ጥናቱ ያለው ማይምነት በግልጽ እየተናገረ ነው። ሳይንስ ስለ አምላክ የሀ ሁ

ያህል እንኳ ዕውቀት የለውም። እናም በሙከራ ሳይንስ ውስጥ የተዘፈቀ ሰው ከሳይንሱ በመነሳት አምላክ የለም ቢል ፍፁም ኢምክንያታዊ ነው።

ጆርጅ ሊስተር (George Lister) **Introduction to Philosophical Principles** በሚለው መፅሐፉ ሲፅፍ “ጊዜን ሆነ ቦታን ስላልያዘ፣ ከለውጥ ስለተጠበቀ አንድ ነገር ማሰብ ፍፁም አይቻልም” ይላል።

እንዲህ አይነት አስተያየቶች በተፈጥሮ እና በሚዳሰሱ ነገሮች ዙሪያ ስለሚሸከረከሩ አስተሳሰቦች በግልፅ ይናገራሉ። እንዲህ አይነት አዕምሮ ከረሱ የእንቅስቃሴ ክልል ውጭ ያሉ ነገሮችን በአይቻልም አጥር ያጥራል። አንድ እውነተኛ የተፈጥሮ ሳይንስ ተመራማሪ ሊናገር የሚችለው “ዲበኩላዊው ዓለም ከ'ኔ ተዋስዖ ውጭ ነው። ስለዚህ በዚህ ጉዳይ ላይ አስተያየት አልሰጥም፡ : አላፀድቅምም አልክድምም።” ከዚህ ውጭ አንዲት ቃል እንኳ የመናገር ድፍረቱ ሊኖረው አይገባም። ራሱን የሙከራ ሳይንስ ሊያደርሰው እስከፈቀደለት በተዳሳሹ የዓለም እውነታ የቀበቀበ ሰው ከረሱ የሥራ ክልል ውጭ ስላለው እውነታዎች መካድ አይችልም። እንደዚህ አይነት ክህደት ከፈፀመ ክህደቱ የሳይንሳዊ ሙከራው ፍሬ ሳይሆን የራሱ ግልሰባዊ ምርጫ እንደሆነ ማመን አለበት።

አምላክን ለሚፈሩ፣ ሳይንቲስቶች የሚፈልጉት ምንነቱ በተፈጥሯዊ መንስኤና ውጤት ላይ የመሠረተ አምላክ ፍፁም አምላክ አይደለም።

የማይታይ ህልውናን መቀበል ከአምላክ ሌላ ሌሎች ዕውነታዎችን ያጠቃልላል

ነቢያትና ቅዱሳን ያመለከቱትን የመሩን አንድ አምላክ ፍጹም፣ ከስሜት ህዋሳት ውጭ የሆነ፣ ዘላለማዊ፣ ከዚህ ዓለም ያልሆነ፣ በሁሉ ቦታ ያለ ግን በአንድ ቦታ ያልተወሰነ ነው።

የሰው አእምሮ ከስሜት ህዋሳት፣ ከቁስ፣ ከቁሳዊ ገለፃ፣ ከሳይንሳዊ ሙከራ ወይም ከተራ ምልከታ ውጭ ያለን አካል ለመተንተን ይከብደዋል። ሰዎች ደግሞ ለመረዳት የሚከብዳቸው ነገር የመተው አዝማሚያ አላቸው።

ኤቴይስቶች እና ሂውማኒስቶች “አምላክ ካለ ለምን ራሱን አያሳይም?” ሲሉ ይጠይቃሉ።

የተቀበልናቸው ነገሮች፣ ስለ ህልውናቸው ፍፁም እርግጠኞች የሆናቸው ነገሮች በሙሉ ከኛ ህውልና ጋ የተያያዙ አሊያም በስሜት ህዋሶቻችን ክልል ውስጥ ስላሉ ነው? አምላክ እና ባህሪያቱ ተዳሳሽ ስላልሆኑ የእነርሱን አለመኖር ያረጋግጣልን? ሁሉም እምነት የለሾች ሆኑ ጠርጣሪዎቹ በእርሱ ላይ ተመርኩዘን የምንሰጠው ፍርድ ተቀባይ እንዲሆን የምንገዳድባቸው አጥብቀን የያዝናቸው ነገሮች በሙሉ በስሜት ህዋሶቻችን ያረጋገጥናቸው እንዳልሆነ ያውቃሉ። በኑባሬ ደረጃ በርካታ ከስሜት ህዋሶቻችን ውጭ የሆኑ ነገሮች አሉ። ዘመናዊው ሳይንስና ዕውቀት የሚመሰክረው ይህንኑ ነው።

ኤሌክትሪክ በሳይንስ፣ በባህል እና ዕለት ተዕለት ህይወት ውስጥ ግዙፍ ሚና ይጫወታል። ነገር ግን አንድ የፊዚክስ ባለሙያ- የትኛውም ሰው ቢሆን- በመከራዎቹ ወይም ሙያውን ከኤሌክትሪክ ጋ ያደረገ ኤሌክትሪክን ኤሌክትሪክሲቲውን ያየው አለን? በስሜት ህዋሶቹ ሆነ በየትኛውም ነገር የለካው፣ የአካሉን ቅርፅ የዳሰሰው አለን? መብራት ሲበራ ወይም ሌሎች የኤሌክትሪክ ዕቃዎች አገልግሎት ሲሰጡ ነው ኤሌክትሪክሲቲ እንደሚሠራ የሚነግሩን።

አይዛክ ኒውተን በስበት (gravity) ቀመሩ እስኪነግረን ድረስ ማንም ሰው በአካሎች መሃከል ስላለው የጋራ ስበት የሚያውቅ አልነበረም። ስበት ግን አይታይም፤ ድምፅም የለውም፤ አይዳሰስም፤ አይቀመስም፤ አይሸተትም። ነገር ግን ከኒውተን ጀምሮ ስበት ሳይንስ ቀመሩን ከሚሠራባቸው ፅንሰ ሃሳቦች መሃከል አንዱ ሆኗል። ኢንዱስትሪያቸውን በሙሉ ይጠቀሙበታል። ሆኖም ኒውተን በድንቅ ሁኔታ የቀመረውን ሃይል አይቶት አያውቅም። ከዛፍ ላይ የወደቀች የቱፋህ ፍሬ ማስተዋሉ ነው አትኩረቱን የሳበው።

በስሜት ህዋሶቻቸው ውስጥ ገብተው ሙከራ ካደረጉባቸው በመነሳት ድምዳሜ እና ከዚያም አጠቃላይ ዕይታ ላይ የደረሱባቸው የተፈጥሮ ሁኔታዎች ሳይቀር በቀጥታ የሚታዩና የሚዳሰሱ አይደሉም። የራዲዮ ሞገዶች በሁሉም አቅጣጫዎች፣ ሁሉም ቦታ እና ምን ግዜም ይገኛሉ፣ ነገር ግን አይታዩም።

ከመሬት ስበት ሃይል ነፃ የሆነ አንድም ቦታ የለም። ነገር ግን ሃይል ለልኬት የሚሆን ቁስም ወይም ቅንጣትም አይደለም።

የሳይንስ ሥራ እና ስኬቱ የማይታዩ ሃይሎችን ተፅዕኖ በማጥናት የአካሎቹንና እንቅስቃሴዎቻቸውን ውስጣዊ ሃይል ቀመር ነው።

ጂኦሎጂ በመሬት ንጣፍ ውስጥ ያሉትን ወለሎች (Strata) አፈጣጠር ይመረምራል። በሚገርም አስደናቂ እርግጠኝነት እነዚህ ወለሎች አፈጣጠር በሚሊዮኖች የሚቆጠሩ ዓመታት ተሻግረው ይነግሩናል። ውቅያኖሶች እንዴት ህልው እንደሆኑ፣ የተራራዎች ሰንሰለቶች እንዴት እንደተፈጠሩ፣ አህጉራት ወደ አሁኑ ቦታቸው እንዴት እንዴት እንደተሰበሰቡ ያስረዱናል። ሆኖም ስለዚህ ነገሮች በርግጠኝነት ከሚነግሩን ሰዎች ሞሃል አንዳቸውም በዚህ ወቅት ተገኝተው እነዚህ ክስተቶችን በምስክርነት አላዩም።

ውበት ወይም ፍቅር፣ ጥላቻ እንዲሁም ዕውቀት ስለመሳሰሉ ዲበኩላዊ ፅንሰ ሃሳቦች በስሜት ህዋሶቻችን አንዳስሳቸውም፤ ተፈጥሯቸውንም ልናውቅ አንችልም። ድንበሮቻቸውም አይወሰኑም። ነገር ግን ሁሉንም እንደ ዕውቀት እንቀበላቸዋለን። ሰው ስለማወቁ እና ስለወቀው ነገር እና ስለ እውነት ግንዛቤ አለው፤ እነዚህ ሁሉ ግን ከስሜት ህዋሶቻችን ውጭ ናቸው። ሰው ራስንቱን ያውቃል፤ ይህን ራስነት ግን ሌላ ሰው አያውቀውም። የሰውየውን እንቅስቃሴ በማየት ነው አስተያየት የምንሰጠው።

በስሜት ህዋሶቻችን ግልፅ ሆነው የተገነዘብናቸው የመሰሉን ነገሮች ህዋሶቻችን ዕውነትን ምሉዕ በሆነ መልኩ ስለተቀበሉ አይደለም። ስለተወሰኑ ዕውነታዎች በርግጠኝነት የምናገኝበት ዐይናችን ሌሎች ዕውነታዎችን መረዳት አይችልም። የሳይኮሎጂ መፅሐፍት በስሜት ህዋሶቻችን የግንዛቤ ስህተት ላይ ብዙ መረጃዎችን ገልፀውልናል፤ አንደኛው ዐይን የሚሠራው ነው። በካልዲዶስኮፕ (Kaleidoscope) ምንም አይነት ግንኙነት የሌላቸው የተለያዩ ውበት እና ለውጦች የተቀረፁባቸውን ምስሎች እንደ ወጥ ስዕሎች ነበር የተገነዘቧቸው። እንደዚሁም ሁሉ ዓይኖች በምስሎች መካከል ያሉትን ፍሬሞች መረዳት ባይችሉ ኖሮ የሲኒማቶፍራፊ ልምዳችብ እንዳሁኑ ባልሆነ።

የስሜት ህዋሶቻችን የሚሠሩት ስህተት በቀላል ሙከራ መረዳት ይቻላል። ሶስት ጉድጓዳ ሳህኖችን አዘጋጁ። የመጀመሪያውን በፈለ ውሃ ሁለተኛውን በቀዝቃዛ ውሃ ሶስተኛውን ለብ ባለ ውሃ ሙሉት። አንደኛውን እጃችሁን በፈለው ሁለተኛውን ደግሞ በቀዝቃዛ ሳህኖች ውስጥ ክተቷቸው። እምብዛም ሳትቆዩ ሁለቱንም እጆቻችሁን አውጧቸውና ለብ ባለው ውሃ ውስጥ ክተቷቸው። በተመሳሳይ ጊዜ የሚጋጩ መረጃዎች ለአእምሯችሁ ይደርሳሉ። ከፈለው ውሃ ውስጥ የወጣው እጃችሁ ቀዝቃዛ ውሃ መልእክት ሲልክ ከቀዝቃዛው የመጣው ደግሞ ሞቅ ያለ ውሃ መልእክት ያስተላልፋል።

አመክንዮ እጆቻችሁ ለአእምሯችሁ ያስተላለፉትን መረጃዎች እያስተባበለም ጭምር ነው። ሳህኖች የየግላቸው ሙቀት ነው ያላቸው። የእጆቻችሁ ውሳኔ

ቀደም ባለው ሁኔታ የተቀየረ ነው። አእምሯችሁ ተቃውሟቸው ሌላ ውሳኔ ነው እያስተላለፈ ያለው።

እናም አምስቱ የስሜት ህዋሶቻችን ተግባራዊ ጥቅማቸው የቱን ያህል የጎላ ቢሆንም ዕውነተኛ ግባዊ ዋጋ የላቸውም። በስሜት ህዋሶቻቸው መረጃ ላይ ብቻ የተወሰኑ ሰዎች የፍጥረትን ምስጢር ወይም የህልውናን ጥያቄዎች ሊመልሱ አይችሉም። ካሚሌ ፍላማሪዮን (Camille Flammarion) **Secrets of Death** በሚለው መፅሐፉ የሚከተለውን አስፍሯል። “የሰው ዘር በማይምነትና አለማወቅ፤ የሰው አካላዊ መዋቅር ሰውየውን ወደ ዕውነታ እንደማይመሩት ወይም አምስቱ የስሜት ህዋሶች በሁሉም ነጥብ ላይ እንደሚያጭበረብሩት ሳያውቅ ህይወቱን አሳልፏል። ሰውን ወደ ዕውነታው ሊመራው የሚችለው ብቸኞቹ መሣሪያዎች ምክንያት፤ ሃሳብና እቅጮች ናቸው።”

ፍርሃት እና ደካማነት ለሃይማኖት ፈጠራ

በታሪክ የምርምር ጥናት ላይ በመመርኮዝ ሳይንስ ሃይማኖታዊ መንፈስ የጥንታዊው ሰው ብቸኛ መለያ እንደሆነ አረጋግጫለሁ ቢልም ስለአፈጣጠሩና አነሳሱ የተለያዩ አስተያየቶች ይሰነዝራል። አንዳንዶች ሰው እጅግ ደካማ በነበረበት ጊዜ እና በፍጡራን ሃይል ተፅዕኖ የጭቆና ስሜት ስለተሰማው ወደ ሃይማኖት ዞረ ይላሉ።

ነገር ግን ደካማነት ሃይማኖትን ሊያብራራ አይችልም። የእምነት ምንጭ ደካማነት አይደለም። ጥብቅ አማኞች ደካሞችና አቅመ ቢሶች አልነበሩም። የሰው ዘር በእምነት ጎዳና እና እርግጠኝነት ላይ ያስቀመጡት ነቢያትና ቅዱሳን ከየትኛውም ሰው የበለጠ ጠንካራ ቁርጠኝነት፣ ፈቃድ፣ ሃይል እና ሃይማኖታዊ እምነት ነበራቸው። ሲያደርጉት በነበረው ትግል በፅናት እንዲጓዙ ያደረጋቸው ሃይል ምን ነበር? ቁሳዊ ጥቅም ወይም ፖለቲካዊ ስኬት ጭቆናን? በደልን እና ግድያን ሳይቀር እንዲቋቋሙ ብርታት ሆኗቸዋል? በፍፁም!

ስለዚህ ደካማነት ለእምነት ጥንካሬ አይሰጥም። የሰው ዘር በሃይማኖት መንገድ ላይ የመሩ አንፀባራቂ ግለሰቦች ደካማ፣ ተለማማጭ እና ልፍስፍስ ሆነው አልመጡም።

ሰው የዓለምን ታላቅነት በተረዳና ወደ ዩኒቨርሱ ምስጢር ጠለቆ በገባ ልክ እምነቱ እየጠነከረ ይመጣል።

ሃይማኖት ህመም አይደለም። ስለ ዓለም እና በእርሱ ውስጥ ስላለው ዕውነታ ፍለጋ ላይ እንዳለ ሰው ጤነኛ የለም። በሽታ ከራስ መከራና ስቃይ ውጭ ያለን ዕውነታ የሚያስረሳ ነው።

እምነትና ቁርጠኝነት በአንድ የውል አድማስ ሊወሰኑ የሚችሉ ነገሮች አይደሉም። ሠፊ ግዛት ይዘዋል። በእነርሱ ላይ የሚደረግ አሰሳ ሩቅና ወርዳም መሆን አለበት። በርግጥ የትኞቹም አይነቶች የሰው ተፈጥሮ መለያዎች መንስኤዎችና ውጤቶች አንድ ሃሳብ ሊሸፍናቸው አይችልም።

ለምሳሌ ፍቅር ለአንዳንዶች ከ"ለሌላ ያለ ስሜት"፣ "በውበት መሳብ"፣ "ምናኔ"፣ ሌላው ደቅርና ከሶስቱ ድምር ማብራሪያ የተሻገረ ነው። ምን አይነት ሃሳብ ነው ፍቅር ምን እንደሆነ ምሉዕ በሆነ መልኩ የሚያጠቃልልን? ታዲያ የህልውና ሁለንተኛዊነት ሊያብራራ የሚችል ነጠላ ሃሳብ ምን ያህል ቆስቋላ ሊሆን ነው?

ሳይንስና የህክምና ጥበብ ከባዕድ አምልኮ እና አስማት ተነስተው ነው ጠቃሚ መሣሪያዎች የሆኑት። ኬሚስትሪ ከአልኬሚ፣ ህክምና ከማይጨበጥ ስሜት ነው ያደጉት። ጥናቶች ከተሳሳተ ግምቶች ተነስተው የተለያዩ ሙከራዎችን አድርገው ነው እውነት ላይ የሚደርሱት።

በርካቶች "ሃይማኖቶች ስህተት ላይ ነበሩ" ይላሉ። እውነት ነው፤ ምንም እንኳን ይህ በአምላክ ጠላቶች እንደመከራከሪያ ቢቀርብም አርኪ ግን አይደለም። ስህተቶች ሰዎች እውነትን በመፈለግ ሂደት የተሻገሯቸው ደረጃዎች ናቸው።

በርትናንድ ሩሴል (Bertrand Russell) ሃይማኖት ሰንኮፉን የተከተለው በሰዎች ፍርሃት ውስጥ ነው ይላል። ፍርሃቱ ስለማያውቀው ነገር፣ ሞት፣ ጥፋት፣ ምስጥር ሊሆን ይችላል (Why I Am Not A Christian፣ ገፅ 37)። ለዚህ የተብቃቃበት ሃሳብ ያቀረበው ምንም አይነት ማስረጃ የለም። "ፍርሃት ሰውን ወደ ፈጣሪው እንዲዞር የሚያደርገው ብቸኛው መግፍኤ ከሆነ፣ ይህ ፈጣሪ አለመኖር ሊያረጋግጥ ይችላል?" ለሚለው ጥያቄም መልስ አልሰጠም። ሰው ከፍርሃት የሚጠለልበትን መጠለያ ሲያፈላልግ አምላክን

አገኘ ብንል እንኳ የአምላክ ህልውና ውድቅ ያደርገዋል ማለት ነውን? ሰው በፍርሃት ምክንያት ያገኛቸው ዕውነታዎች ህልውናቸው ጥያቄ ምልክት ውስጥ የሚያስገባ ነገር አለን? ሰው መብረቅ በመፍራቱ ምክንያት የኤሌክትሪክሲቲን ምስጢር ስላወቀ፣ ኤሌክትሪክሲቲ ህልውናው ጥንጣሬ ውስጥ ይገባልን?

እርግጥ ነው በችግርና መከራ ጊዜ በሁሉን አዋቂው፣ በሁሉን ቻዩ እና አስተዳዳሪው አምላክ ላይ ያለ እምነት ግልፅ ይሆናል። ይህ አንድ ነገር ነው። ሰው እንደዚህ አይነት መጠለያ የሚያስፈልገው ጥንስስ መግፍኤው ፍርሃት ነው ማለት ሌላ ጉዳይ ነው። ሁለቱ ጉዳዮች ተለያይተው ነው መታየት ያለባቸው።

ምዕራፍ ሶስት

የአምላክ አስፈላጊነት

የመንስኤ እና ውጤት መርህ የሰው ልጅ ዕውቀት የመቅሰም ሂደት ሆነ የዕለት ተዕለት ህይወቱን የመምራት ጥረቱን የመሰረተበት አጠቃላይ እና ሁሉን አቀፍ ህግ ነው። ተፈጥሯዊ ሆነ ማህበራዊ ክስተቶችን መንስኤዎች ለመረዳት የሚጥር ምሁር ምንም አይነት ክስተት ያለ መንስኤ አላባውያን ጣልቃ ገብነት በራሱ አይገኝም የሚል ጥብቅ እምነት አለው።

የመንስኤ-ውጤት መርህ በዓለም ዙሪያ የሚገኙ ተመራማሪዎች ስለ ተፈጥሮ ስርዓት ሃይል የተሻለ እንዲያውቁ አስችሏቸዋል፤ በዕውቀት መንገድ ላይ በተጓዙት መጠን ለህጉ ይበልጥ ተገዥ ሆነዋል። በመንስኤና ውጤት መሃከል ያለው ትስስር እና የትኛውም አይነት ክስተት በኑባሬ መስክ ላይ ያለ መንስኤ ሊገኝ አይችልም መርህ የሰው ልጅ ከደረሰባቸው ጠንካራ የምክንያታዊነት ደረጃ ዋናው ሲሆን ለምሁራዊ እንቅስቃሴ አይተኬ ሁነት ሆኗል። ተፈጥሯዊ እና መሠረታዊ ሲሆን፣ ከአእምሯችን ጋርም ተዋህዷል።

ጥንታዊው ሰው የክስተትን መንስኤ የማወቅ ዝንባሌ ነበረው። እንደውም ፈላስፎች ወደ ፍስፍናዊ ቅርፅ ከመለወጣቸው በፊት የመንስኤ-ውጤት ፅንሰ ሃሳቡን ያገኙት ከተፈጥሮ እና ከሰው መሠረታዊ ተፈጥሮ ነው። በቁስ አራት

ግድግዳዎች እስረኞች እንደመሆናችን በህይወት ውስጥ ድንገቴ የሆነ ነገር ንጥሞን አያውቅም፤ በርግጥም አንድም ሰው ያለ መንስኤ አንድም ድንገቴ ነገር አልገጠመውም። ጉዳይ እንዲህ ባይሆን ኖሮ ዩኒቨርሱ የድንገቴ ውጤት ነው ብሎ ለማለት እምብዛም አንቸገርም ነበር። ምን አይነት ድንገቴነት ነው ከጥንት ጀምሮ እስካሁን ድረስ ህፀፅ ያልተገኘበት የነገሮችን ትስስር ፍፁም እና ቅጭ አድርጎ ዕውን ያደረገው? እያየነው ያለው ድንቅ ስርዓት የሆነ አደጋ እና ሁነት ነፀብራቅ ሊሆን ይችላልን?

በዩኒቨርሱ ውስጥ የሆነ የትኛውም ክስተት ኑባሬ ከመሆኑ በፊት በኢኑባሬያዊ ጭለማ ውስጥ ነበር። የመንስኤ-ውጤት ብርቱ ሃይል ሥራ ላይ እስኪውል ድረስ ከኢኑባሬያዊነት ጭለማ ሸልኮ ህልው ሊሆን አይችልም።

በመንስኤና ውጤት መሃከል ያለው ግንኙነት በሁለት ህልው ነገሮች መሃከል ያለ ዝምድና ሲሆን የአንዱ ህልውና በሌላው ላይ ተንጠልጥሏል። ውጤቱ ህልውናውን ያገኘው ከመንስኤው ነውና እያንዳንዱ ውጤት ከመንስኤው ጋር የተናኘነት እና ህብር ግንኙነት አለው። ይህ ልዩ ግንኙነት ሊከስም ወይም በሌላ ሊተካ አይችልም።

ከኑባሬነት እና ኢኑባሬነት ጋር በተያያዘ፤ የአንድ ነገርን ውስጠ-ባህሪ ተመልክታችሁት፤ በመሆኑና ባለመሆኑ መሃከል ምንም ልዩነት ካላገኛችሁበት፤ ያ ነገር “ጥገኛ” እንደሆነ ነው የሚቆጠረው። ምን ማለት ነው፤

መሆኑንም ሆነ አለመሆኑን ግድ የሚያደርግ በምንነቱ የያዘው ነገር የለም። አንድ ነገር በምንነቱ ውስጥ ኢኮኖሚያዊነትን ግድ የሚያደርግ ነገር ከያዘ ህልውና የመሆኑ ነገር ፈፅሞ ሊሆን አይችልም። በመጨረሻም ምክንያታዊነት በሚያስገድድን መልኩ አንድ ኑባሬ በምንም ላይ ጥገኛ ሳይሆን በራሱ ህልውና ከሆነ ያ ኑባሬ የግድ ይባላል። በምንም እና በማንም ላይ ጥገኛ ያልሆነ፣ ከየትኛውም አይነት ፍላጎት ነፃ የሆነ፣ በምንነቱ የተብቃቃ፤ የእርሱ ህልውና ለሌሎች የህልውና ምንጭ ሲሆን እርሱ ለየትኛውም ፍላጎትና ሁኔታ ባረያ ያልሆነ ነው።

ቁሳዊ ህልውና በፍፁም የግድ ኑባሬ ባህሪ ሊላበስ አይችልም። ምክንያቱም የትኛውም አይነት ውህድ/ድብልቅ ነገር ህልውናው በተደባለቂዎች/ውህዶች አላባውያን ላይ ጥገኛ ነው፤ ግኝቱም ሆነ ኑሮው በክፍልፋዮች ላይ ተንጠልጥሏል።

ቁስ የተለያዩ ገፅታዎች እና ክልሎች አሉት፤ በተቆጣሪነት እና ብዝሃነት ውስጥ ተዘፍቋል። የተለያዩ ክልሎችን በባህሪያት መለያዎች አግኝቷል። የግድ ኑባሬ ግን በተቃራኒው ከነዚህ መለያዎች ነፃ ነው።

በአንድ ወቅት ህልውና ያልነበሩ እና በኋላ ላይ ህልውና የሆኑ ሁሉም አይነት ክስተቶች የኑባሬና ኢኮኖሚ ሃሳብ አላቸው። ኑባሬ ለመሆን ሲንደረደሩ ወደዛ አቅጣጫ እየገፋቸው ያለ መንስኤ አለ ማለት ነው። ከአንድ አቅጣጫ ወደሌላ

የገፋቸው ግፊት ውጫዊ አላባ ነው። ምን ማለት ነው፤ የመንስኤ መገኘት የኑባሬ ወኪል እንደሚሆነው የመንስኤ አለመገኘት የኢኑባሬ ወኪል ይሆናል።

በመንስኤ መገኘት ህልውናውን ያገኘ ክስተት መሰረታዊ ባህሪው የሆነውን ፈላጊነቱን እንደማያጣ ርግጥ ነው፤ ምንግዜም በፈላጊ የሚታወቅ ኑባሬ ይሆናል። በዚህ ምክንያት ክስተት መንስኤ የመፈለጉ ነገር ቋሚ እና ሊጠፋ አይችልም፤ ከመንስኤው ጋ ያለው ግንኙነት ለቅፅበት እንኳ አይቋረጥም። ግንኙነታቸው ቢቋረጥ፤ ጄኔረተር ሲጠፋ ክፍሉንና አካባቢውን ያደመቁት አምፑሎች እንደሚጠፉት ክስተቱም ህልውናውን ያጣል። መንስኤና ውጤት፤ ከፍላጎት ነፃ የሆነና የፍላጎት ባሪያ የሆነ በቋሚ ግንኙነት ውስጥ ያሉት በዚህ ምክንያት ነው። ግንኙነታቸው ቢቋረጥ ከጭለማ እና ኢኑባሬያዊነት ውጭ የሚቀር አይኖርም።

ስለዚህ አንድም ክስተት በዚህች ዓለም ውስጥ አይገለጥም ከፍላጎት ነፃ የሆነ እና ነገሮች የሚፈልቁበት እውነተኛው መንስኤ ሃይል እስኪሰጠው ድረስ። በክስተት ምንነት ውስጥ ፈላጊነት ባይኖር፤ የተከታታይነት እና ኢኑባሬያዊነት መንገድ ባልተከተለ። የትኛውም ክስተት በምንነቱ ውስጥ ፈላጊነት ስላለ፤ በፍጥረት-ስርዓት ውስጥ መጥቶ እንኳ የፈላጊነት ባህሪው በሁሉም ሁኔታዎች ይቀጥላል። ከመንስኤ ፈላጊነት ነፃ ሆኖ አያውቅም። አንድ ውጤት መንስኤ ላይ ጥገኛ ሳይሆን በራሱ ህልው ሊሆንና እየኖረ ሊቀጥል አይችልም።

ሁሉም ክስተት፤ ሁሉም ጥገኛ ኑባሬ በሁሉም ጊዜ እና በእያንዳንዱ ሁነት መሆንን የሚሰጠው የግድ ኑባሬ የሆነው ልዩው እና ብቸኛው ፈጣሪ ያስፈልገዋል። ወደ መሆን ለመምጣት እና እንዲኖር የሚያደርገው ሃይል እና ለአስፈልጎቱ መሟላት አላህ ግድ ይለዋል።

ቅዱስ ቁርኣን እንዲህ ይላል፡ “እናንተ ሰዎች ሆይ! እናንተ (ሁል ጊዜ) ወደ አላህ ከጃዮች ናችሁ። አላህ እርሱ ተብቃቂው ምስጉኑ ነው።” (35:15)

ለሚከተሉት ቁርኣናዊ ጥሪዎችም አትኩሮት እንስጥ፡ “ያለ እንዳች (ፈጣሪ) ተፈጠሩን? ወይስ እነርሱ ፈጣሪዎች ናቸውን?” (52:35)፤ “ወይስ ሰማያትንና ምድርን ፈጠሩን? አይደለም አያረጋግጡም።” (52:36)፤ “ወይስ ለእነርሱ ከአላህ ሌላ አምላክ አላቸውን? አላህ ከሚያጋሩት ሁሉ ጠራ።” (52:43)፤ “ያ ንግሥና በእጁ የኾነው አምላክ ችሮታው በዛ። እርሱም በነገሩ ሁሉ ቻይ ነው።” (67:1)።

የኑባሬዎች ምንጭ ከመንስኤ አስፈልጎት ነፃ ነው

ኢአማንያን አላህ መንስኤ አይፈልግም በሚለው መርህ ላይ ከፍተኛ አትኩሮት አላቸው። ፈጣሪ የዓለም አስገኝና ህልውናን የሰጠውም ከሆነ፤ በዓለማችን ውስጥ ያሉት ክስተቶች ቀድሞውኑ የሚገኙትና ቀጣይ ኑሯቸው በእርሱ ከሆነ፤

ለእርሱ ፈጣሪ እንዳይኖረው የሚከለክለው ምክንያቱ ምንድን ነው? ምን አይነት የኑባሬ ወኪል ነው ህልው እንዲሆን ያደረገው? ይላሉ።

በሎንዶን ኤቴይስት ማህበር ባደረገው ንግግር ታዋቂው በርትናንድ ሩሴል “አንድ ቀን አስራ ስምንት ዓመት ሲሞላኝ፤ የጆን ስትዋርት ሚልስን ግል ታሪክ እያነበብኩ ነበር። አንድ አረፍተ ነገር በተለየ መልኩ ዐይኖቼን ያዘችኝ፡ ሚል እንደፃፈው አንድ ቀን አባቴን ወደ ህልውና ያመጣው ማን እንዳመጣው ይጠይቀዋል። አባቴ መልስ ሊሰጠው አልቻለም።” ለዚህ ምክንያቱ ሚል ለአባቴ ያቀረበው ተከታይ ጥያቄ እግዚያብሔርን ህልው ያደረገው ማን ነው? መሆኑ ነው።

ከዚያ ሩሴል ሲያክል “ያቺ ቀላል አረፍተ ነገር በመጀመሪያው መንስኤ ዙሪያ የተደረጉትን ጨዋታዎች እንርቀኑን እንዳስቀረችው አሁንም አምናለሁ። ሁሉ ነገር መንስኤ እና ምክንያት ካለው፤ ተመሳሳይ ነገር ለእግዚያብሔርም መዋል አለበት። በተቃራኒው አንድ ነገር- ያ ነገር አምላክ ሆነ ዓለም- ካለምክንያት ወይም መንስኤ ህልው ከሆነ ሁሉም ውይይት ትርጉም የለሽ ይሆናል።”

በሚያሳዝን ሁኔታ የአማላክን ህልውና የተቀበሉት የምዕራቡ ዓለም ፈላስፎች ምላሽ ሊሠጡት አልቻሉም። እንግሊዚያዊው ፈላስፋ ኸርበርት ስፔንሰር ከዚህ ጋር በተያያዘ የሚከተለውን ብሏል፡ “ፈተናው፤ በአንድ በኩል ሰው ለሁሉ ነገር መንስኤ እንዳለው ያምናል፤ በሌላ በኩል ደግሞ ሁሉንም አይነት ክባዊነት አይቀበልም። መንስኤ የሌለውን መንስኤን ሊያስብ ወይም ሊረዳ አይችልም፡

: አንድ ቁስ ለአንድ ልጅ እግዜር ዓለምን ፈጠረ ብሎ ሲናገር፤ ልጁ እግዜርን ማን ፈጠረው ብሎ ይጠይቃል።”

በሌላ ቦታ ላይ “እምነት የለሹ ዓለም በራሷ እና ለራሷ ቆማለች ብሎ ራሱን ለማሳመን ይታገላል። ነገር ግን መነሻም ሆነ መንስኤ በሌለው ነገር ልናምን አንችልም። የነገረ መለኮት ምሁራን ጉዳዩን አንድ ርምጃ ከፍ አድርገውት እግዜያብሔር ዓለምን እንደፈጠረ ይናገራሉ። ልጁ ግን ሊመለስ የማይችል ጥያቄ ይጠይቀዋል፡ እግዚያብሔርን ማን ፈጠረው?”

እኛም ተመሳሳይ ጥያቄ ለእምነት የለሹ ልንጠይቀው እንችላለን፤ “የመንስኤ-ውጤት ሰንሰለትን ይዘን ወደኋላ ብንመለስ መጨረሻ ላይ የመጀመሪያው መንስኤ ላይ እንደርሳለን። ይህ መንስኤ አላህ ሳይሆን ቅንጣት ቁስ ነው እንበል። ለዚህ መነሻ ቅንጣት መንስኤ የሆናት ማን ወይም ምንድን ነው? በመንስኤ-ውጤት ህግ የምታምኑ፤ ቁስ የሁሉ ነገር መንስኤ እንደሆነ ታምናላችሁ፤ የቁሱ መንስኤ ምንድን ነው? የሁሉ ክስተት መነሻ ቁስ-ሃይል ነው፤ የቁስ-ሃይል መነሻ እና መንስኤ ምንድን ነው?

የመንስኤ-ውጤት ሰንሰለት ቅጥ የለሽ ሆኖ ወደኋላ ሊመዘዝ አይችልም። ስለዚህ ምላሻቸው ሊሆን የሚችለው ቁስ ይህ ነው ተብሎ ሊነገር የማይችል መነሻ ነጥብ የሌለው ዘላለማዊና ጊዜ የለሽ ምንትነት ነው የሚል ይሆናል። ቁስ አይፈጠርም፤ መነሻም ሆነ መጨረሻም የለውም፤ እንዲሁም ህልውናው የሚመነጨው ከውስጡ ተፈጥሮ ነው።

ይህ ኢኮኖሚያዊና የዘላለማዊነትን እና ለመነሻው መንስኤ አስገኝ መንስኤ የለሽነትን መርህ ተቀብለዋል ማለት ነው። በመሆኑም ቁስ የሁሉ ነገር ዘላለማዊ መነሻ ስለሆነ ራሱን አስገኝቷል፤ ያለ ፈጣሪ አስፈልጎት።

ሩሴል ከላይ በተጠቀሰው ሌክቸሩ በግልፅ እንደተናገረው ቁስ ዘላለማዊ እንደሆነ ይወስዳል። “ዓለም መጀመሪያ እንዳለው ምንም ማረጋገጫ የለም። ነገሮች የሆነ መነሻ አላቸው የሚለው ሃሳባች የምናብ ድህነት ውጤት ነው” ብሏል።

ሩሴል ቁስን ዘላለማዊ ብሎ እንደወሰደው አማኞች ዘላለማዊነትን ለአላህ ይሰጣሉ። በዘላለማዊነት ማመን እምነት የለሾች እና ሃይማኖተኞች የዘላለማዊነትን እምነት ይጋራሉ። ሁለቱም በመጀመሪያው መንስኤ ያምናሉ፤ ነገር ግን አማኞች የመጀመሪያው መንስኤ ጥበበኛ፤ ሁሉን አዋቂ እና የመወሰንና ፈቃድ ባለቤት የሆነ አምላክ ነው ሲሉ፤ የእምነት የለሾች ቁስን ታተህሊና የለውም፤ ማሰብ ሆነ መረዳትም አይችልም፤ የመወሰን ሃይልም የለውም። ስለዚህ ዘላለማዊ ኑባሬያዊነት የሚያነሳው ፈተና አምላክን በማስወገድ ምላሽ መስጠት አይቻልም።

በተጨማሪም፤ ቁስ የእንቅስቃሴና ለውጥ መቀመጫ ነው። እንቅስቃሴው ታቋሪ አይደለም፤ የምንነቱም አንድ አካል ነው። በምንነቱ ተንቀሳቃሽ የሆነው ቁስ ከዘላለማዊነት ጋር ተጣጣሚ አይደለም። ቁስ እና በምንነቱ የረጋ በአንድ ቦታ ፈፅሞ ሊገኙ የማይችሉ ተቃራኒ ናቸው። በምንነቱ የረጋ እና

የማይለዋወጥ፤ እንቅስቃሴንና ለውጥን ሊቀበል አይችልም። ቁስ የሃይሎች ፍትሊያና ተለዋዋጭነት መቀመጫ ሲሆን፤ በተዛምዶሻዊነት እንዲሁም በህይወትና ሞት ተጠልፏል።

ዘላለማዊነት ከቁስና እርሱን ተከትሎ ከሚመጣ ባህሪው ጋ አብሮ ሊሄድ አይችልም። በአለህ የሚያምኑ ጌታቸው በምንነቱ ፍፁም እና ርጉዕ እንደሆነ ነው የሚቀበሉት። ምንነቱ ከቁሳዊ መለያዎች ፈፅሞ የጠራ ነው። የቁስ መሠረታዊ ምንነቱ ቅስቃሴን፣ ተዛማዶሻዊነትን አፍቃሪ እንዲሁም ከመነሻነትም ወይም ፍፁማዊ ወኪልነት ስለተጣላ ቋሚነትን፣ ዘላለማዊነትንና ቀጣይነትን አሻፈረኝ ይላል።

ስለዚህ በአንድ ነገር መገኘት ውስጥ የደካማ መንስኤ ተሳትፎ አለ፤ ዕጣ ክፍሉም ሆነ ቋሚነቱ በመንስኤው ላይ የተወሰነ ነው። ይህ ስለምንነቱ የሚያውቅ እና ምንም አይነት ደካማነት ሆነ ውስንነት ለማይታይበት ኑባሬ አይሆንም።

የመጀመሪያው መንስኤ የመጀመሪያ መንስኤ የሆነው ፍፁምና ወሰን አልባ፤ በየትኛውም አይነት ወኪል ስር ባለመሆኑ፤ ከየትኛውም አይነት ፍላጎት፣ ሁነት እና ጥገኝነት ነፃ በመሆኑ፤ እንዲሁም ምንም አይነት የተለዋዋጭነት ወይም ተሽጋጋሪነት ርዝረዳዊ እንኳ የማይታይበት በመሆኑ ነው።

ስለመጀመሪያው መንስኤ አላህ ስንናገር፤ ከየትኛውም አይነት የመንስኤ ፍላጎት የተብቃቃ ነው ስንል ከፍጡራኑ ጋ የመንስኤ ፍላጎት ተጋርቶ፤ በአንድ ወቅት ከመንስኤ-ውጤት ህግ የተናጠበ ነው እያልን አይደለም። አላህ መንስኤ የሚያስፈልገው ውጤት፤ ፈጣሪም የሚያስፈልገው ክስተት አይደለም። በተቃራኒው ሁሉም አይነት መገለጫዎችና ክስተቶች ከርሱ ይገኛሉ፤ የኑባሬ ዝንተ ዓላማዊ ምንጭ ነውና። የመንስኤ እና ውጤት ህግ የሚሰራው ኢህልውናቸው ከህልውናቸው ለቀደሙ ብቻ ነው።

በተመሳሳይ መልኩም የመጀመሪያው መንስኤ ፍችም አላህ ራሱን አስገኘ ማለትም አይደለም። የአንድ ውጤት መንስኤ ፍለጋ በተፈጥሮው በያዘው የህልውና አይነት ነው፤ ውጤቱ ህልው የሆነው በምንነቱ መገኘቱ ግድነትን ስለያዘ ሳይሆን ህልውናውን እና ቀጣይነቱን ከመንስኤው ስላገኘ ነው። ነገር ግን ምንነቱ ለምንም አይነት ሁኔታ ባሪያ ያልሆነ እና ምንም አይነት ጥገኝነት እና ተያያዥነት የማያሳይ ኑባሬ የመንስኤ-ውጤት ህግ ከሚተገበርበት ክበብ ተገንጥሏል። በምንነቱ ፍጹም እና ነፃ የሆነ፤ መንስኤ የማይፈልግ ኑባሬ በየትኛውም መጠን መንስኤ በእርሱ ውስጥ ሊሳተፍ እና ጣልቃ ሊገባ አይችልም።

የመንስኤ ውጤት ሰንሰለት ቅጣ ባጣ ሁኔታ ወደኋላ ሊተረተር አይችልም፤ የመጀመሪያ መንስኤ መሰረታዊ ፅንሰ ሃሳብ ተያያዥነትን አይፈቅድም። “የመጀመሪያው መንስኤ መነሻ መቼት እንዴት ነው?” የሚለው ጥያቄ ሊነሳ

አይቸልም። እንዲህ አይነት ጥያቄ ሊነሳ የሚችለው ለክስተቶች (ፍጡራን) ነው።

የመጀመሪያው መንስኤ ህልው ከመሆን ጋር አይገናኝም፤ የመጀመሪያ መንስኤ መሆኑ ከምንነቱ ጋር አንድ ነው። እነዚህ ሁለት መለያዎች ከፍላጎት ነፃ መሆንን ያሳያሉ። ህልውናቸውን በብድር ያገኙ ነገሮች መንስኤ እንደፈለጉ ነው፤ ምክንያቱም ህልው ካለመሆን ወደ ህልውና በመምጣታቸው፤ ለውጥ እና ተሻጋሪነት መለያቸው ነው።

በአምላክ ህልውና ማመን እንዴት ሆኖ ተቃርኖ ሆኖ፤ እንደ ቁስ በመሰለ መንስኤ በሌለው ውጤት ማመን ተቃርኖ አይሆንም ተብሎ ሊታሰብ የሚችለው?

ሁሉ ነገር ዕጣ ፈንታው ለውጥና ውድመት በሆነ ዓለም ውስጥ ነው የምንኖረው፤ በእያንዳንዱ ቅንጣት ላይ የኢቋሚነት፤ ባርነት እና ጥገኝነት አሻራ ታትሟል። ፍላጎት እና ተደጋፊነት የሰማይና የምድር ኑባሬዎች ምንነት አንዱ አካል ናቸው። ህልውናችን ዝንተ ዓለማዊ አይደለም፤ ከተፈጥሯችንም አልተገኘም። በአንድ ወቅት አልነበርንም፤ ከዚያ በህልውና አቡጃዲ ተጠቅልለን ኑባሬ እንሆናለን። ፍጡራን በሙሉ ለህልውናቸው ህልውና ሰጭ በሆነው ላይ እንጠለጠላለን።

ዝንተ ዓለማዊ እና ነዋሪው አላህ፤ ከጊዜም ሆነ ቦታ ውጭ በመሆኑ መንስኤ አያስፈልገውም።

በፍልስፍና የመንስኤ ፍች ውጤትን ህልው ካለመሆን ህልው የሚያደርግ እና በህልውና ሽማ የሚጠቀልል ማለት ነው። ይህ ለቁስ በምንነት ሊሰጥ አይችልም። ቁስ ያለው ብቸኛው ሚና ከአንድ ቅርፅ ወደ ሌላ ተቀባይ ቅርፅ መለወጥ ነው።

እያንዳንዱ ቁሳዊ ኑባሬ በውስጡ በሚካሄድ ዕድገት በእያንዳንዱ ቅፅበት አዲስ እና ልዩ ፀባይ ማዳበሩ እውነት ነው። ነገር ግን የዓለማችን በእንቅስቃሴ ውስጥ መሆን፣ የእድገት ሂደት እና ንቅዘት እንቅስቃሴን የፈጠረ፣ የኑባሬን ቅፍለት የሚመግብ እና ወደ ፊት የሚያስኬድ የአላህ ዘላለማዊ እጅ እንደሚያስፈልገው ያስረግጣል።

ምዕራፍ አራት

ልዑሉ አላህ

“በል:- እርሱ አላህ አንድ ነው። አላህ የሁሉ መጠሪያ ነው። አልወለደም፤ አልተወለደምም። ለርሱም አንድም ብጤ የለውም።” (112: 1-4)

በእስላማዊው ንፅርዖት ዓለም ማዕከላዊውን ቦታ የሚይዘው አላህ ነው። በቅዱስ ቁርአን ውስጥ የእርሱ በርካታ ባህሪያት፣ ፈጣሪነቱ እና ፍፁም ዐዋቂነቱ ተብራርቷል። በብዙ ሐዲሶች እንዲሁ ነቢዩ ሙሐመድ (ሶ.ዐ.ወ) በእርሱ ባህሪያት ላይ ማብራሪያ ሰጥተዋል። ከላይ በተጠቀሰው የቅዱስ ቁርአን አንቀፅ ውስጥ የእርሱ ልዩ ምንነቱ ምሉዕ በሆነ መልኩ ተቀምጧል። የኢሽላስ ምዕራፍ እንደ ሌሎች አንቀጾች በሌሎች ጭብጦች ወይም በዚህም ሆነ በመጭው ዓለም ጉዳዮች ላይ አታተኩርም። አንቀጹ ሙሉ አትኩሮቷ በአላህ ላይ ብቻ ነው። ከአንድ አምላክ በላይ አምልኮዎችን ትቃወማለች፤ እንዲሁም ብጤ አለመኖሩ አስፈላጊ መገለጫው እንደሆነ ታስንዝባለች። እርሱን የሚመስል ማንም፣ ምንም የለም። ሁሉም የሰው ልጆች ቋንቋዎች ስለእርሱ ምንነት ሊገልፁ የሚችሉበት ምንም አይነት አቅም የላቸውም። ብጤ የለሽነቱ በባህሪያቱም ጭምር ነው። እስካሁን የከወናቸው፣ እየሠራቸው ያሉት

ወደፊትም የሚሠራቸው ከሰው ምናብ ችሎታ በላይ ናቸው። በርካታ ቀደምት ማህበረሰብ፣ ከሂንዶዎች ከክርስትያኖቹም ጨምሮ በእርሱ ምንነት ላይ የተሳሳቱ አመለካከቶችን አዳብረዋል። ቅዱስ ቁርኣን እንዲህ አይነት አመለካከቶችን ሽሮ በምንነቱ እና በህረያቱ ከእርሱ አጠገብ ሊቆም የሚችል እንደሌለ ታፀናለች።

የሚከተለውን አንቀፅ በማጥናት አንድ ሰው ስለእርሱ አንዳንድ ባህሪያቱ፣ በተለይ ሁሉን ከባቢ ዕውቀቱና ሥልጣኑ የተሻለ ግንዛቤ ያስጨብጣል። አንቀፁ አያቱል ኩርሲ ሲሆን ስለ ዙፋኑ ያብራራል።

“አላህ ከእርሱ በቀር ሌላ አምላክ የለም፤ ሕያው፣ ራሱን ቻይ ነው፤ ማንጎላጀትም እንቅልፍም አትይዘውም፤ በሰማያት ውስጥና በምድር ውስጥ ያለው ሁሉ የርሱ ብቻ ነው፤ ያ እርሱ ዘንድ በፈቃዱ ቢሆን እንጂ የሚያማልድ ማነው? (ከፍጡሮች) በፊታቸው ያለውን ሁሉ ያውቃል፤ በሻውም ነገር እንጂ ከዕውቀቱ በምንም ነገር አያካብቡም (አያውቁም)፤ መንበሩ ሰማያትንና ምድርን ሰፋ፤ ጥበቃቸው አያቅተውም፤ እርሱም የሁሉ በላይ ታላቅ ነው።” (2:255)

አንቀፁ በግልፅና በዝርዝር ስለእርሱ መለኮታዊ ንግሥናውና ኃይሉ ያሳያል። በተጨማሪም የትኛውንም አይነት ጥንታዊ የአምላክ ፅንሰ ሃሳብ አፍርሶ እርሱ

የዩኒቨርሲቲ ብቸኛው ሃይል እንደሆነ በጉልህ ያሰርዳል። እንዲሁም መጀመሪያም ሆነ መጨረሻ በሌለው ዝንተ ዓለማዊነቱ ላይ አፅዕኖት ይሰጣል። እርሱ መስቀል ላይ ተቸንክሮ ሊሰቀል የሚችል ጌታ አይደለም። ህያው የሆነን ሁሉ የሚያኖር ጌታ ነው። እንደርሱ እሆናለሁ ብሎ ሊከራከር የሚችል አንዳች የለም። ከየትኛው አይነት ጉድለት የፀዳ፤ እረፍት ሆነ እንቅልፍ የማያሻውም ነው። ይህች ነጥብ ትልቅ ዋጋ አላት፤ ምክንያቱም አይሁዶችንና ክርስትያኖችን ፍጥረታን ከፈጠረ በኋላ በሰባተኛው ቀን አረፈ (ዘፍጥረት 2:2-3) ፅንሰ ሃሳብን ታስተባብላለች።

ፍፁምነት እና ልዕልናን ለአላህ ብቻ እንዲሟገቡት የሚያስገነዝበው፣ እጅግ ድንቅ ስሞችና ባህሪያት ለእርሱ ይገቡታል በሚለው አቋሙ ቅዱስ ቁርካን ለእርሱ እና ባህሪያቱ የተገቡ ናቸው ያላቸውን ስሞች ያወሳል። የሚከተሉት በእርሱ ስሞች የደመቁ አንቀጾች የአላህ ድንቅ ባህሪያትን ይግልፃሉ።

“እርሱ አላህ ነው፤ ያ ከርሱ በቀር ሌላ አምላክ የሌለ፣ ሩቁንም ቅርቡንም ዐዋቂ የኾነ ነው፤ እርሱ እጅግ በጣም ረገፍ፣ በጣም አዛኝ ነው። እርሱ አላህ ነው፤ ያ ከርሱ በቀር ሌላ አምላክ የሌለ ንጉሠ፤ ከጉድለት ሁሉ የጠራው፣ የሰላም ባለቤቱ፣ ጸጥታን ሰጪው፣ ባሮቹን ጠባቂው፣ አሸናፊው፣ ኀያሉ፣ ኩሩው ነው። አላህ ከሚያጋሩት ሁሉ ጠራ። እርሱ አላህ ፈጣሪው (ከኢምንት) አስገኝው ቅርጽን አሳማሪው ነው፤

ለርሱ መልካሞች ስሞች አሉት፤ በሰማያትና በምድርም ያለው ሁሉ ለርሱ ያምግሳል፤ እርሱም አሸናፊው ጥበበኛው ነው።” (59: 22-24)

“የመጽሐፉ መወረድ አሸናፊ ዐዋቂ ከኾነው አላህ ነው። ንጢያትን መሓሪ፣ ጸጸትንም ተቀባይ፣ ቅጣተ ብርቱ፣ የልግስና ባለቤት ከኾነው (አላህ የወረደ ነው)፤ ከርሱ በቀር አምላክ የለም፤ መመለስም ወደርሱ ብቻ ነው። (40: 2-3)

በሰማያትና በምድር ያለው ሁሉ ለአላህ አምገሰ፤ እርሱም በነገሩ ሁሉ ቻይ ነው። የሰማያትና የምድር ንግሥና የርሱ ብቻ ነው፤ ሕያው ያደርጋል፤ ይገድላልም፤ እርሱም በነገሩ ሁሉ ቻይ ነው። (57: 1-3)

ከበርካታ ባህሪያቱ የእርሱ ፍፁም ሃያልነቱና ሥልጣኑ፣ ሁሉን አካባቢው ዕውቀቱ እና በህይወት እና ሞት ላይ ያለው የማይሸራረፍ ተቆጣጣሪነቱ እጅግ የሚታወቁና አስፈላጊዎቹ ናቸው። ይህን ስለሚያውቁ በዩኒቨርሱ ውስጥ ያሉ ሁሉ እርሱን ያልቁታል፤ ያመሰግኑታል። ሰው ነፃ ፈቃድ ስላለው እርሱን ሊቀበለው ወይም ሊክደው ይችላል። ሆኖም ሰው አላህን ወደ ማመን እና እርሱን ወደ መገዛት በሚመራው አእምሮ ተባርኳል። የአላህ ዕውቀት እና የመፍጠር ሃይሉ በቅዱስ ቁርአን ውስጥ ሙሉ አፅዕኖት ተሰጥቶታል።

**“በሰማያት ውስጥና በምድርም ውስጥ ያለው ሁሉ
 የአላህ ነው። በነፍሶቻችሁ ውስጥ ያለውን
 ብትገልጹ ወይም ብትደብቁት አላህ በርሱ
 ይቆጣጠራችኋል፤ ለሚሻው ሰው ይምራል፤
 የሚሻውንም ሰው ይቀጣል፤ አላህም በነገሩ ሁሉ
 ላይ ቻይ ነው።” (2:284)**

በቅዱስ ቂርኣን ውስጥ በተደጋጋሚ የተነሱትን የአላህ ባህሪያት ማየቱ ስለርሱ
 ሊኖር የሚገባንን ዕውቂያ ያግዛሉ።

➤ አል ረህማ	እጅግ በጣም ሩህሩህ
➤ አል-ረሒም	እጅግ በጣም አዛኝ
➤ አል-ሐኪም	ጥበበኛው
➤ ረብ አል-ዓለሚን	የዓለማት ጌታ
➤ አል-ሐሊቅ	ፈጣሪው
➤ አል-ገፋር	ሁሉ ነገር ወደ እርሱ ተመልካች
➤ አል-አዚዝ	ሃያሉ
➤ አል-ዓሊም	ዐዋቂው
➤ አል-ሰሚዕ	አዳማጩ
➤ አል-ሐሚድ	ተመስጋኙ
➤ አል-ጋኒ	ተብቃቂው

በተጨማሪ ቅዱስ ቂርሐን የእርሱን የሚከተሉትን እውነታዎች ይገልጻል።

- አላህ ግልፅ የሆኑትን ሆኑ ድብቆችን ያውቃል። ከእርሱ ዕይታ የሚያመልጥ አንዳች ነገር የለም። በመሆኑም ሰው ህይወቱን አላህ በሚሻው መልኩ ቢኖር ይሻለዋል። ወንጀሉና ክህደቱ ከአላህ ስለማያመልጥ የመጪው ዓለም ህይወቱ ይበላሽበታል።
- አላህ የሰዎች ብቸኛ ወዳጅ፣ ጠባቂና አጋዥ ነው። ሰው ለምን ብሎ ከአላህ ውጭ ወደሌላ ይዞራል? እምነት ወደጌታው ይበልጥ ስለሚያቀርበው አላህን ብቸኛው አፅናኙ እና የደኅንነቱ ምንጭ ያደርገዋል።
- አጠቃላይ ዩኒቨርሱን የፈጠረው፣ የሚያስተናብረው እና የሚቆጣጠረው እርሱ ነው። እስልምና የአንዳንድ እምነት ማህበረሰቦችን አላህ ዩኒቨርሱን ከፈጠረ በኋላ ሚናውን ጨርሷል አስተሳሰብ አይቀበልም። በተፈጥሮ ህግጋት እንድትመራ ባደረጋት ዓለማችን ውስጥ በውስጧ በሚካሄዱት ነገሮች ይሳተፋል። ዩኒቨርሱን ሲፈጥር ሆነ በሥራው ውስጥ አላህ የማንንም እርዳታ አልፈለገም። በዩኒቨርሱ ውስጥ ያሉት ሁሉ ለእርሱ ትዕዛዝ ተገዝ ናቸው። በአካባቢያችን ያስተዋልናቸው ሆነ ያለፍናቸው እርስ በእርሳቸው የተሰሰሩ እና ፍፁም የተሰናሰሉ፤ ደግሞም ውስብስብና አስደማሚ የሆኑ ክስተቶች የአላህ ታላቅነትና ጥበብ ውጤቶች

ናቸው። ህልቆ መሳፍርት የሌላቸውን ነገሮች በሥርዓት ባያደራጃቸው ኖሮ፣ ረብሻ በነገሠና ህይወት የሚባል ነገር ፈፅሞ ባልኖረ ነበር።

- ህያው የሆኑትን ሁሉ ፈጣሪ እርሱ ነው። በዚህ የእርሱ ብቸንነት እና የፈጣሪነት ኃይሉን በጉልህ እናያለን። እስልምና በአንድ አምላክ አምልኮ ላይ ባለው አቋሙ ይታወቃል። ከብዙሃ አማልክት ሆነ ስላሴያዊ ፅንሰ ሃሳቦች ፍፁም ይለያል። በመፍጠር ሂደት ውስጥ ከአምላክ ውጭ ያሉትን የሌሎችን ጣልቃ ገብ ሚና አይቀበልም። አላህ እንደፈጣሪነቱ የፍጡራኑን ፍላጎት ስለሚያውቅ ለእያንዳንዱ ሙሉ ህልውና የሚያስፈልጋቸውን አቅርቧል፤ ያለፉትን ዳግም መቀስቀሱ አያቅተውም። በምፅዓት ቀን የሚሆነው ይህ ነው። የውልደት፣ ሞትና ዳግም ውልደት አስደማሚ ትዕይንቶች በአካባቢያችን አሉ፤ ከነዚህ በመነሳት እምነታችንን ማጠናከር እንችላለን።
- ህያው በሆኑት ላይ ሁሉ ስልጣን አለው። ህይወትንና ሞትን የፈጠረው እርሱ ነው። እርሱ ካለው ታላቅ ዕቅድ ውጭ የፈለገውን ይፈፅማል። የእርሱ ስልጣን ሁሉ ቦታ ይታያል። የአላህን ታላቅነት በማየት ሰው ለእርሱ እጅ ቢሰጥ ይበጀዋል። የእርሱን እቅድ ሊለውጥ የሚችል ማንም የለም። እርሱ ለነገሮች በቀጠበላቸው ጊዜያት ላይ ማመፅ የሚችል የለም። ረቂቅ የሆነውም ግዛት በእርሱ ብቻ ስለሚመራ ማንም፣ የእርሱ ነቢያት ሆነ መልእክተኞች እንዲህ አይነት

ዕውቀት የላቸውም። ይህ በተጨማሪ የእርሱ ታላቅነትና ሃይል ያፀናል።

- ምሉዕ ስልጣን ያለው እርሱ ብቻ በመሆኑ ያሻውን ውሳኔ መስጠት የሚችል እርሱ ብቻ ነው። ውሳኔው ላይ ተፅእኖ ሊያሳድር የሚችል የለም። አላህ ብቻ ነው ከእርሱ እቅድ አንፃር እያንዳንዱ እጣ ፈንታ የሚወስነው። በፍርድ ቀንም እርሱ ብቻ ይመነዳል፣ ይቀጣል። ምንም እንኳን የእርሱ ስልጣን ፍፁም፣ ሃይሉም የማይለካ ቢሆንም፣ ማንም ሆነ ምንም ሊገዳደረው ባይችልም ፍርዱ ፍትህ የሞላበት፣ በእዝነት የተዋበ ነው። ሰዎችን እንዳጠፉ አይቀጣቸውም፣ የመመለሻ ጊዜ ይሰጣቸዋል። ቅጣቱ የሚጀምረው ይህ የመመለሻ ጊዜ ሲያልቅ ነው። አንዴም ቅጣቱ ከመጣ የሚመልሰው አይኖርም። ጊዜው አብቅቶ ሁሉ ነገር ሲጠናቀቅ መልካም የሠራው ሊመነዳ፣ ወንጀለኛውና በዳዩ ሊቀጣ ምክንያታዊነት ያስገድደናል። በዓለማችን ንፁሐን ተሰቃይተው፣ ጉልበት ያላቸው እኩያን ያሻቸውን አድርገው ማንም ሳይጠይቃቸው እብስ ማለታቸው የተለመደ ትዕይንት ሆኗል። እናም ብቸኛው ሃያሉ እና ፍትሃዊው አላህ በፍርድ ወንበር ላይ የመቀመጡ ነገር ተፈጥሯዊ እና ምክንያታዊ ነው።
- አላህ እያንዳንዱን ህይወት ያለው ነገር ፍጡር አኗሪ መሆኑ ለእርሱ ጌትነትና ሃያልነት ሊስተባበል የማይችል ማስረጃ ነው። ከፍጥረት ጀምሮ እስከ መጨረሻ ቀን ስፍር ቁጥር የሌላቸው ፍጡራን ከእርሱ

ከማይጎድል ጎተራ በቋሚነት ይቀለባሉ። አላህ በዚህ በኩል ምንም አይነት መድሎ አያደርግም። በእርሱ ያመነውን የካደውን፤ መልካሙን መሠረውን እኩል ይመግባል። ሌላው ይቅርና የርሱን ቀንደኛ ጠላቶች ሳይቀር ይንከባከባል። ይህ እርሱን ታጋሽነት፤ ፍትሃዊነት እና ጥበበኝነት እንድናስብ ያደርገናል።

- አጠቃላይ ዩኒቨርሱ ለአላህ ድንቅ ፈጣሪነት ህያው ምስክር ነው። የተፈጥሮ ክስተቶች በተለየ መልኩ ለእርሱ ፈጣሪነትና ሃያልነት ማስረጃዎች ናቸው። ቅዱስ ቂርሐን የተወሰኑትን ያወሳል።

“ጌታችሁ ያ ሰማያትንና ምድርን በስድስት ቀኖች ውስጥ የፈጠረ አላህ ነው፤ ከዚያም ነገሩን ሁሉ የሚያስተናብር ሲኾን በዐርሹ ላይ (ስልጣኑ) ተደላደለ፤ ከርሱ ፈቃድ በኋላ ቢኾን እንጂ አንድም አማላጅ የለም፤ ይሃችሁ አላህ ጌታችሁ ነውና ተገዙት፤ አትገሠፁምን?” (10: 3)

“ሌሊትና ቀን በመተካካታቸው አላህም በሰማያትና በምድር ውስጥ በፈጠረው ሁሉ ለሚጠነቀቁ ሕዝቦች ምልክቶች አልሉ” (10:6)

“ከሰማይ ውሃን አወረደ፤ ሽለቆዎቹም በመጠናቸው ፈሰሱ፤ ጎርፉም አሰፋፈው ኮረፋት ተሸከሙ፤ ለጌጥ ወይም ለዕቃ ፍላጎት በርሱ ላይ እሳት የሚያነዱበትም (ማዕድን) ብጤው የኾነ ኮረፋት አልለው፤ እንደዚሁ

አላህ ለውነትና ለውሸት ምሳሌን ያደርጋል፤ ኮረፋቱማ ግብስብስ ኾኖ ይጠፋል፤ ለሰዎች የሚጠቅመውማ በምድር ላይ ይቆያል፤ እንደዚሁ አላህ ምሳሌዎችን ይገልጻል።” (13:17)

“ምድርንም ዘረጋናት በውስጧም ኮረብታዎችን ጣልንባት፤ በውስጧም (የተለካን) በቃይ ሁሉ አበቀልንባት።” (15: 19-22)

አላህም ከሰማይ ውሃን አወረደ፤ በርሱም ምድርን ከሞተች በኋላ ሕያው አደረገ፤ በዚህም ውስጥ ለሚሰሙ ሕዝቦች በእርግጥ ታምሮ አልለ። ለናንተም በግመል በከብት፣ በፍየል በእርግጥም መገምገሚያ አልላችሁ፤ በሆዶቹ ውስጥ ካለው ከፈርስና ከደም መካከል ጥሩ ወተትን ለጠጪዎች ተዋጭ ሲኾን እናጠጣችኋለን። ከዘምባባዎችና ከወይኖችም ፍሬዎች (እንመግባችኋለን)፤ ከርሱ ጠጅንና መልካም ምግብንም ትሠራላችሁ። በዚህም ውስጥ ለሚያስቡ ሕዝቦች በእርግጥ ታምሮ አልለ። ጌታህም ወደ ንብ እንዲህ ሲል አስታወቀ፡- ከተራራዎች፣ ከዛፍም፣ (ሰዎች) ከሚሠሩትም (ቀፎ) ቤቶችን ያዢ። ከዚያም ከፍሬዎች ሁሉ ብይ፤ የጌታሽንም መንገዶች (ላንቺ) የተገሩ ሲኾኑ ግቢ፤ ከሆዶችዋ መልኮቹ የተለያዩ መጠጥ ይወጣል፤

**በርሱ ውስጥ ለሰዎች መድኃኒት አለበት፤ በዚህ ውስጥ
ለሚያስተነትኑ ሕዝቦች በእርግጥ ታምረ አለበት።” (16፡
65-69)**

በአካባቢያችን የተበተኑ ስለአላህ ሃያል ፈጣሪነት የሚገልፁ ግልፅ አብራሪዎችን በአትኩሮት መመልከት ተመልካቹን ስለጌታው ታላቅነትና ልዕልና እንዲመሰክር ይኮረኩረዋል። በዚህ ረገድ እርሱን ሊወዳደር የሚችል ምንም ነገር የለም። ሁሉም ፍጡራን አላፊ ናቸው። ይወድቃሉ ይፈርሳሉ። ሌላው ይቅርና በእርሱ ላይ ያመፁት እንኳ የእርሱን ህግ ከመገዛት ውጭ አማራጭ የላቸውም። ያለምርጫቸው አስገኝቷቸው፣ ህይወት ሰጥቷቸው፣ እርሱ በወደደው ደቂቃ ይወስዳቸዋል። ሁሉን አካባቢ በሆነው ስልጣኑ ፊት ፍፁም አቅመ ቢስ ናቸው። ሁሉም ፍጡራን ለእርሱ ያላቸውን ታዛዥነት ይመሰክራሉ። እንቅስቃሴያቸውን የሰጣቸው እርሱ ብቻ ነው።

ከብቸኛው ፈጣሪነቱ ጋ በተያያዘ አላህ የሰው ልጆች መሪ እና ወዳጅ ነው። ለሰው ልጅ የተለያዩ የሰውነት ክፍሎችን ከመስጠቱም በተጨማሪም በቀጥተኛውና መልካም ጎዳና ላይ እንዲሆን እንዲያግዘው ጭንቅላት፣ ጎሊና እና መንፈሳዊነትን ችሮታል። በአንድ በኩል ሰው ያሻውን እንዲመርጥ እና እንዲከተል ነፃ ፈቃድ ሲሰጠው፣ በሌላ በኩል ደግሞ ለምሪቱ እንዲሆነው የተብራሩ ዝግጅቶችን አስቀምጦለታል። ለተለያዩ በምድራችን ክፍል ለሚኖሩ ህዝቦች ጌታቸውን እና ምሪቱን እንዲያውቁ ነጢያቶችን እና መልእክተኞችን

ልኳል። ለቀጣይ የተለያዩ ትውልዶች እንዲደርስ መፅሐፍትን አውርዷል። ቅዱስ ቂርኣን የመጨረሻው መልእክት ሆኖ መጥቷል። በቅዱስ ቂርኣን ውስጥ አላህ ምን እንደሚያስደስተው እና በሰዎች ላይ ጉዳት የሚያመጡት ምን እንደሆኑ ተናግሯል። በተለያዩ ጥቁምታዎች ደግሞ ሰው ምን ቢሠራ ጀነትን የሚያሰወርሱት እና ጀሃነም የሚያስገቡትንም አውስቷል። አላህ (ሱ.ወ) ያፀደቀው መንገድ በነቢዩ ሙሐመድ (ሰ.ዐ.ወ) አርአያነት ስጋና ደም ለብሶ ታይቷል። የቅዱስ ቂርኣን መልእክት በመተግበር፣ የነቢዩን ህይወት በመከተል የእርሱን ደስታ እና ጀነትን ማግኘት ይቻላል።

የአላህ እዝነት ሁሉን ያካበበ ነው። ይህ ባይሆን ኖሮ አንዳች ነገር ባልኖረ። ወንጀለኞችን ወዲያውኑ ቢቀጥ የሰው ዘር እስካሁን ባልተገኘ። ፍፁም ታጋሽ እና አዛኝ በመሆኑ የሰዎችን ሃጢያት ያልፋል፤ መንገዳቸውን እንዲያስተካክሉ ይጠብቃቸዋል። በዚህች ዓለም ላይ የምናየው ደስታና ፍንደቃ ምንጩ የእርሱ እዝነት ነው። አይነታ የሌለው እዝነቱ ደግሞ በምፅአት ቀን ይታያል። በመልካምነቱ ወንጀለኞችን ይምራል፤ ያጎደልነውን ይሞላል፤ ፃድቃኖችን ይባርካል። በዚህች ዓለማችን የምናየው የትኛውም አይነት እዝነት ከእርሱ ወደር የለሽ እዝነት የነቁጥ ያህል ጠብ ያለችውን ነው። እናም ሰው ወደ አላህ ይብልጥ መቅረብ፤ ለተቸረው ሁሉ አመስጋኝ መሆን አለበት።

ቅዱስ ቂርኣን በተለያዩ ቦታዎች ላይ ሰው በእውነት ንስሃ ከገባ አላህ (ሱ.ወ) እንደሚቀበለው ይናገራል። ሰው የቱን ያህል የከፋ ወንጀል ቢሠራ እንኳ

ወንጀሉን ከተናዘዘ እና ዳግም ላይሠራ ከቆረጠ፤ በፃድቃኖች ጎዳና ላይ ከተመላለሰ አላህ ይምረዋል። እንደውም በሚያስደንቅ ሁኔታ ጀነት የሚገባበትን እና ዘውታሪ ደስታን የሚያገኝበትን መንገድ ይጠርግለታል። በርካታ የቅዱስ ቁርኣን አንቀጾች ይህን እውነታ ይመሰክራሉ።

“አላህ እርሱ ከባሮቹ ንስሐን የሚቀበል፤ ምጽዋቶችንም የሚወስድ መኾኑን፤ አላህም እርሱ ጸጸትን ተቀባይ አዛኝ መኾኑን አያውቁምን?” (9:104)

ሌላው የአላህ ዕዝነትና ፍትሃዊነት መገለጫ ፃድቃኖችን መሸለሙ ነው። መቼም እርሱ የእኛ አምልኮ እንደማያስፈልገው የሚጠራጠር የለም። ሆኖም መልካም ፀባይን ለማበረታታት፤ ደስታን ለማረጋገጥ፤ ለሰላማዊ ማህበራዊ ህይወት እና ለሰዎች መንፈሳዊ ምጥቀት፤ አላህ ፃድቃኖች የሚመነዱበት፤ ወንጀለኞች ደግሞ የሚቀጡበት ስርዓት ዘርግቷል። በምፅዓት ቀን እያንዳንዱ ሰው ፍፁም ፍትሃዊነት እና ቸርነት በተሞላበት ሁኔታ ይዳኛል። ከእርሱ ዓዋቂነቱና ሁሉንም ፍጡራን በእኩል ዓይን ከማየቱ አንፃር ፍትሁ እንከን አይገኝለትም። ተቅዋ (አላህን መጠበቅ) ብቻ በሚዛን ላይ ከፍተኛ ክብደት ይኖራታል። የሰው ዘር፤ ቤተሰብ፤ ቋንቋና ጎሳና ነገድ ለእርሱ የልዩነት መስፈርት አይደሉም።

“እላንተ ሰዎች ሆይ እኛ ከወንድና ሴት ፈጠርናችሁ፤ እንድትተዋወቁም ጎሳዎችና ነገዶች

**አደረግናችሁ፤ አላህ ዘንድ በላጫችሁ በጣም ተቅዎ
ያላችሁ ነው፤ አላህ ግልጽን ዐዋቂ፣ ውስጥንም
ዐዋቂ ነው።” (49:13)**

ሰው ከአላህ ጋር ሊኖረው የሚገባው ግንኙነት በተመለከተ በሚከተሉት ገፅታዎች መሸብረቅ አለበት።

አንድ ሰው ለአላህ ጥልቅ ፍቅር እና ክብር ሊኖረው ይገባል። ከእርሱ ላገኘው ህልቆ መሳፍርት ፀጋ እና ለምሪቱ አመስጋንም መሆኑ ግድ ነው። *“እነንተ ያመናችሁ ሆይ! ከነዚያ ክሰጦናችሁ ጣፋጮች ብሉ፤ ለአላህም እርሱን ብቻ የምትገዙ እንደኾናችሁ አመስግኑ”* (2:172)።

ሰው አላህን ዘወትር ማስታወስ ቋሚ አጀንዳው ማድረግ ይኖርበታል። አላህን ማስታወስ ከኃጢያት ለመጠበቅ አይነተኛ ጋሻ ነው። የአስታዋሾን ህይወት የአላህን ደስታ ወደማግኘት ከፍ ያደርገዋል፤ በውጤቱም ወደ እርሱ ወዳጅነት ከፍታ ያድጋል። በዚህ ጉዳይ ላይ የአላህ ትዕዛዝ ግልፅ ነው።

**“እኔ አላህ እኔ ነኝ፤ ያለ እኔ አምላክ የለምና ተገዛኝ፤
ሰላትንም (በርሷ) እኔን ለማውሳት ስገድ።” (20: 14)**

አላህ እና እርሱን መገዛት የህይወታችን ምህዋር መሆን አለበት። አንድ ሰው የሚያስበው ሆነ የሚተገብረው ከእርሱ ትእዛዝ አንፃር መቃኘቱን ማረጋገጥ አለበት። ይህ ሰውየውን በዚህም ሆነ በመጪው ዓለም ስኬታማ ያደርገዋል።

“ከጌታችሁ ወደናንተ የተወረደውን ተከተሉ፤ ከአላህም ሌላ ረዳቶችን አትከተሉ፤ ጥቂትንም ብቻ ትገላግላችሁ።” (7:3)

እውነተኛው ጌታ፣ አጋር ሆነ ሸሪካ የሌለው አላህ ብቻ በመሆኑ እርዳታ መጠየቅ ያለብን እርሱን ነው። አላህ ይህን በመክፈሻይቱ ምዕራፍ ላይ ለሰዎች አስተምሯል። *“አንተን ብቻ እንግግሃለን፤ አንተንም ብቻ ረዳታን እንለምናለን።” (1:5)*

ጠቅለል ለማድረግ አላህን በማመስገን፣ በማምለክ፣ በመገዛት፣ በትእዛዙ በመመራት፣ ህይወታችንን እርሱ በዘረጋልን መስመር በማስኬድ መላ እኛነታችንን ለእርሱ በመስጠት እውነተኛን ደስታንና ስኬትን ለማጣጣም መትጋት አለብን።

“ስግደቱ መገዛቴም፣ ሕይወቴም፣ ሞቴም፣ ለዓለማት ጌታ ለአላህ ነው በል። ለርሱ ተጋሪ የለውም፤ በዚህም (በማጥራት) ታዘዝኩ፤ እኔም የእስላሞች መጀመሪያ ነኝ (በል)። በላቸው፡- እርሱ (አላህ) የሁሉ ጌታ ሲኾን

ከአላህ በቀር ሌላን ጌታ እፈልጋለሁን? ነፍስም ሁሉ
በራሷ ላይ እንጅ (ክፉን) አትሠራም፤ ተሸካሚም
(ነፍስ) የሌላይቱን ሽክም (ኃጢአት) አትሸከምም፤
ከዚያም መመለሻችሁ ወደ ጌታችሁ ነው። ወዲያውም
በርሱ ትለያዩበት የነበራችሁትን ሁሉ ይነግራችኋል።”

(6: 162-163)

ምዕራፍ አምስት

ተውሂድ

ተውሂድ በሁሉም መስኩ በአላህ ብቸኝነት ማመን ማለት ነው። አላህ በምንነቱ ግል ነው። ብቸኛው ፈጣሪ ነው። ዓለምን ብቻውን ያስተናብራል። በሌሎች ብዙ መገለጫዎችም ብቸኛ ነው።

በዚህ ርዕሰ ጉዳይ ላይ የሚያተኩሩ አብዛኛው የቅዱስ ቁርኣን አንቀጾች በመፍጠር፣ ዓለምን በማስተናበር እና አምልኮ የአላህን ብቸኝነት የሚስረግጡ ናቸው። አላህ የዓለማችን ፈጣሪ በመሆኑ ሐቅ ላይ የሰዎችን አትኩሮት ያቅጣጫሉ። እርሱ ብቻ ነው ሉዓላዊው። ከዚያ አምልኮ የሚገባው እርሱ ብቻ እንደሆነ በማስገንዘብ ይደመድማሉ።

ከቅዱስ ቁርኣን ከዓረብ ኢአማንያን አብዛኛው በመፍጠር እና ዓለምን በማስተናበር ረገድ በአላህ ብቸኝነት እንደሚያምኑ ወይም ወደዛ እንደተዘነበሉ ማየት ይቻላል። ቅዱስ ቁርኣን እንዲህ ይላል፡ **“ሰማያትንና ምድርን የፈጠረ፣ ፀሐይንና ጨረቃን የገራ ማን እንደሆነ ብትጠይቃቸው፣ በእርግጥ አላህ ነው ይሉሃል”** (29፡ 61)።

ቅዱስ ቁርኣን ለፈጣሪ ብቸኝነት የዓለማችንን ውህድ፣ ቅብቅብ ያለና ልዩ የሆነውን ስርዓት እንደማስረጃ ያቀርባል። የዚህን ስርዓት ሁሉን አካታች እና

ጥብቅነት እንድናስብ ይፈልጋል፤ በአንድ ልዕል ኑባሬ እንደተዋቀረ እና እየተስተናበረ እንደሆነ እርግጠኛ እንድንሆን ይሻል። በመፍጠር እና በአምልኮ ረገድ ወዳለው ብቸኝነት የምንደርሰው በዚህ መልኩ ነው።

“አምላካችሁ አንድ አምላክ ብቻ ነው፤ ከርሱ በቀር ሌላ አምላክ የለም፤ (እርሱ) እጅግ በጣም ረገፋጎችን አዛኝ ነው። ሰማያትንና ምድርን በመፍጠር፣ ሌሊትንና ቀንንም በማተካካት በዚያችም ሰዎችን በሚጠቅም ነገር (ተጨና) በባሕር ላይ በምንትሻለለው ታንኳ፣ አላህ ከሰማይ ባወረድነው ውሃና በርሱም ምድርን ከሞተች በኋላ ሕያው በማድረጉ፣ በርሷም ውስጥ ከተንቀሳቃሽ ሁሉ በመበተኑ፣ ነፋሶችንም (በየአግጣጫው) በማገለባበጥ በሰማይ በምድር መካከል የሚነዳውም ደመና ለሚያውቁ ህዝቦች እርግጠኛ ምልክቶች አልሉ።” (2:163- 164)

ከአስር በላይ በሆኑ የተለያዩ አንቀጾች የመፍጠር ብቸኝነቱን ወደሚያሳዩ የአላህ አንደበተ ርቱዕ ምልክቶች ይጠቁማሉ።

የብዝሃ-አማልክት አምልኮ ውድቅነት

ቅዱስ ቁርኣን የከአንድ በላይ አማልክት ንድፈ ሃሳብን ስህተትነት የሚያስረዳው በዚህ መልኩ ነው።

**“አላህ ምንም ልጅን አልያዘም (አልወለደም)፤
ከርሱም ጋር አንድም አምላክ የለም፤ ያን ጊዜ (ሌላ
አምላክ በነበረ)፤ አምላክ ሁሉ በፈጠረው ነገር
በተለየ ነበር፤ ከፊላቸውም በከፊሉ ላይ በላቀ ነበር፤
አላህ ከሚመጥኑት ሁሉ ጠራ። ሩቂንና ቅርቡንም
ሁሉ ዐዋቂ ነው፤ (በርሱ) ከሚያጋሩትም ሁሉ ክፍ
አለ።”** (23፡ 91-92)

ዓለማችን ከአንድ በላይ ፈጣሪ ቢኖራት ግንኙነታቸው ከሚከተሉት አንዱ
ይሆናል፡

1. እያንዳንዱ አምላክ ዓለማችንን ተከፋፍለዋት በፈጠሩት የዓለማችን
ክፍል ሉዓላዊ ይሆናል። በዚህ ጉዳይ፤ የዓለማችን የተለያዩ ክፍሎች፤
እርስ በእርስ የማይገናኙ እና የተገነጣጠሉ ስርዓት ይኖራቸዋል። ነገር
ግን ዓለማችን አንድ ጥብቅ እና የተሳሰረ ስርዓት እንዳላት ማየት
ይቻላል።
2. የአንዱ ክልል አምላክ በሌሎች ላይ የበላይ ይሆናል፤ የተወሰነ
የአስተባባሪነት እና ጥቅል ህብር የመፍጠር ሚና ይወስዳል። ይሄኔ
በስልጣን የበላይ የሆነው እውነተኛ ሉዓላዊ ይሆንና ሌሎች የእርሱ
ወኪል ብቻ ይሆናሉ።
3. እነዚህ አማልክት በዓለማችን ላይ ስልጣን ይኖራቸውና እንዳሻቸው
የፈለጉትን ያደርጋሉ፤ የየራሱን ትእዛዝ ያወጣል። የዚህ ውጤቱ

ፍፁም ረብሻ እና ውዥንብር ይሆናል፤ ቅዱስ ቁርኣን እንደሚለው ምንም አይነት ህግም ሆነ ስርዓት አይኖርም፡“**በሁለቱ (በሰማያትና በምድር) ውስጥ ከአላህ ሌላ አማልክት በነበሩ ኖሮ በተበላሹ ነበር፤ የዐርሹ ጌታ አላህም ከሚሉት ሁሉ ጠራ።”** (21፡ 22)

በዓለማችን ላይ የነገሠው ወጥ የሆነው ስርዓት የየራሳቸው ግዛት ያላቸውን የከአንድ በላይ አማልክትን ሃሳብ ሲያፈርስ፤ ጥብቅነቱ ደግሞ ከአንድ በላይ አማልክት አሉ ነገር ግን አንዱ ፈርጣማ ሆኖ ወጥቷልን ይቃወማል፡፡

ሁለት ወይም ከዚያ በላይ የሆኑ፤ በዓለማችን ላይ ስልጣን ኖሯቸው ምን ግዜም እና ሁሉ ቦታ በትብብር ይሠራሉ፤ ወጥም የሆነ ስርዓት ይዘረጋሉ የሚለው ሃሳብ ደስ የሚል ተምኔታዊ ቢሆንም ብዝሃነታቸው ቢያንስ በአንድ ጉዳይ ላይ እንኳ መለያየታቸውን ግድ ይላል፡፡

መንስኤዎች እና ወኪሎቻቸው

ቅዱስ ቁርኣን በመፍጠር እና በማስተናበር ረገድ የአላህን ብቸኝነት አትኩሮት ይሰጣል፡፡ ሁሉን ነገር የፈጠረው እርሱ ብቻ ነው፤ በሁሉም ነገር ላይ ምሉዕ ስልጣን ያለው እርሱ ብቻ ነው፡፡ በተመሳሳይ መልኩ የመንስኤ-ውጤት ስርዓት መኖርን እና እውነተኛ ሚናውን አይክድም፡፡ ቅዱስ ቁርኣን እንዲህ ይላል፡ “**አላህም ከሰማይ ውሃን አወረደ፤ በርሱም ምድርን ከሞተች**

በኋላ ሕያው አደረገ፤ በዚህ ውስጥ ለሚሰሙ ሕዝቦች በእርግጥ ታምሮ አልለ” (16:65)። እዚህ ላይ ውሃን እንደ ህይወት ሰጪ መንገድ ተነስቷል።

መንስኤዎችን እና ሚናቸውን በተመለከተ ከቅዱስ ቁርኣን ሊወሰድ የሚችለው ልዑኑ አላህ ሁሉን ነገር ያውቃል፤ ያሻውንም ማድረግ ይችላል፤ ነገር ግን ዓለማችንን የተወሰኑ ነገሮች ሌሎችን የማምረት ብቃት እንዲኖራቸው አድርጎ በተለየ መልኩ ፈጥሯታል። ሚናቸው የአላህን ትእዛዝ የመፈፀም ብቻ ስለሆነ ሥራቸው እርሱ የቀጠበላቸውን ተግባር ያለማንገራገር ይሠራሉ፤ የሰጣቸውን ሃላፊነት በፍፁም ብቃት ይወጣሉ።

የፀሐይ ታላቅ የስበት ሃይል የቱን ያህል ሠፊና ከፍተኛ ቢሆን ለፈጣሪዋ ህግ ተገዥ ነች። የምድር ስበትም እንዲሁ በቀላሉ የሚታይ አይደለም፤ ከፍተኛ ነው። አነስተኛዋ ወፍ ተቋቁማው ለሰዓታት እንድትበር ላደረጋት አላህ ህግ ተገዥ ነው።

የነቢዩ ኢብራሂምን ገጠመኝ ቅዱስ ቁርኣን እንደሚከተለው ይተርከዋል፡
“ሠሪዎች እንደ ኾናችሁ አቃጥሉት፤ አማልክቶቻችሁንም እርዱ አሉ። (በእሳት ላ ጣሉትም)። እሳት ሆይ! በኢብራሂም ላይ ቀዝቃዛ ፤ ስለምም ኾኑኝ አልን” (21: 68-70)። እናም አላህ አስፈላጊ ሆኖ ሲያገኘው እሳትን እንዳያቃጥል ያደርገዋል።

ቴክኖሎጂ እያደገ ሲመጣ ሰው የፈጠረውን ፈንጂ ወይም ተቀጣጣይ በምቦችን የኤሌክትሪክ ምልክቶችን በመስጠት ማምከን ከቻለ፤ እንዴት አላህ

የፈጠረውን የነገሮችን ተግባር ባሻው ቅፅበት ማገድ አይቻልም ተብሎ ይታሰባል?

ተዓምራት

ቁሳዊ መንስኤዎች ከአላህ፣ ፍቃዱ እና ትእዛዙ ጋ ያላቸውን ዝምድና ለተመለከተ ትንሽ ዕውቀት ያለው ጤነኛ ሰው የተዓምራትን ተፈጥሮ ሊረዳ ይችላል። እስልምና ለዓለማችን ያለው ምልክታ የተዓምራትን መከሰት ይደግፋል። ከመንስኤ-ውጤት ህግ ጋ ይጋጫሉም ብሎ አያስብም። ምክንያቱም ከቅዱስ ቂርአን አንፃር ተዓምራት ከአላህ ፈቃድ ጋ በተያያዘ የተለየ መንስኤ ያላቸው ክስተት ናቸው ብሎ ነው የሚያስተምረው።

የተዓምራት መኖር ከሁሉን አቀፉ የመንስኤ-ውጤት መርህ ጋ አለመጋጨቱ ብቻ ሳይሆን ከተለምዶው የመንስኤ እና ውጤት ስርዓት ጋም ይጣጣማል። ሰው ሳይንሳዊ እና ሙከራዊ ህግጋትን ሲመዝን ፍፁምና ፍንገጣ የማያስተናግዱ ህግጋትን ቁጭ ብሎ አይጠብቅም። ከፍተኛ ሳይንሳዊ ጥናት የሚያደርጉት እንደሚያውቁት በሳይንሶች ውስጥ የተዛምዶሻዊ ህግጋት እንዳለ ያውቃሉ። በሳይንስ ላይ የጠለቀ እውቀት ያላቸው ፍፁማዊ እና መቶ ፐርሰንት መተማመኛ የላቸውም። ያም ሆነ ይህ፤ ሌላ ህግ ተገኝቶ እስኪስተባበል ድረስ በእጃቸው ላይ ያለውን ህግ በመጠቀም ሳይንሳዊ እና ቴክኒካዊ ውጤቶችን ለማግኘት ይጠቀሙባቸዋል።

በዕለት ተዕለት ህይወታችንም በምንም ነገር ላይ መተማመኛ የለንም።

በዓለም ዙሪያ በተለያዩ መጓጓዣዎች የተንቀሳቀሰ ምንም እንኳን መኪና አሽከርካሪዎች እና መኪናዎቻቸው፤ ባቡር ነጂዎችና ባቡሮቻቸው፤ አውሮፕላን አብራሪዎችና አውሮፕላኖቻቸው የቱን ያህል ልምድ ያላቸው ባለሙያዎች ቢሆኑና እና በበቁ ቴክኒሺያኖች ቢመረመሩ ሙሉ ማስተማመኛ ሊሰጡ እንደማይችሉ ይታወቃል። አንዳንዴ ባለሙያዎች ስህተት ይሠራሉ፤ መሥራት የሚገባው ሰንፎ አደጋዎች ሊደርሱ ይችላሉ። ሰው ስሌቱን የሚሠራው በአፈንጋጮች ላይ ሳይሆን በተለመዱ ሁኔታዎች ላይ ተመስርቶ ነው። እነዚህ አፈንጋጮች የመሆናቸው ዕድል ከሺህ አንድ ወይም ከዚያ ባነሰ አናሳ ሁኔታዎች ውስጥ መሆናቸው ነው ለአደጋዎች መንስኤዎች። ተዓምራዊ ክስተቶች የሚሆኑት እጅግ አፈንጋጭ በሆኑ ሁኔታዎች ውስጥ በአላህ ትእዛዝ ነው። ከተለመዱ ሁኔታዎች አንፃር የመሆን ዕድላቸው ከሚሊዮኖች አንድ ባነሰ መልኩ ሊሆን ይችላል። ከዚህ በመነሳት በአላህ ፈቃድ እና ትእዛዝ ይሁንታ በሚከሰቱ ተዓምራት ማመን በተለመደው የመንስኤ እና ውጤት ስርዓት ላይ ያለውን ንድፈ ሃሳባዊ እና ተግባራዊነት ላይ ጥርጣሬ አይፈጥርም።

ዱዓእ

አላህ በሰዎች ጉዳዮች ውስጥ ዱዓእን የበቃ መንስኤ አድርጎታል። አንድ ሰው በሙሉ ልቡ ለአላህ ተሰጥቶ እርዳታውን የምር መፈለግ ማለት ነው። አላህ

ሁሉን ነገር ማወቁ ትክክል ነው። አንድ ሰው በልቡ የቋጠረውን መሻትንም ያውቃል። በውስጣችን የደበቅናት እያንዳንዱ ምስጢር ለእርሱ ግልፅ ናት። ሰው ከተፈጥሮ ጋር ባለው ግንኙነት፣ ጥረትና ልፋት አስፈላጊ ነው፣ አባባሉም እንደሚለው “ያለ ህመም ትርፍ የለም”። እንደዚሁም ሁሉ ሰው ከአላህ ጋር ባለው ግንኙነት የዱዓ እርዓት ዘርግቷል። ቅዱስ ቁርኣን እንደሚለው **“ባሮቹም ከኔ በጠየቁህ ጊዜ (እንዲህ በላቸው)፦ እኔ ቅርብ ነኝ፤ የለማኝን ጸሎት በለመነኝ ጊዜ እቀበለዋለሁ፤ ስለዚህ ለኔ ይታዘቡ፤ በኔም ይመኑ፤ እነሱ ሊመሩ ይከጀላልና”** (2: 186)።

ከዱዓ እና ጋር በተያያዘ የአላህ ፈቃድ ሊለዋወጥ ይችላልን ተብሎ ይጠየቃል። ፈቃዱ የማይለዋወጥ ሆኖ ለምን ዱዓ እንድናደርግ ይጠይቀናል?

አላህ ዝንተ ዓለማዊ ሲሆን ፈቃዱም ዝንተ ዓለማዊና የማይለዋወጥ ነው። ነገር ግን ይህ ዝንተ ዓለማዊና የማይለዋወጥ ፈቃድ የዩኒቨርሱ አብዛኛው ክፍል ከ“ሆኗል” ይልቅ በ“ይሁን” ሁኔታ ውስጥ አድርጎ ፈጥሮታል። በዚህ ክፍል እያንዳንዱ ቀድሞ ባለ መንስኤ በእያንዳንዱ ቅፅበት አዲስ ክስተት ይሆናል። ዱዓ እኩል ስራ ስንት እና ከሥራ አይነት ሆኖ በተመሳሳይ ዝንተ ዓለማዊ ፈቃድ የውጤት ተፅዕኖ እንዲኖረው ሆኗል።

አላህ ዝንተ ዓለማዊ ነው። ዕውቀቱና ፍቃዱ እንዲሁ ዝንተ ዓለማዊ ናቸው። ሆኖም አዳዲስ ክስተቶች በእያንዳንዱ ቅፅበት ይሆናሉ። ጥረታችን ወይም ዱዓችን የተወሰኑትን በማስገኘት ስኬታማ ሚና ይጫወታል።

“በሰማያትና በምድር ውስጥ ያሉት ሁሉ ይለምኑታል፤

በየቀኑ ሁሉ እርሱ በሥራ ላይ ነው። (55: 29)

ችግር ከገጠመን ሃሞታችን አይፍሰስ። ጥረት ከማድረግ ፈፅሞ መቆጠብ የለብንም። ለአላህ የምር ዱዓ እናድርግ። አሁን ካላችሁበት መጥፎ ሁኔታ ምንም አይነት መውጫያ መንገድ የለንም ብለን መገመት አንችልም። ቅዱስ ቁርኣን “በየቀኑ ሁሉ እርሱ በሥራ ላይ ነው” 55: 29 ይላልና።

ታዲያ ለምን ተስፋ ትቆርጣላችሁ? አዲስ ሁኔታ በቅርብ የመሆን ዕድል አለ።

ቅዱስ ቁርኣን ለነቢዩ ሙሳ (ዐ.ሰ) እንደ ደረሰላቸው እርዳታ (ጣሃ: 26-26)፣ የነቢዩላህ ዘከሪያ (ዐ.ሰ) በስተርጅና ልጅ ስጦኝ ዱዓ እና (መርየም: 1-9) የመሰሉ፣ ነገሮች ሊለወጡ አይቻሉም ተብለው ተስፋ በተቆረጠባቸው ሁኔታ በተቃራኒው ስለተለወጡ ሁነቶች ያወሳል። እንደነዚህ አይነት ምሳሌዎች ላይ ጥናት ማድረግ ዱዓ እና እንደሌሎች መንስኤዎች ለውጥ አምጪ እንደሆነ እንረዳለን። መንስኤ-ውጤት ስርዓት ውስጥ ፈጣሪዎችን አላህ ለብርሃን፣ ሙቀት፣ ኤሌክትሪክሲቲ፣ ማግኔት ወዘተ የተወሰነ ሚና እንደሰጣቸው፤ የተወሰኑ ተክሎችና ኬሚካሎች የተወሰኑ በሽታዎችን እንዲፈውሱ እንዳደረጋቸው፤ በተገቢው መልኩ ተደረገ ዱዓ የሰዎችን ፍላጎት በማማረግ ረገድ ሚና ሰጥቶታል። የዱዓ ጥቅም ስነ ልቦናዊ ብቻ አይደለም። እርግጥ ነው ሰው ከዚህ በፊት ተኝተው የነበሩ ክፍሎችን አነቃቅቶ ከእርሱ የማይጠበቁ ነገሮችን ያስደርጋል። ነገር ግን እንደ ቅዱስ ቁርኣን ዱዓ ከዚህ በላይ ብቃት

አለው። ለብቻው የቆመ መንስኤ፣ ውጤቱ ደግሞ የሰውን ፈቃድ በማጠንከር ብቻ አይወሰንም።

ልዩውና አምሳያ የሌለው አላህ

ተውሂድ ለዋጭ ፅንሰ ሃሳብ ሲሆን የእስልምና አስተምህሮት ምንነት ይዟል። የዩኒቨርሱ ጌታ አንድና ብቸኛ ነው። ሁሉን ቻይ፣ ሁሉን አዋቂ፣ ሁሉም ህያው እና የዓለማችን አኗሪ ነው። ቅዱስ ቁርአን እንዲህ ይላል፡ “በል፡- እርሱ አላህ አንድ ነው። አላህ (የሁሉ) መጠጊያ ነው። አልወለደም፤ አልተወለደምም። ለርሱም አንድም ብጤ የለውም።” (112:1-4)

እውነተኛ አንድነት

አላህን የሚመስለው ምንም እና ማንም የለም ሲባል ለእርሱ አንዳችም ብጤ የለውም ማለት ነው። ከአላህ ውጭ ሌላ አምላክ ሊኖር ይችላል ተብሎ ሊታሰብ አይቻልም። አንድነቱ በፍፁማዊ ምንነቱ እና በማይከፋፈል ባህሪያቱ ነው።

ስለ አላህ ብቸኝነት ተገቢ ሃሳብ እንዲኖረን ስለ እርሱ ትክክለኛ ዕሳቤ ሊኖረን ይገባል። የዚህ ቃል እውነተኛ ፍች ከተረዳን አላህ አንድ እንደሆነ ያለጥርጥር

እንገንዘባለን። ከአንድ በላይ ሊሆን አይችልም፤ ብዝሃነት ከምንነቱ ጋ አብሮ ሊሄድ አይችልምና።

ለምሳሌ በሁለቱም ወገኑ ቅጥ የለሽ በሆነ ሁኔታ የሚረዝም አንድ መስመር አስቡ። ከዚህ መስመር በትይዩ አንድ ሜትር ርቀት ላይ እንዲሁ አይነት ሌላ በሁለቱም አቅጣጫ የሚረዝም መስመር አለ እንበል። የሁለቱን መስመር መኖር መቀበል አይቻላቸውም። በዚህም ምክንያት ነው ሁለት ትይዩ መስመሮች ማለት በተመሳሳይ ርቀት ላይ የሚገኙ ሁለት ቅጥ የለሽ በሆነ መልኩ የሚረዝሙ መስመሮች ተብሎ ብያኔ የተሰጠው።

ይህ የትይዩ መስመሮች ብያኔ ትክክል ሆነ አልሆነ? ፍፁማዊ ነው ተዛምዶሻዊ የሚለውን ክርክር ወደ ጎን ትተን፤ የሁለቱን መስመሮች መኖር መቀበል እንችላለን።

አሁን ደግሞ በቁመቱ፣ በወርዱ እና ውፍረቱ በሁሉም አቅጣጫ ቅጥ የለሽ በሆነ መልኩ እየሠፋ የሚሄድ አንድ አካል እናስብ። ከዚህ አካል እኩል በሁሉም አቅጣጫ የሚሠፋ ሌላ አካል ማሰብ እንችላለን ወይ? አንችልም። ምክንያቱም የመጀመሪያው አካል ያለውን ቦታ በሙሉ ስለሚሞላው ለሁለተኛው አካል ምንም አይነት ቦታ አይተውለትም፤ ሁለተኛው አካል በመጀመሪያው ውስጥ ካልሰረገ። ነገር ግን በአካል ውስጥ ባሉ ውህድ-ቅንጣቶች መሃከል ሳይገባ አንድ አካል በሌላው ውስጥ መግባት ይችላልን? በፍፁም። ስለዚህ በሁሉም

አቅጣጫዎች እና ገፅታዎች በተመሳሳይ መልኩ ቅጥ የለሽ በሆነ መልኩ የሚስፋፉ ሁለት አካላትን ማሰብ አንችልም።

እስካሁን ቅጥ የለሽ ስለሆኑ አካላት ነው እየተነጋገርን ያለነው። የእንዲህ አይነት አንድ አካል መኖር የሌለውን ህልውና ይደፈጥጣል። ነገር ግን አካላዊ ያልሆነን ኑባሬ ህልውና አይቃወምም። ለምሳሌ ልክ እንደ አካሉ ቅጥ የለሽ በሆነ መልኩ በአካል ውስጥ ያለችን ነፍስ ህልውና አያስተባብልም። ሁለቱም አብረው ሊኖሩ ይችላሉ።

በሁሉም የህልውና መስክ- አካላዊም ሆነ ባልሆነውም- ቅጥ የለሽ ስለሆነ ኑባሬ እናስብ። እንደዚህ አይነት ከአንድ በላይ የሆኑ ኑባሬዎችን ማሰብ እንችላለን? በፍፁም። ምክንያቱም የእነዚህን ሁለት ኑባሬዎች መኖር ከተቀበልን የአንዱ ህልውና በሌለው መገደብ አይቀርም። በመሆኑም ሁለቱም ቅጥ የለሽ መሆን አይችሉም።

በመሆኑም በሁሉም ምንነቱ ወሰን የለሹ አላህ እርሱን ሊመስል ወይም እንደርሱ ብጤው ሊሆን የሚችል አይኖርም። ሁለትና ከዚያ በላይ አምላክ ሊኖር አይችልም።

ክፍል ሁለት

ምዕራፍ ስድስት

ጉዞ ወደ አላህ

አላህ ነውን? አላህ እሱ ነውን? እርሱ ሁሉን ቻይ ነውን? እርሱ ሁሉን ቻይ ከሆነ እርሱ ራሱ ሊያነሳው የማይችለውን ድንጋይ ሊፈጥር ይችላልን? እርሱ በሁሉ በታ ተገኝ ነውን? አንድ ሰው በሰማይ እና በምድር ውስጥ ያሉትን ነገሮች ወስዶ “ሙሉ” ካለው፣ ይህ አላህንም ያጠቃልላል ማለት አይደለምን? እንዲህ ከሆነ እርሱ ከ“ሙሉ”ው ሊያንስ ማለት ነው። አይደለምን? እርሱ እንዲህ ከሆነ አሁንም አላህ ሊሆን ይችላልን? ከልጅነቴ ጀምሮ ከኔ ጋር አብረውኝ የነበሩት ጥያቄዎች እንደነዚህ አይነቶች ነበሩ።

ጥያቄዎቹ ለአንዳንዶች አስቂኝ የመሆናቸው ነገር እንዳለ ሆኖ “ምንም የማይሉ ጥያቄዎች ናቸው” የሚባሉ ናቸው። ነገር ግን የሶስት ዓመት ህጻን በኤች አይ ቪ/ኤድስ ሲሞት እያያችሁ አሁንም ሁሉን ቻይ እና አዛኝ በሆነ አምላክ የምታምኑ ከሆነ ጥያቄዎቹ ክርር ይላሉ። “እርሱ እንዲያ ከሆነ በዚህ ሁሉ ስቃይና መከራ ሁሉ ፊት ዝምታውን ምን አመጣው?”

ከብዙ ዓመታት በፊት በእምነት ጉዳይ ላይ በተደጋጋሚ ጥያቄዎችን የሚጠይቀኝ አሺይቅ የሚባል ጓደኛዬ አንድ ቀን “ፋሪድ፣ ብዙ ጊዜ ጥያቄዎቼን ይህና አድርገህ እንደምትመልስልኝ ይሠማኛል። ነገር ግን መልሶችህ ለኔ

ለመመለስ ስትል የምትመልሳቸው ናቸው እንጂ አንተ ራስህ ፈጽሞ የረከባቸው አትመስልም” ብሎኝ ነበር። ከዚያን ጊዜ ጀምሮ ወደ ሃቀኝነት በማድረገው ጉዞ ትንሽ የተራመድኩ ይመስለኛል። በተለሳለሰ መልኩ ቢሆንም ራሴን እንደ መልስ ሰጪ ማሽን መመልከት አቁሜያለሁ።

አላህን በ'ምር ቁም ነገር የምንመለከት በርካቶቻችን ውስጣችንን እየሸረከከቱት ላሉ ጥያቄዎች መልስ ለማግኘት ከፍተኛ ጉጉት አለን። ነገር ግን መልስ በማጣት እየወደምን በዝምታ የሚያየንን ነገር ለመረዳት ያዳግተናል። እኔ እራሴ ለምን ያህል ጊዜ “አንድ ነገር አድርግ” ብዬ አላህ ላይ ጮኼያለሁ። (ናዲር ስሙ በግልጽ የማይታወቅ ምንጭ ጣቅሶ አንድ ጊዜ፣ አንድ ህጻን በችጋር እንዲሞት በፈቀደው አምላክ ላይ ለምን እያለ የሚጮህ፣ በኋላ ግን አምላክ ራሱ ለምን እንዲህ እንዲሆን እንደፈቀደ በህጻኑ አማካኝነት እየጮኸበት እንደሆነ ስለተረዳ ወጣት ነግሮኝ ነበር።)

አንተ **“ከሰዎችም ከአላህ ሌላ ባለንጣዎችን (ጣዖታትን) አላህን እንደሚወዱ የሚወዷቸው ኾነው የሚይዙ አልሉ። እነዚያ ያመኑትም አላህን በመውደድ (ከነርሱ) ይበልጥ የበረቱ ናቸው።”** (2:165) ብለሃል። እሺ ይሁን። እኔን ግን “ከአላህ ሌላ ባለንጣዎችን (ጣዖታትን) አላህን እንደሚወዱ የሚወዷቸው” በሚለው ላይ ይዘኸኛል? እርግጥ ነው ለጣዖት ተንበርክኬ አላውቅም። ነገር ግን ሌሎች በርካታ አመልካቾች አሉኝ-የትምህርት ማዕረግ፣ ጾታ፣ ስልጣን፣ ዝና። “ይኸው ካንተ ፊት ለፊት

ቆሜያለሁ፣ እኔ የማልረባ አስመሳይ። አንድ ነገር አድርግ! እንዲህ ሆኜማ አትተወኝ!” እረኛው እንዲያገኘው እንደሚፈልግ የጠፋ በግ ሆኜ በመዲና፣ በነቢዩ ቀብር ፊት ምን ያህል ጊዜ ቆሜያለሁ?

ከዚህ ቀጥሎ ያለው በአንድ ወቅት ከአላህ ጋ የተደረገ ግንኙነት ትርክት ነው።

በዚያን ወቅት አላህ ፍጹም ደንታ ቢስ መስሎ ታይቶኝ ነበር። በመካ ነበር፣ የ“ከተሞች እናት”፣ በቅዱስ ቁርኣን “ለሰዎች (መጸለያ) መጀመሪያ የተኖረ ቤት፣ ብሩክ” (3:96) ተብሎ የተጠቀሰው ካዕባ የሚባል ጥቁር ልብስ የለበሰ የኩብ ቅርጽ ያለው ቤት ያለበት። ለሙስሊሞች መካን መጎብኘት የህይወት ዘመን ህልም ዕውን እንደመሆን ነው። ለአንዳንዶች፣ ታሪኬ እንደሚያሳየው ከእንደዚህ አይነት ጉብኝት የሚገኘው ፋይዳ እና የሚጠበቀው ርካታ ድብቅ ከመሆኑ በላይ የዘገየ ሊሆን ይችላል።

ፔፕሊ መንገዱን ያሳይሃል

መካ በቅዱስ ቁርኣን ማዕድ፣ የመመለሻ ቦታ ተብሎ ተጠቅሷል (28:85)። ከተወሰኑ ዓመታት በፊት እኔም የመጀመሪያዬን ጉዞ አድርጌ ነበር። ወደ መጨረሻው “ቤቴ” ከማድረገው ጉዞ በፊት ወደ “ቤቴ” ያደረኩት ጉዞ መሆኑ ነበር (በቅዱስ ቁርኣን ህይወት ወደ አላህ የመመለስ አካል እንደሆነ ተብራርቷል- ለምሳሌ “መመለሻም ወዳንተ ብቻ ነው» አሉም።” 2:285፤

3:38)። በተጨማሪም ለሙስሊሞች ወደ መካ የሚደረግ ጉዞ ወደ መነሻችን፣ ሃይማኖታዊና መንፈሳዊ ሥር መሠረታችን የምናደርገው ጉዞ ነው። በተወሰነ መልኩ ወደ መነሻችን የምናደርገው ጉዞ የሆነበት ምክንያት አዳም እና ሄዋን (ሰላም በእነርሱ ላይ ይሁንና) ከ“ገነት” ከለቀቁ በኋላ ምድር ላይ ኑሯቸውን የጀመሩት በአረፋ ተራራ ላይ በሚገኘው አምባ ላይ ስለነበረ ነው። ነብዩ ሙሐመድ (የአላህ ሰላም በእርሳቸው ላይ ይሁንና) የመጀመሪያ ወሕያቸውን የተቀበሉበት፣ እስልምና እንደ ሃይማኖት አካላዊ መነሻው ይህ ቦታ መሆኑ ወደ ሃይማኖታችን ሥር መሠረታችን የምናደርገው ጉዞ ሆኗል። በመጨረሻም ካዕባ የአላህ ነባራዊነት ምልክት፣ የአላህ ቤት በመሆኑ ወደ መንፈሳዊ መሠረታችን የምናደርገው ጉዞ ነው።

ወደ መካ በተደበላለቀ ስሜት ነበር የቀረብኩት። ማህበራዊ ሁኔታ፣ ከሐጅ የተመለሱ ሰዎች የሚያወሩት “ልብን ሞልቶ የሚፈስ” ስሜት <የቅጽበቱን ታላቅነት እንዲሰማኝ> ሲያስገድድኝ፣ ዓለማዊው ማንነቴ እያመጸ እንድረጋጋ ይወቅረኛል። “ነፍስ አል-ለዋማህ” (ወቃሿ ነፍሴ) ደግሞ <የተቀደሰውን የመካ አፈር በዱካህ ስታረክስ ትንሽ እፍረት አይሰማህም> እያለች ትቀልድብኛለች። ያም ሆነ ይህ፣ ጉዞዬ በመቶዎች የሚቆጠሩ ዶላሮች ስላስከፈለኝ የቱን ያህል ወቀሳ ከነፍሴ ቢሰነዘርብኝ የሚያስመልሰኝ አይደለም።

አንድ ሰው ወደ “ሐረም” (ቅዱሱ ቦታ) ካካበቡት የተራቆቱ ኮረብታዎች ሲወርድ ካዕባ ከሙሉ ግርማ ሞገሱ ጋር ፍጹም ግዘፍ ነስቶ ቆሟል።

ከተራቆተው ምንነቴ ወርጄ በባዶው ማንነቴ አዲስ ማንነት ብቅ ቢል ብዬ አሰብኩ። የፖኪስታኑ ፈላስፋ ገጣሚ መሐመድ ኢቅባል እንዳለው “እናም የጥንቱን ቅርፃችሁን ዳግም ጥረቡት፤ አዲስ ማንነት ገንቡ-... እውነተኛ ማንነት። ራስ ወዳድነታችሁማ (ኢጎዋችሁማ) የጭስ ቀለበት ብቻ ነው።” ከብዙ አመታት በኋላ ለመጀመሪያ ጊዜ ተስፋ አደረግሁ። ይህ ምድር ከነምድረ በዳነቱ ብዙዎች ጥማቸውን እንዲቆርጡ ያስቻለ ምንጭ ስለሆነ ተስፋ መኖር አለበት።

በኢህራሜ ተጠቅልዬ፤ የበርሳ ገንዘቤን ወገቤ ላይ አስሬ፤ ነፍሴ ከተጓዦች ጅክ፤ አካሌ ከፓስፖርት ጋ እንደተጣበቀ ወደ ቤተል አል-አጢቅ (ጥንታዊው ቤት) እየቀረበ ካለው ህዝብ ጋ ተቀላቀልኩ። በህዝብ መሃል ገብቼ ጠፋሁ። አንድ ሰው ጠፍቶ የሚቀርበት ጊዜ የለምን? በምሁራዊ ቃላት፤ በልማዶች፤ በተቋሟት፤ በአላማ፤ በቤተሰብ፤ ሌላው ይቅርና በራሱ ተውጦ አይጠፋምን? ከጠፋሁበት ተፈልጌ ተገኝቼ “ወደ እውነተኛው ባለቤት” ልመለስ እችላለሁን? ለአሁን ብቻ- (አላህ ሆይ) መልስልኝ! ከዚህ በኋላ ሌላ ጥያቄ አልጠይቅም! ዝምታ።

በዱዓእ ኪታቤ ላይ እደተንጠለጠልኩ፤ በእያንዳንዱ ጠዋፍ የሚቀሩትን ዱዓዎች እየቀራሁ ሰባቴንም ዙር ጨረስኩ። የቱን ያህል ብፈልገው ከከተለተለችው ነፍሴ የሚወጣ ድንገተኛ ደስታም ሆነ ዕንባ የለም። ነፍሴ በዑለማ እና ይህን የዱዓእ መጽሐፍ በሸጠልኝ መጽሐፍት ሻጭ በተደረገ ሻጥር

ተጠቂ ሆናለችን? ቃል (የተጻፈ) በእኔና በአምላኬ መካከል አሁንም የሚለያየን ግንብ ሆኗልን? የቆየው የሃይማኖትና ካፒታሊዝም መሠረ ህብረት ንጹሐችንና ሥራዎችን ለማጥፋት አሁንም እዚህ እየተንቀሳቀሱ ነውን? ሐጀር አል-አስወድ ጋ ከመድረሴ በፊት የሆነ ነገር ለማግኘት በጣም ጓጉጄያለሁ። ሐጀር አል-አስወድ ከሰማይ የወረደ ድንጋይ እንደሆነ የተዘገበ ሲሆን አሁን ያለበት ቦታ የተቀመጠው በነቢዩ በራሳቸው ነው። ምኑንም ሳላውቀው ጠዋፉ ተጠናቀቀ- ባዶነት የሞላው ሂደት፣ በሻማ ብርሃን እየተበላ እንዳለ ሰም። (ወደ መመለሻዬ ቦታ- መካ፣ ወደ መጨረሻዬ መመለሻዬ አላህ ለመመለስ ከመነሳቴ በፊት የጀላሉዲን ሩሚን <ከመሞትህ በፊት ሙት> ምክር ተከትሎ ነበርን?)

በክድኖቼ እየታከከኩ መንገዴን እየከፈትኩ ወደ ሐጀር አል-አስወድ አመራሁ፡
፡ በውስጤ ያለውን ጨለማ- የተሸከምኩትን አድካሚ ክቡርነትዎን፣ የተዘፈቅሁበትን የስልጣን ሸፍጥ፣ የተከፈለኩበትን ሃይማኖታዊና ፖለቲካዊ ክብር፣ አፈ ቀላጤነቴንና ውርደቴን- ይመነቅርልኛል የሚል ተስፋ ነበረኝ። አሁንም ከዱዓ እመጽሐፌ፣ ከገንዘብ በርሳዬ እና ፖስፖርቴ ጋር እንደተጣበቅሁ በሩ ጋ ደረስኩ። በየርምጃዎቼ የተመረጡ ቃላትን ተጠቅሜ ምላሽ እንድሰጥ የሚጠበቅብኝን የመጽሐፍት ሻጭና ዑለማ ሻጥር፣ “ስሜትህን ተቆጣጠር” እያለ የሚጎተጉተኝን የዘመነኛውንና ካፒታሊስቴን ህብረት እንዳከስመው በውስጤ ግፊት አደረብኝ። ለጊዜውም ቢሆን ነጻ ወጣሁ። የያዝኳትን አነስተኛ መጽሐፍ ዝቅ አደረግሁ፣ በስርዓት የተቀበቀበው ዱዓ እ ፍጹም ማቆሚያ ለሌለው ዕንባ ቦታውን ለቀቀ። ሀጃጆች “ከካዕባ ልብስ ጋ ተጠብቀው የሙጥኝ

የሚሉትን ምስኪን ፓኪስታኖችን አይተሃቸዋል? ዕንባ የሚያስመጣ ትዕይንት ነው” እያሉ የሚጫወቱት ነገር ትዝ አለኝ። ስቅስቅ ብዬ አለቀስኩ፤ ከሳግ ጋር እየደጋገምኩ “በፊትህ ተዋርጃለሁ” ስል የነበረውን ሐረግ ብቻ ነው የማስታውሰው። ለመጀመሪያ ጊዜ “ምስኪን ፓኪስታኖች” በመሆኔ ተደስቼ ነበር።

ሌሎችም የሚያለቅሱ ነበሩ። በራሱ ወይም በራሷ የተጠቀለለ ወይም የተጠቀለለች፣ ፈጽሞ መኮፈስ የማይቻልበት አጋጣሚ ይህ ብቻ ነው። ከበሩ ላይ ነኝ። አምርሬ አለቀስኩ፤ ላለፈው፣ ላሁኑ፣ ለወደፊት ህይወቴ አለቀስኩ። አንድ ነገር በሩን ከፍቶ ይወጣል ብዬ በርግጥ ተስፋ አድርጌ ነበር። ለሙስሊም የቱን ያህል ቢዋረድ ብትዋረድ ከዚያ በር ሊሻገር የሚችልበት አካላዊ ነጥብ የለም፤ እኔም እዚያ ደርሻለሁ። የሁነቱ ሽክም የሚበታትን ነበር።

ይህ በቂ እንዳልሆነ ሁላ ... የተቀበለኝ የዝምታ ጩኸት አስፈሪ ነበር። ለአንድ ሰዓት ያህል ከቆየ በሳግ የታጀበ “በፊትህ ተዋርጃለሁ” በኋላ በድካም ተደቂቄና በፍርሃት ተወርሬ ቁጭ ብያለሁ። ከዚያ በባዶነቴና በምንም-ነቴ ተዘፍቄ፣ “በዚህ መለኮታዊ ደንታ ቢስነት ውስጥ የወዘፈኝ ለምን ይሆን?” የሚለውን ጥያቄ በውስጤ ደጋግሜ እየጠየቅሁ እየተጎተትኩ መሄድ ጀመርኩ።

የኋላ ኋላ አብርሃም (ዐ.ስ) በሰገዱበት መቃመ አል-መሀሙድ (2:125) ሁለት ረከዓ ለመስገድ አካሌ ተመለሰ። ይኸው አካሌ የዘምዘምን ውሃ ሊጠጣ ሄደ፤ የአብረሃም ሃበሻዊት ባለቤት ሃጀራ (ዐ.ስ) በሰፋና መራዋ መሃከል

እየተመላለሰች እንደሮጠችው ይሄው አካሌ እየተመላለሰ ሮጠ። አካሌ ወደ ሆቴሌ አመራ፤ አካሌ የአምስት ወቅት ሰላቶችን ለመስገድ ወደ ሐረም ተመላለሰ። አንድ ባስ ይኸንኑ አካሌን በጀበል ኑር (የኑር ተራራ) ስር አድርሶት ሄደ።

በዚህ ተራራ ላይ ነበር የነቢዩ ሙሐመድ “የታመመች” ልብ ሙሉ ለሙሉ ስብርብሯ ከወጣ በኋላ በወሕይ መጽናናትን ያገኘችው፤ የተጠገነችው። ማን ያውቃል? የእኔም ልብ እንድትጽናና እንድትጠገን እዚህ ብሞክርስ? የማጣው ነገር የለም። በሞቃታማው በጋ ወቅት፤ በዚያ በጠራራ ጸሐይ በአካባቢው የሚታይ ምንም አይነት አካልም ሆነ ነፍስ የለም። የሰባት ዓመቱ ሙሳ እንቆቅልሽ በሞላው እይታ እየተመለከተኝ “ፀሐይዋ እስክትበርድልህ ብትጠብቅ አይሻልህም፤ አሁን ተራራውን ለመውጣት እርግጠኛ ነህ?” ሲል ጠየቀኝ። “ሙሳ በቅዱስ ቁርኣን ውስጥ እንዳለው ሞክሼህ ክብረትም፤ እንጨትም፤ እሳትም እየፈልኩ አይደለም። የሚጠብቁኝም ሰዎች የሉም። ብቻዬን ነኝ። ይህም ጉዞዬ የህይወትና የሞት ጉዳይ ነው። የምፈልገውን ለማግኘት ተራራው በዳ እንዲሆን ፈልጌያለሁ። ሙሳ ወደዚህ ተራራ ስለተደረጉ ጉዞዎች ታውቃለህ አይደል?” ምስኪኑ ሙሳ ጅላጅል እንደሆነኩ ያህል ተመለከተኝ። ለገዛሁት ውሃ ከፍጹው የኑርን ተራራ አቀበቱን ተያያዝኩት።

የሳውዲ መንግስት ባለው ጽንፈኛ አቋም እና እርሱ ከሚከተለው አስተሳሰብ ውጪ ባሉ አመለካከቶች ላይ በከፈተው ጦርነት የተነሳ ወደ ተቀደሱ ቦታዎች የሚደረግን ጉዞ አያበረታታም። እናም ወደ ሂራ የሚወስደውን መንገድ የሚያመለክት ምልክቶች የሉም። ሰዎችን መከተል ግድ ይላል። በአካባቢው ዝር የሚል ሰው ከሌለስ? የፔፕሊ ቆርኪዎችን መከተል! በበርካታ ሺህዎች የሚቆጠሩ ቆርኪዎች እስከ ዋሻው አፋፍ ድረስ፤ እንደውም የተወሰኑት ውስጡንም ጭምር አድምቀውታል። እንዴት ያለ አሳዛኝ ትዕይንት! እናም ይህ የ“ሙሐመድ ተከታይ” ነፍሱ ከቼክ ፬ ተጣብቃ ፔፕሊ ያደመቀውን መንገድ እየተከተለ እውነትን (አላህን) ሊፈልግ መጣ! (ሌላ) የምትለው የለህም የሙሐመድ “ተከታይ”?

ሙስሊሞች መንገዱ እንዳይሰታቸው ያረጉትን ጥረት መውቀስ የለብኝም። አንዳንድ ቀለማቸው የደበዘዘ እንደ ፔፕሊ ቆርኪዎቹ ትክክለኛውን አቅጣጫ የሚያመለክቱ አቅጣጫ ጠቋሚዎች አሉ። ይህ መንገዱን ለመምራት ተብሎ የተደረገ የግብር ይውጣ ሙከራ ምንም ሳይቆይ በተመሳሳይ ደብዛዛ ቀለም በተሰሩ አቅጣጫ ጠቋሚዎች ተቃራኒ አቅጣጫ ጠቋሚነት ሙሉ ለሙሉ ውሃ ይበለዋል! በውስጡ የሰፈሩት አንድ ሺህ ዲያቢሎሶች ለማውጣት የማደርገው አድካሚ ጥረት በቂ እንዳልሆነ ሁላ፤ ሁለት ቢሊዪን የሚሆኑ ሰዎች ባይ ሆዳቸውን ደርቅ ወለል ወይም ሳጠራ ላይ የመተኛታቸው ነገር በቂ እንዳልሆነ ሁላ፤ አሁን ደግሞ ነቢዩ ልባቸው መጽናናት ካገኘችበት ዋሻ በተቃራኒ የሚያመልቱ አቅጣጫ ተቋምሚዎችን ማየት...

የፔፕሊ ቆርኪዎቹን መከተል መረጥኩ።

አቀባቱ ቀጥ ያለ፣ ጉዞም ህመም የሞላበት ነበር። በመንገዴ ላይ የፍልስጤሞችን አይማማ (ሻርፕ) የተከናነበ የሚያንጎላጅ ሰው ተመለከትኩ። ይህም (እንደኔ) ፈላጊ ሊሆን ይችላል ስል አሰብኩ። ይሁን። (ይሁን? ላንተ መቼ ሆነልህና ነው?) በመጨረሻ ከዋሻው ደረስኩ። እንደነገሩ የሆነ ሁለት ረከዓ ሶላት ሰገድኩ። በግድግዳዎቹ ላይ በርካታ “ጋሊማና ፋጢማ በ1967 እዚህ ነበሩ” እና አደባባይ የሞቀው ፍቅርም አነበብኩ። በሁሉም ነገር ከንቱነት ፈገግ አልኩ። ምናልባት ህይወት ከዚህ የዘለለ ነገር ምንም የሌላትም ልትሆን እንደምትችል ተሰማኝ።

እናም ደርሻለሁ፤ የሚፈጠር ነገር ካለ ይሁን። ለምን ግን ሁሉን ነገር አልተወውም? የኑር ተራራ በአንደኛው በኩል ጭው ያለ ቁልቁለት ነው። «ሁሉን ነገር ልተወው» ብዬ ያሰብኩበትን ጊዜ በንቀት ተመለከትኳት። በነዚያ ጥቂት ሰከንዶች ህልውናዬ በፊቴ አልፎ ነበር። መሻቴን ላደርግ ስዘጋጅ መንገድ ላይ አልፌው የመጣሁት የኔው ቢጤ “ፈላጊ” ነው ብዬ ያሰኩትን ሰው ድምጽ ሰማሁ- “ብሃዬ ጃን! አፕ ኪ ተስዊር ኾንቺ? ሲርፍ ቢስ ሪያል ሃዬ?” (ወንድሜ ፎቶ ላንሳህ? ሃያ ሪያል ብቻ ናት።) ፈገግ እያለ “እዚያው ቀጭ” ኮዳክ ካሜራውን ከጠቀቀለበት የፍልስጤም አይማማ ውስጥ አወጣ። ቂላቂሎችን ነበር የሚፈልገው።

በሃጅ ቆይታዬ ሁለተኛ ሞቴን ሞትኩ።

አንዳንድ ሱፊዬች “የመንፈስ ሌሊት” እንደሚሉት ይህ ሌሊት እንደ ደቀደቀ አመለካከት ነበር። እስልምናና ከአላህ ጋ ያለኝ ግንኙነት ለእኔ ምን አይነት ትርጉም እንዳለው ለማወቅ ጥሬ ነበር። አሁን ግን ለመጀመሪያ ጊዜ ሁሉ ነገር ፍጹም እርባና ቢስ መሰለኝ። ወደ አገሬ ስመለስ ምንም እንኳን የተካበደ ባይሆንም አጓጊ ነገር ገጠመኝ። መንፈሳዊ ድቀት ከፍተኛ ደረጃ ላይ ከመድረሱ የተነሳ ለአካላዊ ህልውናዬ እንኳ ወደ ሌሎች መጣጋት ነበረብኝ። አድሊ፣ ሻሚል እና ኢብራሂም ከሚባሉ ሶስት የቅርብ ጓደኞቼ ጋር በተደጋጋሚ መገናኘት ጀመርኩ- በውስጣችን ስላለው መንፈሳዊ ባዶነትና በዘር/ብሔር በተከፋፈለ እና የኢኮኖሚ ምዝበራው ከፍተኛ ደረጃ በደረሰበት ህብረተሰብ ውስጥ በአላህ ፈቃድ የመኖር ጥያቄዎችን ለመመለስ። ከዚህ የድጋፍና የውይይት ስብስብ የ“እስልምና ጥሪ” የሚል እንቅስቃሴ ተወለደ።

እንቅስቃሴው በአገሬ ከዘር/ብሔርና ጾታዊ መድሎ ነጻ የሆነ ማህበረሰብ ለመፍጠር በሚደረገው ትግል ሙስሊሞች ዋና አካል እንዲሆኑ ከፍተኛ ሚና እንዲጫወቱ የታሰበ ነበር። ቀላል ለማይባሉ ዓመታት ይህን ቅስቃሴ፣ በተለይ መስራች አባሎቹ ከአላህና ከራሴ ጋ ላለኝ ግንኙነት ጥልቅ ረዳት ሆነው አግኝቻቸዋለሁ። በነሱ አማካኝነት **“እነዚያም በኛ መንገድ የታገሉ መንገዳችንን በእርግጥ እንመራቸዋለን፤ አላህም በእርግጥ ከበጎ ሠሪዎች ጋር ነው።”** (29:69) አንቀጽ አዲስ አድናቆት አዳብረዋለሁ።

እናም አላህ ስለኛ የሚያስበው ነገር አለ ማለት ነው። ነገር ግን እርሱ እንደኛ አይርበተበትም። ከእርሱ መንገዶች መካከል አንድን ሰው በየጥፋቱ ላይ እንዲሽከረከር የሚያደርገው፣ አንዳንዴ ወደ ገደል አፋፍ የሚወስደው እሽክርክሪት የሞላበት አንዱ ነው።

Abiy's Soft Copy

ምዕራፍ ሰባት

አላህን ማፍቀር

ልቦቻችን በጠላትነት ስሜት በተወረሩበት፤ መንፈሳችን በታመመበት፤ ጥላቻና ንቁሪያ ከቁጥጥር ውጪ በሆኑበት በነዚህ ደስ በማይሉ ቀናት ፍቅርና እዝነት እንደ ውሃ እና አየር ያስፈልጉናል። ፍቅርን ረስተነዋል፤ በሚያስከፋ ሁኔታ እዝነት የሚለው ቃል አልፎ አልፎ ነው ጥቅም ላይ የሚውለው። እርስ በእርሳችን አንተዛዘንም፤ ሰዎችንም አናፈቅርም። የመተሳሰብ ስሜታችን ተከማትሯል፤ ልቦቻችን ጠጥረዋል። ከባቢያችን በመተነካካስ ገልምቷል። በዚህ ምክንያት ነው ሁሉን ነገር እና ሁሉን ሰው በጩላማ መንፈስ የምንመለከተው። በዓለማችን መቻቻል የሚያንገሽግሻቸው ጨቋኞች ሞልተዋል። ውይይትን የሚረግሙት የዛኑ ያህል የትየለሌ ናቸው። አብዛኛዎቻችን የምንጥላበትን መንገድ በመፈልግ፤ በተለያዩ ውሸቶች አንዳችን የሌላችንን ስም በማጠልሸት፤ በክራንቻ ጥርሳችን በመናከስ፤ የሰው ቆዳ ለመገሸለጥ ጥፍሮቻችንን በመሳል እና አጥንት የሚሰብሩ ቃላትን በማጥናት ተክነናል።

ይህ በግለሰቦችና ሕዝቦች መካከል ያለ አስፈሪ መለያየት ነው። ንግግራችንን የምንጀምረው “እኛ”፣ “እናንተ” እና “ሌሎች” በሚሉ ቃላት ነው። ጥላቻችን ሚስቶ ወይም ተባትኖ አያውቅም። ወደፊት ሊፈነዱ የሚችሉ ውጥረቶችን

ከመቅበር አልበዘንም። እርስ በርሳችን ተራርቀናል፤ ይህ መራራቃችን እና ልዩነታችን በእያንዳንዱ እንቅስቃሴያችን ይንፀባረቃል። መቁጠሪያቸው እንደተበጠሰ ዶቃዎች እዚህም እዚያም ተበታትነናል። የትኛውም ኢካማኒ ከሚያደርሰው ስቅየት አማኞች እርስ በእርሳቸው የሚፈጽሙት በደል ለንግግር የማይመች ሆኗል።

በእውነት አምላክን ትተነዋልና እርሱም ትቶናል። በሚጠበቅብን ደረጃ እርሱን አናምነውምና አናፈቅረውምና እርሱ ፍቅርን ከልባችን አንስቶታል። አሁንም እርሱን እንደመፈለግ በተረገምንበት ወራዳ ማንነታችን እያደረግን ያለነው ረብ የለሽ የእብሪት ቃላት መወርወር ነው- “እኔ”፣ “አንተ”። አንዳችን ሌላችንን ለማዋረድ የተለያዩ ትዕይንቶችን እንፈጥራለን፤ “አድሃሪ”፣ “ከፊር” የሚሉ መለያዎችን እንለጣጥፋለን። እስራኤላውያንን በበርሃ እንዲንከራተቱ እንደተፈረደባቸው እኛም ማፍቀርንና መፈቀርን ተነፍገን እዝነት፣ ርህራሄንና መብቃቃትን በመፈለግ እንድንከራተት ተርግመናል። እርሱን አናፈቅረውምና ፍቅርን ወስዶታል። እርስ በእርሳችን እንድንፈቃቀር የሚያዋጣን የትኛውም አይነት ጥበቃ ሳይሆን እርሱን ማፍቀር ነው። ከፍቅር ምንጩ ራሳችንን አርቀናል። እየተጓዝንበት ያለው መንገድም ወደ እርሱ አይወስደንም። በተቃራኒው ከእርሱ እያራቀን ነው። የፍቅርን ውሃ ስትጎነጭ የነበረችው መንፈሳችን ደርቃ ተሰነጣጥቃለች። እንደ በርሃ ክው ብላለች። በውስጣችን የዱር አራዊት የሚጠለሉበት ዋሻዎች አሉ። ለነዚህ ሁሉ ደስ የማይሉ ነገሮች መፍትሄው አምላክን ማፍቀር ብቻ ነው።

የአምላክ ፍቅር የሁሉ ነገር ውስጠ ባህሪ፤ የሁሉም ፍቅር ንጹህ ምንጭ ነው፡፡ ፍቅርና ርህራሄ ወደ ልባችን ከእርሱ ይፈሳሉ፡፡ ከሰዎች ጋር ያለን ግንኙነት ለእርሱ ባለን ፍቅር ይቃኛሉ፡፡ አምላክን ማፍቀር እምነታች፤ ሃይማኖታችን በአካላችን ውስጥ ያለ ነፍስ ነው፡፡ ዛሬን የምንኖር ከሆነ በእርሱ አማካኝነት ነው፡፡ የህልውና ውስጠ-ባህሪ የእርሱ ፍቅር ሲሆን መጨረሻው ጀነት ነው፡፡ እርሱ የፈጠራቸው ነገሮች በሙሉ በፍቅር ላይ ጥገኞች ናቸው፡፡ ከሰዎች ጋር ያለውን ግንኙነት ደግሞ በመፈቀር ቅዱስ ስሜት ቋጥሮቷል፡፡

የፍቅር መገለጫው ክልል ነፍሳችን ነች፡፡ ወደ የትኛው አቅጣጫ ብናቅጣጫት ወደ አምላክ ነው የምትዘረው፡፡ አቅጣጫ አጥተን በመበታተን እና በአምላክ አንድነት ውስጥ ሳይሆን በብዝሃነት ውስጥ በመከሰም የመጣብን መከራ የኛው ስራ ነው፡፡ ለሁሉ ነገር ያለንን ፍቅር ከአምላክ ጋር ካዛመድነው፤ ፍቅርን በትክክለኛው ምንነቱ ከተቀበልነው ፍቅርን ከሚያጠፋ ነገሮች- በአምላክ ላይ ከማጋራት እንጠበቃለን፡፡ እናም በፍቅራችን እና ከሁሉም ህልው ከሆኑ ነገሮች ጋር ባለን ዝምድና በትክክለኛው ጎዳና ላይ ከሚገሰግሱት ጋር እንሆናለን፡፡

ጣዖታ አምላኪያውያን ጣዖታቸውን የሚያመልኩት አባቶቻቸው ሲያመልኩ ስላዩዋቸው ነው፡፡ አምላክ የሚፈቀረው እና የሚመለከው አምላክ በመሆኑ ነው፡፡ ጌትነቱና ታላቅነቱ የእርሱ ባሪያ እንድንሆን ያስገድደናል፡፡ ሁልጊዜም እርሱን ለማምለክ፤ ፍቅራችንን ለመግለጽ፤ ለስኬታችን ልናመሰግነው፤ ከእርሱ ጋር ያለንን ዝምድና-ግንኙነት ለመናገር እንደፈለግን ነው፡፡

በዓለማዊው ፍቅር ውበት፣ ፍጹምነት፣ ቅርጽ፣ የውጫዊ መገለጫ ህብር፣ ታላቅነት፣ ዝና፣ ስልጣን፣ ደረጃ፣ ክብር፣ ሃብት፣ ቤተሰብና ዘር ወ.ዘ.ተ እንደ ፍቅር ምክንያቶች ይነሳሉ። ለነዚህ ነገሮች ባላቸው ቅጥ የለሽ ፍቅር በተደጋጋሚ በአምላክ ላይ የማጋራት ስህተት ውስጥ የሚገቡ ሰዎች አሉ። ይህ ምናልባት ለምን አሁንም ድረስ ጣዖት አምልኮ ህያው እንደሆነ ያብራራልን ይሆናል።

እንደነዚህ አይነት ሰዎች በብዛት ከፊታዊ ወይም ከአካላዊ ውበት፣ ወይም ውጫዊ ምግባር ፊት የወደቁ፤ ለፍጹምነት የሚያጫበጩቡ፣ በታላቅነት እና ገናናነት ፊት ለስግደት የተደፉ፣ ለሃብትና ስልጣን ሲሉ ሰብአዊነታቸውንና ነጻነታቸውን የሰው፣ ለደረጃና ክብር ሲሉ የተነጠፉ ናቸው። በዚህ መንገድ ፍቅራቸውን እና ውዴታቸውን ለአቅም አልባ ፍጡራን እያከፋፈሉ፣ ከታላቁና ከእውነተኛ ባለጾጋው ጋር ሊዘረጉትና ሊያዳብሩት በሚገባ ግንኙነት ሊውል የሚገባውን ስሜታቸውን እያባከኑም ብቻ አይደለም፤ ታማኝ ባልሆነ እና ምላሽ በሌለው ፍቅር ውስጥ በመስጠማቸው አሁንም አሁንም እየሞቱ ነው።

አማኞችን በተመለከተ ከምንም ነገር አስቀድመው አምላክን ያፈቅሩታል። በእርሱ ፍቅር ውስጥ ሌሎችን ይወዳሉ። ለአምላካቸው ያላቸውን ፍቅር ለማሳየትና ምስጋና ለማቅረብ ሲሉ ከሁሉም ሰውና ነገሮች ጋር ይገናኛሉ፤ ፍቅራቸውን ይገልጻሉ፤ ያደንቃሉ።

በእርግጥም አምላክ የሌለበት ለዚህም ሆነ ለዚያ የሚኖር ፍቅር ገለባ፣ ተስፋ የሌለው፣ ውጤት አልባ እርባና ቢስ ነው የሚሆነው። አማኝ ከምንም ነገር በላይ አምላክን ማፍቀር አለበት። ለሌሎች ነገሮች ያለው ውዴታ የአምላክ መለኮታዊ ስሞች እና ባህሪያት መገለጫዎችና ነጸብራቆች ከመሆናቸው የመነጫ ነው። በተጨማሪም ሰዎች ለእነዚህ ነገሮች በጎ አመለካከት ሊኖራቸው ይገባል። እንደዚህ አይነት ነገሮችን ባዩ ቁጥር “ይህም ባንተ ነው” ብለው ማሰብ አለባቸው። በዚህም ከአፍቃሪው (አምላክ) ጋር የሚኖርን አንድነት ያጣጥማሉ። ነገር ግን ለዚህ የአምላክን አንቀጾች የሚያነቡ ንፁህና ቅዱስ ሰዎች ያስፈልጋሉ። በርግጥ ማስተንተን ለሚችሉ እያንዳንዱ ፍጥራት፣ በተለይ የሰው ፊት መለኮታዊ ምስጢራት የሚንፀባረቁበት ተወላወለ መስታወት እና በታላቅ ቃላት የተከተቡ አናቅፅት ነው።

ፍትሃዊው የእርሱ መስታወት አድርጎሃል

የእርሱ ብቸኛ ምንነት መታያ ሆነሃል

(ሐቃኒ)

የላይኛዎቹ ስንቶች ምን ያህል ዋጋ ያላቸው ናቸው! የኛን ደረጃ የሚያስታውሱን ብቻ ሳይሆኑ ለእውነታውም አፅዕኖት የሚሰጡ ናቸው። ሰዎች የድብቁ ውበት (አምላክ) ድንቅ መስታወት ከሆኑ፣ ያለምንም ጥርጥር ናቸውም፣ እሱ ወይም እሷ በልቦቻቸው አይኖች ወደ እርሱ መመለስ፣ መገለጫዎችን ለማየት መቆየት፣ ወደ ጥልቅ ፍቅር ተሸክሞ የሚወስዳቸውን ንፋስ መጠበቅ ይኖርባቸዋል። እንዲሁ እርሱን ለማስደሰት፣ በእርሱ የተወደደ

ለመሆን ወደ እርሱ ሊያቃርቡ የሚችሉ በአቅራቢያ የሚገኙ ነገሮችን መጠቀም አለባቸው። እንደ የድብቅ ሃብት ካዝና ቁልፍ እንደያዙ ልቧ ወይም ልቡ ደግሞ ደጋግሞ ወደ እርሱ መመለስን መዘንጋት የለበትም። ፍቅር እንደ ሰለሞን፣ ልብ ደግሞ እንደ ሰለሞን ዙፋን ከሆነ ይቅረብ ይራቅም ንጉሱ ወደ ዙፋኑ መውጣቱ አይቀርም።

አንዴ ሰለሞን ወደ ዙፋኑ ከወጣ ማለትም ፍቅር ከልብ ጋር ሲገናኝ ሰዎች ሁልጊዜም አምላክን ያስቡታል። በውስጣቸው ዓላማቸው ከእርሱ ጋር ይነጋገራሉ፤ በቀጥታም ይሁን በተዘዋዋሪ በሚጠጡት ውሃ፣ በሚመገቡት ምግብ፣ በሚተነፍሱት አየር የእርሱን ጸጋዎች ያጥጥማሉ። በተጨማሪም በሁሉም እንቅስቃሴዎች የእርሱን ቀረቤታ መቀት ይደርባሉ። የቀረቤታ እና የፍቅር ዝምድናው ጥልቅ ይሆናል፤ ልባቸው እሳት ውስጥ እንደተጣለ ሁሉ ይቀልጣል። በፍቅር ነበልባል ነደው የሚከስሙበትም ጊዜ ይኖራል። ሆኖም አንዳቸውም ቅሬታ አያቀርቡም፤ በ“ኤጬ”ታ ሌሎችን አያደክሙም። እንደዚህ አይነት ሰዎች ይህን ከአምላክ እንደተሰጣቸው ስጦታ ነው የሚመለከቱት። ጭስ ሳያወጡ ይነዳሉ። ለአላህ ያላቸውን ፍቅርና ደስታውን እንደጨዋነት ይቆጥቡታል። ይህን ምስጢራቸውን ለማንም አይተነፍሱም።

ይህ መንገድ ለማንም ክፍት ነው። ነገር ግን ተጓዥ ቆራጥና እውነተኛ መሆን ይጠበቅበታል። አማኞች ሁሉም ውበት፣ ፍጹምነት፣ ታላቅነት፣ ልቅና፣ ድንቅነት የአምላክ እንደሆነ ሲያውቁ በሙሉ ፈቃደኝነት፣ ፍቅርና ጉጉት ወደ

እርሱ ፊታቸውን ያዘራሉ፤ ከእርሱ ማራኪ ምንነት ጋር በሚመጥን ፍቅር ያፈቅሩታል። ይህ ለእርሱ ያለ ፍቅር፣ ስሜት ለሰዎች የሚኖር ፍቅር ምንጭ ይሆናል። ከእስላማዊ መርሆች ጋር የተሰመረች ልብ የፍቅር ረብሻ ሊያጋጥማት አይደለም ፍንጣ እንኳ እንደማይነካካት ምን ጥርጥር አለው? አማኞች አላህን የሚያፈቅሩት አምላክ በመሆኑ ብቻ ነው። ፍቅራቸው ከየትኛውም አይነት ምድራዊ ሆነ ኢምድራዊ ትስስብ ጋር አይገናኝም። ለአምላካቸው ያላቸውን ፍቅር በቅዱስ ቁርኣን እና በነቢዩ ሙሐመድ (ሰ.ዐ.ወ) ማጥለያ ያጠሉታል። በመንገዳቸው ላይ ከሚያጋጥማቸው ሰዎች ጉድለቶች መጠገኛነትም ይጠቀሙባቸዋል። በፍቅር ነበልባል በሚከስሙበት ጊዜያት እንኳ እንቅስቃሴያቸው በቅድስናና ፍትህ የተቃኘ ነው።

ቅድመ ግምት ለአምላካቸው ባላቸው ፍቅር ውስጥ ጣልቃ እንዲገባ አይፈቅዱለትም። የአምላክን በነገሮች ላይ ያለውን እውነተኛ ባለቤትነት እና ጠባቂነት በመቀበል እርሱን በሙሉ ልባቸው በንጹህ፣ በቅዱስ እና ህያው ፍቅር ያፈቅሩታል።

አማኞች አምላክ ከምንም ነገር በላይ፣ ከምንም ነገር በፊት እውነተኛ ተፈቃሪ፣ የምር ተፈላጊ እና እውነተኛ ተመላኪ በመሆኑ ያፈቅሩታል። ለዚህ መሰጠት ሲሉ በመጀመሪያ ደረጃ የሰው ዘር ኩራት፣ የአምላክ ምንነት፣ ባህሪያትና ስሞች እውነተኛ ፈቺ፣ የነቢያት መደምደሚያና የመልእክተኝነት ምንነት የሆኑትን ነቢዩ ሙሐመድን (ሰ.ዐ.ወ) ያፈቅራሉ። ከእርሳቸው በመቀጠል

የአምላክ እውነተኛ ወኪል፤ ንጹህ መስታወት፤ ለአምላክ የተሰጡ አገልጋዮች፤ የመለኮታዊ ግቦች ወኪልና የዓለም ስርዓት ቀደሽና ገንቢ የሆኑትን ነቢያትና ፃድቃኖችን ያፈቅራሉ። ከእነርሱ ቀጥሎ ይህችን ውስን ዓለም የተሻለ ለመረዳትና ዋጋ ለመስጠት፤ በአምላክ የሠው ዘር ቅድመ ብድር እንደሆኑ የተረጋገጠላቸውን ወጣቶችን ያፈቅራሉ። ቀጥሎ ምድርን ያፈቅራሉ፤ የመጨው ጊዜ ስኬት የሚወሰንበትና የአምላክ ውብ ስሞችና ባህሪያት መገለጫ ናትና። ወላጆች የልጆቻቸውን ሃላፊነት የተቀበሉ የእዝነትና ውዴታ ጀግኖች ናቸውና የሚቀጥለውን ቦታ የሚይዙት እነርሱ ናቸው። በመጨረሻ ልጆችን ያፈቅራሉ፤ ወላጆቻቸውን ከእነርሱ ይበልጥ የሚቀርብና የሚንከባከብ የለምና። እነዚህ ለአምላክ ያለን ፍቅር እና ለአምላክ ሲሉ መፋቀርን እንደሚያሳዩ ክቡር ምልክቶች ሊታዩ ይችላሉ።

ኢአማኒያን አምላክ ሊፈቀር በሚገባው ልክ ሰዎችን ሲያፈቅሩ፤ አማኞች በአምላክ አማካኝነት ሰዎችን ያፈቅራሉ። እነዚህ ሁለቱ ሙሉ ለሙሉ የተለያዩ ናቸው። በእምነትና ስግደት ሊጣጣም የሚችል ወይ አምላክ የተቅጣጫ ፍቅር ለአምሳል አማኞች የተለየ ነው። በ“ኢጎ” ክፉ ትዕዛዝ እና ራስ ወዳድነት ላይ የተመሰረተ አካላዊ ፍቅር የሃጢያትና አመጸኝነት መገለጫዎች ሲሆኑ አምላክን ማፍቀርና የአምላክን የሚያፈቅሩ ሰዎች ምስክርነት መልአክቶች ሊጠጡት የሚመኙት ቅዱስ መጠጥ ነው። ይህ ፍቅር አፍቃሪው ሁሉ ነገር-ቁሳዊ ሆነ መንፈሳዊ- ለተፈቃሪው ሲል ከተወና ለራሱ ምንም ነገር ካልተወ በልቡ ውስጥ ተፈቃሪው ይነግሳል። ይሄኔ ልብ ተፈቃሪን ስትናፍቅ፤ የፍቅርን

ዜማ ተከትላ ስትመታ፤ ዓይኖች ደግሞ ለዚህ ፍቅር የዕንባ ቃላት ይሰጡታል፡
: ነገር ግን ዓይን ይህን ፍቅር አደባባይ በማውጣቷ ልብ ትወቅሳታለች። ውስጥ
ሲያለቅስና ሲደማ ይህን ስቃዩን ሌሎች እንዳያዩበት ሰውየው ይጥራል።

እንዲህም ይላል

*ፍቅር ውስጥ ነኝ ትላለህ፤ በፍቅር መከራ አትዘን፤ በፍቅር
ህመምህ ውስጥም ሌሎችን አታስገባ። (ያልታወቀ)*

በእርግጥም ፍቅር ሱልጣን ነው፤ ልብ ደግሞ ዙፋኑ ነች። ራቅ ካለው ጥግ
መስገጃ ምንጣፍ ላይ የሚወጣው የተስፋና ናፍቆት ዋይታ የሱልጣኑ ድምጽ
ነው።

ከዚህ ራቅ ካለው ጥግ ከሚሰማው ዋይታ ውስጥ የሌለ ሰው ድምጽ ተቀላቅሎ
እንዲሰማ ሊፈቀድለት አይገባም። ይህ ቦታ ወደ አምላክ ለመቃረብ መነሻው
ቦታ ነውና። አስደናቂው ፍቅራችን ለሁሉ ቻዩ ብቻ የሚገባ ከሆነ ከጎጂችን
እንዳያፈለገልክ እጅግ ድብቅ ቦታ ነው መቀመጥ ያለበት።

ተራ አፍቃሪዎች ፍቅራቸውን በአደባባይ እንደ እብድ እየለፋፉ እዚህ እዚያ
ይራወጣሉ። አምላክን የሚያፈቅሩ እውነተኛና ዝምተኞች ናቸው። የአምላክን
ትከሻ ደገፍ ብለው ከእርሱ ጋር ብቻ ይንሸካሸካሉ። በፍቅር ራሳቸውን ቢስቱም
ምስጢራቸውን ግን ግልጽ አያወጡም። እጆቻቸውንና እግሮቻቸውን፤
አይኖቻቸውንና ጆሮቻቸውን፤ ምላስና ከንፈሮቻቸውን እርሱን ለማገልገል

ሰጥተዋል። በእርሱ ብርሃን ውስጥ ይቀልጣሉ፤ በፍቅሩ ውስጥ ይከስማሉ። አላህን ሲያዩትና ሲያደምጡት ይቃጠላሉ፣ “ጭማሪ” “ጭማሪ” እያሉ ይጮሃሉ። ልባቸው ብትጠግብም ጭማሪ እያሉ ማልቀሳቸውን አያቆሙም። ቢያፈቅሩ ቢያፈቅሩ፤ ፍቅርን ግን አይጠግቡም። ጭማሪ እያሉ ይደጋግማሉ። ይግመው ይጋግመው በጠየቁ ቁጥር ታላቁ ተፈቃሪ ለእነርሱ ሲል ሽፋኑን ይገልጻል። ከዚህ በፊት የማይታወቁ ነገሮች ይገለጽላቸዋል። በርካታ ሚስጢራት ለመንፈሳቸው ሹክ ይባልላቸዋል። ከተወሰነ ጊዜያት በኋላ ስሜታቸው፣ የሚያፈቅሩት፣ የሚያስቡት አምላክን ብቻ ይሆናል። በሚያዩት ነገር ሁሉ ውስጥ የእርሱን ውበት መገለጫዎች ያያሉ። ያላቸውን ሃይል ወይም ጥንካሬ ረግፍ አድርገው ሲተው፣ የእነርሱን ፍቃድ በእርሱ ፈቃድ ውስጥ ያከስሙታል፤ ፍላጎታቸው የእርሱ ፍላጎት ይሆናል። የእርሱ ታማኝ አገልጋይ በመሆን ለእርሱ ያላቸውን ፍቅር ያሳያሉ። ንጹህ በሆነው ልባቸው ውስጥ የትኛውም አይነት እንግዳ እንዳይገባ ያሸጉታል። እነዚህ ሰዎች በሁለመናቸው የእርሱ ምስክር ናቸው፤ ለአምላክ ያላቸው ምስጋናና ውዳሴ ከግንዛቤያቸው የራቀ ነው።

በሌላ በኩል ለአላህ ባላቸው ታማኝ አገልጋይነታቸው ላይ ቁርጠኛ ናቸው። በአምላክ ፊት ያላቸው መገኘት እርሱ በልባቸው ውስጥ ካለው መገኘት ጋር ትይዩ ነው። በእርሱ ፊት ለመገኘት የሚያደርጉት ጥረት የማያወላዳ የሆነው ለዚህ ነው።

እርሱን በጥልቀት ሲያፈቅሩት እንደ አበዳሪ ሆነው አይደለም። በተቃራኒው እንደተበዳሪ በእፍረት ነው። ራቢያ አል አደውያ እንዳስቀመጡቸው “በአንተ ቅዱስነትህ እምላለሁ! ገነትህን ፈልጌ አምልኬህ አላውቅም። እንደው አፈቅርሃለሁና አምልኮዬን ከአንተ ፍቅር ጋር አቆራኝቸዋለሁ።” ወደ እርሱ ግዛት ሲጓዙ በሚንፏፏ ፍቅር፣ የእርሱን ጸጋዎችና መልካምነት በማሰብ ነው። በልባቸው ወደ እርሱ ለመቅረብ ይጥራሉ፤ በምክንያትና አዕምሮዋዊነት በመለኮታዊ ስሞቹ መነጽር ክስተቶችን ይመለከታሉ። በሁሉም ነገር ውስጥ የፍቅርን ድምጽ ያደምጣሉ። የሚያደምጡት፣ የሚዳስሱትና የሚያስቡት ፍቅርን ብቻ በመሆኑ አጠቃላይ ህልውናን እንደፍቅር አውደ ርዕይ ይመለከታሉ። አሁንም አሁንም የሚያደምጡት የፍቅርን ዜማ ነው።

አንድ ጊዜ ፍቅር በልብ ውስጥ ከከተመ ሁሉም ተቃራኒ ሁኔታዎች አንድ አይነት ይሆናሉ። ሰላምና ረብሻ፣ ፀጋ እና መከራ፣ ሙቅና ቀዝቃዛ፣ ምቹትና ስቃይ፣ ሃዘንና ደስታ ሁሉም አንድ ድምጽ ያወጣሉ፣ አንድ አይነት መልክ ያሳያሉ። በርግጥ ለአፍቃሪ ልብ መከራ ከደስታ ልዩነት የለውም። ለርሱ መከራ ፈውስ ነው፣ በመሆኑም ህመምን እና ስቅየትን የገነትን መጠጥ እንደመጠጣት ይጠጣሉ። ጊዜ እና ሁኔታ የቱን ያህል እዝነት የሌለው ቢሆኑ በጥብቅ ታማኝነት ቀጥ እንዳሉ ያሳልፋሉ። እርሱን በማክበርና በመገዛት ለእርሱ ያላቸው ፍቅር እንደፋፋ ይቆያል። ልባቸው በፍጹም መሰጠት ትደልቃለች። ተወዳጁን ያለመታዘዝ ሃሳቡ እንኳ በፍርሃት ያርገፈግፋቸዋል። እናም ላለመውደቅ ወደ ብቸኛው ረዳት ጥላ ስር ያፈገፍጋሉ። በሃሳባቸው ውስጥ ከአምላክ ሌላ ምንም

ነገር የለም። ለነርሱ አንድ ነገር እንደ ምላሽ መጠበቅ ክህደት ነው። ነገር ግን ከእርሱ የጠየቁትን ነገር አለመቀበል ደግሞ ምስጋና ቢስነት ነው። የተሰጣቸውን ጾጋዎች እንደ ውድ ነገር ይጠብቋታል፤ ነገር ግን ጥንቃቄ ያደርጋሉ “ከዚህች ጉትጎታ በአንተ እጠበቃለሁ” እያሉ ያንሸካሹካሉ።

የጉጉት ጥበቃ ከፍተኛ የፍቅር ደረጃ ነው። በፍቅረኛ ፍላጎትና ምኞት ውስጥ ቀልጦ መጥፋት ግን በቀላሉ የሚገኝ አይደለም። ፍቅር በመሰረታዊ መርሆዎች ላይ ቆሟል- ተውበት፤ ንቁነት እና ትዕግስት። በፍቅር መንገድ ላይ የመጀመሪያው ትምህርት መጥራት ነው- የራስን ፍላጎት ውልቅ አድርጎ ማውጣት፤ ሃሳብንና ግንኙነትን ከአምላክ ጋር ማዛመድ፤ ወደ እርሱ የሚያመለክቱ ነገሮችን በመፈልግ መጠመድ፤ ድንገት ራሱን ከገለጸልን በጉጉት መጠበቅ፤ ድንገት አንድ ቀን ወደናንተ ሊዞር ይችላልና በምታደርጉት ነገር ቀጥ ማለት። በዚህ መንገድ ፍቅር በጥልቅ ማፍቀር፤ በጥልቅ ማፍቀር ገደቡን በጣሰ ጉጉት፤ ፍላጎት እና ስሜት መዋጥ ነው። ጥልቅ ፍቅር የሰውየው አንድ አካል ሲሆን ናፍቆት ይሆናል። መስማማት የአፍቃሪውን (አምላክን) እያንዳንዱን እንቅስቃሴ በደስታ መቀበል፤ የእርሱን የመገኘት ጾጋ ለማዳመጥ በጉጉት መስከር ወይም በእርሱ ቀጥታዊ ምሪት ስር መሆን ማለት ነው።

ከላይ ከተጠቀሱት ነገሮች አንዱን ሲያዳብሩ፤ ሰዎች በባህሪያቸው ላይ ለውጥ ያሳያሉ። አንዳንዴ ከእርሱ ጋር የሚነጋገሩበትን ጸጥታ በታዎች ያማትራሉ፤ ይፈልጋሉ። ሌላ ጊዜ በተለያዩ ጉዳዮች ተፅዕኖ ስር ሆነው ሲለያዩ ስለተለያዩበት

ጊዜያት ለእርሱ ቅሬታቸውን ያቀርባሉ። ከእርሱ ጋር የሚገናኙበት ጊዜን በመናፈቅ አይኖቻቸው በእንባ ይሞላሉ። በብዙሃነት ውስጥ አንድነት እያጣጣሙ በአካባቢያቸው የሚካሄደውን ነገር የማያዩበት፤ በሰላም ውስጥ በመጥፋታቸው የራሳቸውን ድምጽ እንኳ የማያዳምጡበት ጊዜ አለ።

ፍቅር በጥበብ ማህጸን ውስጥ ይበለጽጋል። ጥበብ ደግሞ በመለኮታዊ ዕውቀት ይፋፋል። ጥበበኛ ያልሆኑ ጭራሹኑ ማፍቀር አይችሉም። ግንዛቤያቸው ደካማ የሆነ እንዲሁ ወደ ጥበብ አይደርሱም። አልፎ አልፎ አምላክ ፍቅር በሰዎች ልብ ውስጥ ተክሎ ብዙ ሰዎች የሚጓጉትን ተጨማሪ ጾጋ ለሰውየው ይሰጣል። ሆኖም ግን ያለ አንዳች እንቅስቃሴ ተዓምርን መጠበቅ አንድ ነገር ሲሆን፤ በንቃትና በጉጉት መጠበቅ ግን ፍጹም የተለየ ነገር ነው። በፍትሃዊው በር ላይ የሚገኙ ታማኝ አገልጋዪዎች ጥበቃቸው በተግባር ይለወጣል። ከዚህ እንቅስቃሴ አልባ ነገር አጠቃላይ ዩኒቨርሲቲን ሊያጠግብ የሚችል ሃይል ያንቀሳቅሳሉ፤ አስደማሚ ስራዎችን ያከናውናሉ።

እነዚህ ሰዎች የተወሰኑ ባህሪያትን ስጋ ያለበሱ ታማኝ አፍቃሪዎች ናቸው። የአፍቃሪውን (አላህን) እያንዳንዱን ድርጊት በደስታ የሚቀበሉ፤ ሁልጊዜም ታማኝነትን የሚያሳዩ ናቸው።

ጉጉ አፍቃሪ፣ ኦ አንተ ተፈቃሪው ፈጽሞ አልተውህም

ልቤን እንኳ በስላት ብትወጋው ፈጽሞ አላደርገውም (ነኢሚ)

ለነዚህ ሰዎች ፍቅር ሁሉ ነገራቸው ነው። አካል ባይኖራቸው ይኖራሉ፤ ያለ ነፍስ ግን ፈጽሞ አይችሉም። ለአምላክ ካላቸው ፍቅር ውጪ በልባቸው ውስጥ ለሌላ የሚሆን ቦታ የለም። በአሰቃቂ ድህነት ውስጥ ቢሆኑ፤ እጅግ ደካሞች ቢሆኑ ንጉሶች የሚቀኑበትን ደረጃ ይዘዋል። በደቃቃነታቸው ውስጥ ትልቅ፣ በደካማነታቸው ውስጥ ሃያል፣ ለፍላጎታቸው መሟላት አጠቃላይ ዩኒቨርሲቲን ማንቀሳቀስ የሚችሉ ባለፀገች ናቸው። መጠናቸው እንደ ሻማ ቢሆንም፣ እንደ ፀሐይ ሊያበራ የሚችል ሃያል ያወጣሉ። ሁሉም ሰው አምላክን አፈቅርሃለሁ ቢሉትም እርሱ ግን ወደማ እደሚሮጥ ግልጽ ነው። በባህሪያዎቻቸው አጠቃላይ ዩኒቨርሲቲን ይሻገራሉ። ነገር ግን ወደ እርሱ ሲዘሩ እንደ ፍንጣሪ፣ ከዚያም አንሰው ምንም ይሆናሉ።

አላህ የሌለበት ሕይወት ከቁጥር አይገባም። እርሱ የሌለበት ህይወት ሕይወት ሊባል አይችልም። ሳያፈቅሩ ሕይወትን መምራት የጠፋ ሕይወት ነው። ከእርሱ ጋር ያልተዛመደ ደስታም ሆነ ፍንደቃ ከሚዕራጅነት ውጪ ትርጉም የላቸውም።

ምዕራፍ ስምንት

ከአላህ ጋ ለመሆን

ለምን ከአላህ ጋ?

አላህ የፍቅር እና የሁሉም አይነት ውበት ፈጣሪ፤ የየትኛውም ሃይል እና ብልሃት ምንጭ ነው። ከእርሱ ውጭ ሰማያትን ከመበታተን ምድር ከመፍረስ የሚጠብቃት የለም። ለቅፅበት የምህረት ዓይኑን ቢከድን አጠቃላይ ዩኒቨርሱ ይፈርሳል፤ ብናኝ ቅንጣት ሆኖ ይከስማል። በዩኒቨርሱ ውስጥ ያለች የእያንዳንዷ ቅንጣት ህልውና እና ነዋሪነት በእርሱ ላይ ትወሰናለች።

ሁሉንም ፀጋዎቻችንና ደስታዎቻችን የያዘው እርሱ ነው፤ እርሱ የእኛ ባለቤት ነው፤ ባሻው ሰዓት ሊያስወግድን ይችላል። አንድ ትእዛዝ ሲያሳልፍ እና ስርዓት ወደፊት ሲያመጣ “ሁን!” ይለዋል፤ ህልው ይሆናል።

ሐቅ እና እውነታ ምንነታቸውን ያገኙት በእርሱ ነው። ነፃነት፣ ፍትህ እና ሌሎች ዕሴቶች እና ፍፁምነቶች ከእርሱ ባህሪያት ፀዳል ተገኝተዋል። ወደ እርሱ መሸሸ፤ ወደ እርሱ ታላቅነት ጉያ መሸጎጥ ሊገመቱ የማይችሉ ምቹቶቻችን ሊታሰብ በማይችል ደረጃ ያስገኛል። ልቡን ለአላህ የሰጠ አፍቃሪ ወዳጅና አዛኝ ዳደኛ መልሶ አገኘ፤ በአላህ የተማመነ ተስፋውን በዓለት መሠረት ላይ ገነባ።

ተስፋውን ከአላህ ውጭ ባለ ነገር ያደረገ ሚራጅ አሳደደ፤ የተስፋውንም መሠረት በነፋስ ላይ ለመገንባት የሚጥር የዋህ ሆነ።

በዚህ መጨረሻውን ከእርሱ ውጭ በማያውቀው ዓለማችን ውስጥ አንዲት ፍጡር የምታደርገዋለህ በዐይን እንኳ የማይታይ እንቅስቃሴ የሚያውቅ ጌታ፤ የደስታ መንገዳችንን ይጠርጋል፤ እርሱ በፍጥረት ውስጥ ከዘረጋው ስርዓት እና ወግ ጋ የተሳመረ የሰው ለሰው ግንኙነት መንገዱን ያሳየናል። የፈጠረንና እውነተኛ ፍላጎታችንን ከእርሱ ውጭ የሚያውቅስ ማን አለ? ለእኛ መንገዱን ማሳየትስ ከእርሱ ውጭ መብት ያለው ማነው? የመለኮታዊነቱ ተፈጥሯዊና አመክኗዊ ውጤቱስ ይህ አይደለምን? እርሱ በዘረጋልን ፕሮግራም መንቀሳቀሳችን ወደ እርሱ ከፍ ለማለታችን ብቸኛው ማስተማመኛችን ነው።

ቀድሞውኑ መነሻቸው ከአላህ ባይሆን ኖሮ ሰው እንዴት ለፍትህ እና እውነት ተማርኮ ነፍሱን እስከመስጠት ይደርሳል? የሰው ልጅ የሁሉም ነዋሪዎች መሸከርከሪያ ምህዋር ከሆነው አላህ ውጭ ሌላ ማንን ሊያመልክ ይችላል? የሰውን አድናቆት እና አገልግሎት የሚገባው የትኛውም ፍጡር ሆነ ሰው የለም። ከአላህ ውጭ የትኛውም ዕሴት ፍጹማዊነት የለውም፤ በራሱም ሊቆም አይችልም፤ ዕጣ ፈንታቸው ተዛምዶሻዊ ከመሆኑ በላይ ከመጠቀሚያነት በላይ ፋይዳ አይኖራቸውም።

የሰውን አምልኮ ከሚያስከትሉ የፀጋዎች ሁሉ ሰጭነት እና የሰው ልጅ አካልና ነፍስ የያዘቸውን ዕድሎች፣ ፍላጎቶች፣ ችሎታዎች እና ሃይሎች አዋቂነት ነው። የእነዚህ መለያዎች ብቸኛው ባለቤት አላህ ከመሆኑ ጋር፣ እርሱ ህልው የሆነው ከምንነቱ ነው። የህልውና ቅፍላት ወደ እርሱ የሚጓዘው በእርሱ ረዳትነት ነው፤ ትእዛዙም በእያንዳንዱ የዩኒቨርሱ ቅንጣት ላይ ይወርዳል።

ፍፁም እጅ መስጠት እና አምልኮ የሚገባው ለእርሱ ቅዱስ ምንነት ብቻ ነው። ፡ እያንዳንዱ ቅንጣት በልቧ ውስጥ ያለማቋረጥ እርሱን ታምግሳለች። ከአላህ ውጭ ያለ ነገር በሙሉ በሁላችንም ላይ የነገሠውን አቅመ ቢስነት እና ጉድለት እንጋራለን። ስለዚህ የእኛ መስጠት ለአንዳቸውም አይገባም፤ በአላህ ግዛት ውስጥ የእርሱን ሉዓላዊነት ሊጋሩም ፈፅሞ ሊፈቀድላቸው አይገባም። ከአላህ ውጭ ሰው ለማንም ባሪያ እና የተዋረደ ሊሆን አይገባውም።

በኑባሬ መስክ ላይ ከአላህ ውጭ የሰው ልጅ አድናቆት የሚገባው ማንም የለም። ሰው ለማንም ከምንም ያለው ፍቅር ለአላህ ካለው ፍቅር፣ ወደ እርሱ ለመጣጋት ካለው ጉጉት እና የእርሱን ደስታ ለማግኘት ከሚያደርገው ልፋት አጠገቡ ሊደርስ አይገባም። ሰው ከውቅያኖሱ አላህ ጋ መዋሃድ ያለበት የውሃ ጠብታ ነው። ወደ አላህ በመጣጋት ክብሩን ካልተቀዳጀ፣ ዕሴቶቹን ካላበረታ በንቅዛት ማእብል ተጠርጎ ይወሰዳል፤ በረብሻ ሀሩር ይደርቃል። ሰው እውነተኛ ሰብእናውን የሚያገኘው እና ዘላለማዊ የሚሆነው ከአንፀባራቂው ምንጭ አላህ ጋ ሲጣበቅ፤ የዓለሙ ፍች ሰጭ እና በሕይወቱ የሚገጥሙትን ክስተቶች

ተርጓሚ ሲያደርገው ብቻ ነው። በዚህ መስመር ወዲህ እና ወዲያ መሆን ነው የሰውን ልጅ ዓለም የሚያሰፋው ወይም የሚያጠበው።

ኢማም ዓሊ ኢብን አቡ ጧሊብ (ክ.ወ) ስለ ሰው ልጅ ድክመት ውስን አቅም የሚከተለውን ብሏል፡ “የሰው ጉደይ ምን ያህል እንግዳና የሚደንቅ ነው። በሆነ ፍላጎቱ ላይ ተስፈኛ ከሆነ ስግብግብነት ያጠቃዋል፤ ፍላጎቱ ወደ አጥፊው ስግብግብነት ያደርሰዋል። ተስፋ ቢስ ሲሆን ሃዘንና መከራ ይገድሉታል። ደስታ እና መልካም ነገር ሲያገኝ ወዲያውኑ ያጣቸዋል። ረብሻና ፍርሃት ውስጥ ሲገባ ወደለየለት ውዝንብር ውስጥ ይወርዳል። ደህንቱ ከመጠን በላይ ሲሆን ዝንጋታ ያጠቃዋል። ያጣቸው ፀጋዎች መልሰው ሲሰጡት ዕብሪተኛ እና አመፀኛ ይሆናል። ክፉ ነገር ሲደርስበት ሃዘንና መከራ ያዋርዱታል። ሃብት ሲሰበስብ በራሱ ይኩራራል። ድህነት ሲይዘው አሳዛኝ ሁኔታ ውስጥ ይገባል። በረሃብ ሲዳከም ከመሬት መነሳት ያቅተዋል። ጠግበም ከበላ ቁንጣን ምቾት ይነሳዋል። እናም ሁሉም በሰው ልጅ ውስጥ የሚታዩት ድክመቶች ሁሉ ጎጂዎቹ ናቸው፤ ብዛትም ያነቅዙታል፤ ያጠፋታል።”

አላህ እና እኔ

በዓለማችን ውስጥ ህልው የሆኑ ስፍር ቁጥር የሌላቸው ኑባሬዎች፣ እንዲሁም በደማችን ውስጥ የሚዘዋወረው ፍቅርና ጉጉት ወደ አንድ ነጥብ ይሰበስባሉ፤ ወደ አንዱ ምንጭ ይመለሳሉ- ወደ አላህ። የዓለማችን ምንነት እና እውነታ

ከአላህ ጋር ካላቸው ግንኙነትና ትስስር ጋር አንድ ነው። አንዴ ሰው ይህን ነጥብ ሲያገኝ፣ ወደር የለሽ በሆነው ፍፁማዊ ውበቱ እና እንከን የለሽነቱ ውስጥ ስለሚጠፋ ሌሎች ነገሮችን ሁሉ ይረሳል።

እንደ አብዛኛው ፀሐፍትና ተናጋሪ ብቁ ነኝ ብዬ ስለማምንባቸው ነገሮች ነው የማነሳው። ይህን በማድረግ ከሙናፊቅነት አደጋ እጠበቃለሁ። የምገልፃቸው ሃሳቦች የምር አምንባቸዋለሁ፤ በእነርሱም ለመኖር የምር እጥራለሁ ማለት ነው። ለዚህ ይሆናል አብዛኛውን ጊዜ “በጣም መንፈሳዊ ጉዳዮች” ናቸው ተብለው ስለሚቆጠሩ ነገሮች ላለማንሳት የምሞክረው። ነገር ግን ስለ አጠቃላይ እስልምና የሚያስብ ሰው እነዚህ ነገሮች እስከወዲኛው ሊተዋቸው አይችልም። አብዛኛው የቅዱስ ቁርኣን ክፍል አላህን ስለማስደሰት፣ እርሱን ስለማውሳት፣ ስለ ሶላት አስፈላጊነት፣ ራስን ስለማንፃት ፣ ወደ አላህ ለመቃረብ ስለሚደረግ ጉዞ እና ሌሎች በበርካታ መንፈሳዊ ጉዳዮች የተሞላ ነው።

ታዲያ ለምን ይሆን እነዚህን ጭብጦች ችላ የምላቸው?

በልጅነቱ እንዲሁም አብዛኛውን የጉርምስና ጊዜዬን “ጥልቅ መንፈሳዊ” እንደሆንኩ ነበር የማስታውሰው። በተብሊግ ጀምላለሁ ውስጥ የሚጠበቅብኝን ሃይማኖታዊ ግዴታዎች ለመወጣት ተፍ ተፍ ስል አስር ዓመት እንኳ በቅጡ አልሞላኝም። ለአስራ አንድ ዓመታት ሙጭጭ ብዬ የተከተልኩት ይህ መንገድ ሁሉም የት/ቤት የዓመት በዓል ዕረፍቶቼን እንዲሁም ቅዳሜዎቼንና እሁዶቼን “በአላህ መንገድ ላይ”- በጀምላለሁ ፕሮግራሞች ላይ በመሳተፍ-

እንዳሳልፋቸው አድርጎቻል። ሆኖም እንደ ግለሰብ ፍፁም ደስታና ርካታ የሌለኝ ነበርኩ። አሁን መለስ ብዬ ሳስበው መንፈሳዊነትን የእኔን ደስ የማይሉ እና ያፈጠጡ ዕውነቶችን ላለመጋፈጥ መደበቂያ አድርጌው እንደነበር ተረድቻለሁ፡ ፡ እነዚህን ሁለት የነቢዩን ሐዲሶች ለመረዳት ዓመታትን የፈጀ እልህ አስጨራሽ ትግልና ድቀቶችን ማሳለፍ ነበረብኝ። የመጀመሪያው ሐዲስ “ድርጊቶች በኒያቸው ይፈረዳሉ።” ሁለተኛው “ራሱን የሚያውቅ አላህን ያውቃል።”

እየተነጋገርን ካለንበት ሃሳብ አንፃር የመጀመሪያው በቀላሉ አንድ ሰው ከራሱ ለመሸሽ እስልምናን ወይም መንፈሳዊነቱን መጠቀም የለበትም። አንድ ሰው ገፊ ምክንያቶችን ያለማሰለስ በቂ ከሆነ ታማኝነት ጋ መመርምር አለበት። ሃይማኖተኝነት ለብዙዎች በሃይማኖት የተደነገገ ፍርሃት መስሎ ቢታያቸውም፣ ከራሳችን እና ከፍርሃታችን ጋ ስንጋፈጥ ረዳት የመሆን አቅም አለው። መግፍኤ ሃሳባችንን እየገለጥነው ስንመጣ ከእውነተኛ ማንነታችን ጋ እንድንጋፈጥ ያደርገናል። በዚህም የእውነት አምላካችን እናውቀዋለን።

ሁለተኛው ሃዲስ የተለያዩ አስደናቂ ንባቦች አሉት። ከአንድ ሰው ከራሱ ጋ ትክክለኛ ግንኙነት ከፈጠረ ከአላህ ጋ እውነተኛ ግንኙነት ሊፈጥር ይችላል ከሚለው አንደኛው አንድምታ ሌላ፣ ሰዎች የተለያዩ የአላህ ምስል ይሠራሉ የሚለውን ይጠቁማል። ከሂንዱ-ፓኪስታን ንዑስ አህጉር የሆኑ ሙስሊሞች ለምን አላህ የዑርዱ ቋንቋ የሚናገር ህንዳዊ ወይም ፓኪስታናዊ እንደሚመስላቸው ዘወትር እንደደነቀኝ ነው። ፓኪስታኒያዊው የክሪኬት

ተጫዋች አላህ ድል ስለሰጠው ሜዳ ላይ ስጁ ድማድረጉ፣ ማራዶና ጎል ሲያገባ ማማተቡ ወይም ጀርጅ ቡሽ ባግዳድን በበምብ ሲያስደበድብ በዋዜማው ከቢል ግራሃም ጋ መፀለዩ ለዚህ ምስል ክስታ እንደሌሎች አመለካከት ነፀብራቆች ሊጠቀሱ ይችላሉ።

እውነታው፣ ለፍትህ እና ሁሉን አቀፍ ለቆሙ ፍትሃዊውን ሁሉን አቀፍ አላህን እንደምንፈልገው ሁሉ ትምህክተኞች እና ብሔርተኞች የሚፈልጉትና በሚያሳዝን ሁኔታ የሚያገኙት አላህ ወንድ (ምንም እንኳን ሃይማኖታዊ ቀኖና ቢቃወምም) ፓኪስታኒያዊውን፣ ህንዳዊውን፣ አሜሪካዊውን፣ አርጀንቲናዊውን ነው። ይህ ደግሞ “ራሳችሁን ካወቃችሁ አላህን ታውቁታላችሁ” ለሚለው ሃዲስ ያልተለመደ ጥምዝ ዕሳቤ ያቀብላል። በሌላ አባባል አላህን የግድ ታውቁታላችሁ ማለት ሳይሆን ራሳችሁንና እኔቶቻችሁን የሚያንፀባርቅ ምንነት ታገኛላችሁ ማለት ነው። ከዚህ የአላህን ምስል ማንፀባረቅ ምስል ጋ በተለየ መልኩ የሚያሳዝን ሌላ ሐዲስ አለ- “ባሪያዬ በጠረጠረኝ ቦታ እገኛለሁ።”

ቀላል ቁጥር የሌላቸው ጉምቱ አብሰልሳዮች በርግጠኝነት ሃይማኖት ማለት የሰው አስተሳሰብ ትወራ ነው ብለው መከራከር ከጀመሩ ከራረመዋል። ምንም እንኳን እኔ እንዲያ እንደሆነ እና አብዛኛውን ጊዜ ደግሞ በዚያ መልኩ እንደሚተገበር ባስብም፣ አላህ ወይም ሃይማኖት የእኛ ትወራ ብቻ እንደሆነ፣ ከእኛና ከቁሳዊው ዓለም ውጭ ምንም ነገር የለም ብዬ አላምንም። ስለራሳችን

እና ዓለማችን ካለን አናሳ ዕውቂያ፣ ልንክደው የማንችለው አስደናቂ ተፍጥሮ እና የህልውናችንን ተዓምር እየተመለከቱ ከቁሳዊው ዓለም ውጭ ያለው እውነታ የእኛ ትውራ ነፀብራቅ ነው ብሎ እስከወዲያኛው መደምደም የዋህነት ነው።

ቅዱስ ቂርሁን በትውራ ነፀብራቅ ጉዳይ ላይ አስደናቂ ዕቅባት አለው፤ **“አላህ ከሚመጥኑት ሁሉ ጠራ”** (37:159፤ 43:82)። በሌላ አባባል ስለአላህ ያለን ቀኖናዊ ቀመር እና ልባዌነት ከቀመርና ልባዌነት ውጭ ምንም አይደሉም። አላህን በተመለከተ እርሱ ዝንተ ዓለማዊ “ታላቅ” ነው። ወደ ሶላት የሚጠራው “አላህ አክበር” በሚለው አረፍተ ነገር እንደሆነው ሁሉ በሶላት ውስጥም የሰውነት አቋቋማችንን የምንለውጠው በዚሁ አረፍተ ነገር ነው። ይህ አረፍተ ነገር በተሳሳተ መልኩ ግንዛቤ እንደሚወሰድበት አላህ የታላቆች ታላቅ ሳይሆን፣ እርሱ ከማንም ከምንም ጋር ሊወዳደር የማይችል “ታላቅ” ነው። ከታሰርንበት የታሪክ እና ሃይማኖታዊ ማህበረሰብ እስር ቤቶች በላይ፣ ከየትኛውም የእግር ኳስ ወይም ክሪኬት ክለብ በላይ፣ ከየትኛውም ተዋጊዎች እና ከእኛ የትውራ ነፀብራቅ በላይ ነው። ስለዚህ ወደ አላህ የሚደረግ ግብዣ (ጥሪ) ከእኛ ወዲያ ማዶ ወዳለው፣ ተሻጋሪ ወደሆነው ነው።

ቅዱስ ቂርሁን አብዛኛውን ክፍሉን የሰጠው የሰዎች አትኩሮት ወደ አላህ፣ እርሱን ወደማምለክ፣ በዚህችም ዓለም ውስጥ ስላለው መገኘት፣ ለሰው ዘር እና ተፈጥሮ ሊኖር ስለሚገባ ጭንቀት እና ክብካቤ፣ ወደ አላህ ባህሪያቱ፣

የሰው ልጅ ስላለበት ተጠያቂነት በመሰብሰብ ነው። ቅዱስ ቂርሐን ህይወት ወደ አላህ የሚደረግ ዘውታሪ ጉዞ እንደሆነች አፅዕኖት ይሰጣል፤ አላህም ሰዎች እርሱ ላይ ከሚለጥፉበት የተሻገረ እንደሆነ አቋም ይዟል። ሆኖም አብዛኛዎቻችን አላህ ጋ ያለን ግንኙነት እንደ እንጨት በደረቀ የእስልምና ውጫዊ ገፅታ ላይ የተንጠለጠለ፣ በለበጣ ኢንሽ አላህ እና ማሽ አላህ የተሞላ አሊያም ከአደጋ ጋ የተያያዘ ነው።

ቃላትና ሥራ ለማጮለቂያ

ከሁለተኛው የቅዱስ ቂርሐን ምዕራፍ በተደጋጋሚ የሚጠቀስ ቃል አለ፤ ለእኔ በተመሳሳይ አካሄድ ረባሽም፣ ግራ በሚያጋባ ሁኔታ አበርክቼም ነው።

“ባሮቹ ከኔ በጠየቁህ ጊዜ (እንዲህ በላቸው)፡- እኔ ቅርብ ነኝ፤ የለማኝን ጸሎት በለመነኝ ጊዜ እቀበለዋለሁ፤ ስለዚህ ለኔ ይታዘዙ፤ በኔም ይመኑ፤ እርሱ ሊመሩ ይጀክላልና።” (2፡186)

በእርግጥ አላህ ለሰዎች ቅርብ የመሆኑ ነገር በቅዱስ ቂርሐን ተደጋግሞ ተወስቷል። አላህ ራሱን በገለፀበት ረብ ካለመኖር ወደ መኖር ያመጣን፣ ተንከባካቢ፣ እስከ ፍፁምነት ወይም ምሉዕነት ድረስ አኗሪያችን እንደሆነ ማየት ይቻላል።

አነስ (ረ.ዐ) ነቢዩ ሙሐመድ (ሶ.ዐ.ወ) ሲናገሩ የሰማውን እንደሚከተለው አስተላልፏል፡

አላህ "ባሪያዬ የስንዝር ያህል ሲቀርብኝ እኔ የክድን
ያህል እቀርባለሁ፤ የክድን ያህል ሲቀርብኝ የእቅፍ
ያህል እቀርባለሁ፤ እየተራመደ ከቀርብኝ እየሮጥኩ
እቀርባለሁ" ይላል።

ይህን ቃል ይዘን አንድ ሰው እንዴት አላህ ቅርቡ እንደሆነ ሊመለከት ይችላል በሚለው ሃሳብ ላይ፤ እኔ ከአላህ ጋር እንደሆንኩ እንደመለከትና በተግባር እንዳጣጥመው ስላደረገኝ የማጮለቂያ ሃሳብ ላካፍላችሁ ወደድኩ።

በርካታ ክርስትያኖች ስለ ግለሰባዊ ተሻጋሪ የፍቅር አምላክ ፅንሰ ሃሳባቸው ብዙ ይናገራሉ። ከእነርሱም ውስጥ አንዳንዶቹ የአምላካቸውን ፅንሰ ሃሳብ ከእስላማዊው ፅንሰ ሃሳብ ጋር ለማስተያየት ጊዜ አግኝተዋል። አላህ በፍትህ ስም አጥፊ ባሪያውን ለመቅጣት አድብቶ የሚጠብቅ ቀዝቃዛ አምላክ እንደሆነ ተሰምቷቸዋል። የሙስሊሞች እስልምናን ከጠባብ ህጋዊነት ብቻ ማለትም የእስልምና ይህን አድርግ ያን አታድርግ፤ ይህ ሐራም ነው ያ ሐላል ነው ፍቅሃዊ ብቻ ማየት ለነዚህ ሰዎች መከራከሪያ አስፈላጊ ማጠናከሪያ አቀብሏል። እኔ ለምሳሌ አሊፍን ካስጀመረኝ ፊቱ የማይፈታው አያቴ ጣሃ ጀምሮ ከአፍቃሪው

የሃዲስ አስተማሪዬ መውለና ነስሩላህ ኸን ስለአላህ አፍቃሪነትና እኔን ተንከባካቢነት የተማርኩበት አጋጣሚ ትዝ አይለኝም።

እምነታችን እና አላህ ንዴት እና በቀል ብቻ እንደሆነ ችክ ብለው ከሚነግሩን ሰዎች እስልምናን መልሰን ለመቀበል የአላህን አዛኝነትና ሩህሩህነት መልሰን ህያው ማድረግ አለብን። ዑመር ኢብን ኸጣብ (ረ.ዐ) ከዘመቻ መልስ የተወሰኑ የጦር ምርኮኞችን ለነቢዩ አቀረቡላቸው። ከእነርሱ ውስጥ አንዲት ወዲህ ወዲያ የምትል ሴት ነበረች። አንድ ልጅ ስታገኝ፣ ልጄ ነበር፣ አንስታው አጥብቃ ካቀፈችው በኋላ ጡቷን ሰጠችው። ከዚያ ነቢዩ “ይህች ሴት ልጄን ወደ እሳት ውስጥ ትከተዋለች ብላችሁ ታስባላችሁ?” ብለው ጠየቁ። በዚያ የነበሩ በሙሉ “በፍፁም” ብለው መለሱ። ነቢዩም “ይህች እናት ለልጄ ከምታዝነው የበለጠ አላህ ለባሪያው አዛኝ ነው” አሉ።

ከዚህ ጋ ሌላው አስፈላጊው ነጥብ ይህ “እግዚያብሔር ፍቅር ነው” ተደጋጋሚ ወሬ የምዕራቡ ዓለም ወግ አጥባቂ ክርስትያኖች የአምላክን ፍቅር ለማጣጣም እንቅፋት የሆኑትን መሠረታዊ ማህበረሰባዊ ኢፍትሃዊነትና ድህነትን ላለመቅረፍ ማምለጫ ከመሆን ውጭ ፋይዳ የሌለው እየሆነ መጥቷል። በዚህ ማህበራዊ ስቅያትን በሚያበረታታ ውስብስብ የፖለቲካ ፍቅር ዜማ የሚደንሱ ቀላል የማይባሉ ተከታይ ሙስሊም ስብስቦችን ማግኘትም አይከብዳቸውም፡

:

እየሞከርኩ ያለሁት እንዴት ቃላት እና ሥራዎች አንድን ሰው ወደ አላህ ጥቂትም ቢሆን ሊያቃርበው እንደሚችል እና ፖለቲካዊ በሆነው ደብዛዝ የእግዜር ፍቅር እና ቅጣትና በቀል ብቻ በሚወደው ቀዝቃዛ አላህ መሃከል ያለውን መንገድ ማየት ነው።

አዎን በአምስት ወቅት ሶላት እና በሌሎች የእስልምና የአምልኮ ተግባራት ውስጥ እንድንጠቀምባቸው የምንማራቸው የተወሰኑ የድንጋጌ ስብስቦች አሉ። ሁሉም ከታሪካዊ ትውፊታችን እና ከማህበረሰቡ ጋር ስለሚያስተሳስሩን አስፈላጊ ናቸው። መቼም ሁላችንም ግለሰቦች ብቻ ሳንሆን ዩኒቨርስ አቀፍ ማህበረሰብ አንድ አባል ነን። የተወሰኑ ዱዓዎች ጥርጥር የለውም አስፈላጊ ናቸው። ሆኖም አንዳንዴ አእምሮን ትቶ ቅዱሱን ድምፅ መከተል ጥሩ ነው። አንድ ሰው ቀድመው በተወሰኑ የዱዓእ ቃላት የሚታሰርበት አጋጣሚ አለ። ሰሃቦች እና ቀደምት ሙስሊሞች ቀመሮችን በመሸምደድ የተወጠሩ አድርጎ ማሰብ ይከብዳል። ለምን አንድ ሰው ቃላት በእርሱና በአላህ መሃከል መጋረጃ እንዲሆኑ ይፈቅድላቸዋል?

የተዋጣለት የምላስ አጠቃቀም ሁለት አይነት አቅጣጫ ሊይዝ ይችላል- በነፍሳችን ውስጥ የሚተራመሰውን ማዕበል ሊገልፅ ይችላል ወይም ከአላህ ጋር የተሳካ ግንኙነት ያደረግን እስኪመስን ነፍሳችንን ለማታለል ልንጠቀምበት እንችላለን። ምንም እንኳን አንዳችን ከሌላችን ለመግባባት ቃላት አንደኛው

መንገድ ቢሆኑም ከአላህ ጋ በምናደርገው ግንኙነት አስፈላጊው ነገር በቃላት ከተሞላች ምላስ ይልቅ በቀናነት እና በአክብሮት የተሞላች ልብ ናት።

ከአላህ ጋ ባለን ግንኙነት ሂደት ትርጉም ካላቸው መንገዶች መሃከል ከቅርብ ዳደሾች ጋ የሚደረግ ስብስብ አንዱ ነው። በክርስትያኖች ዘንድ የተለመደ ነው፤ ሃሳቡን ለመጀመሪያ ጊዜ በፓኪስታን ካሉ ክርስትያኖች አግኝቼዋለሁ። ነገር ግን በእንዲህ አይነት መልኩ አላህን መማጠን በሰሃባዎችም ሲተገበር ነበር። ከዚህ ዓለም በሞት የተለዩን መውላና ከንደላዊ **የሰሃቦች ታሪክ** በሚለው መፅሐፋቸው በዑሁድ ጦርነት ዋዜማ ላይ ዱዓእ ስላደረጉ ሁለት ሰሃቦች አስደናቂ ታሪክ አስነብበውናል። “ና፣ አንድ ላይ ዱዓእ እናድርግ” ይለዋል አንደኛው ለሌላኛው፤ “የአንዳችን ፍላጎት እንዲሞላልን ሌላኛው አሚን ይበል። በዚህ መልኩ ዱዓእ ማድረግ አላህ ዘንድ ለተቀባይነቱ ይመቻል።” በሚቀጥለው ቀን ሁለቱም እንደ ጥያቄያቸው ምላሻቸውን ያገኛሉ።

አሁን አብሮ ዱዓእ የማድረግ ሃሳብ ለበርካታ ሙስሊሞች እንግዳ ሆኗል። ዱዓእን እና ሶላትን ግትር መሆነ መልኩ መረዳታችን አንዱ ምክንያት ነው። ከላይ በተጠቀሰው የሰሃቦች ታሪክ ሁለት ዳደሾች በአንድ ላይ ተገናኝተው አላህ ፍላጎታቸውን እንዲያሳካላቸው ጠይቀዋል። ተስፋቸውና ፍርሃታቸውን አንደኛው ለሌላኛው በማካፈል የአላህን በር ለማንኳኳት አሚን ተባብለዋል። በዚህ መልኩ ወንድሞቻችን እና እህቶቻችን ሽክሞቻችንና ደስታችንን እንዲካፈሉን እድል እንሰጣቸዋለን። በመጀመሪያ አካባቢ ሰዎች ባሉበት

አላህን ማውራት ሊያሳፍራችሁ ይችላል። ነገር ግን ሞክሩት፤ ጥቅሙ ከፍተኛ ነው።

ሆኖም ቃላት ክብደት የሚኖራቸው በድርጊት ሲታጀቡ ነው። ምንም እንኳን አላህ የመንስኤዎች አስገኝ እና የተፈጥሮ ህግጋት አመንጭ በመሆኑ፣ የእርሱን ህግጋት በከፊል ሆነ በሙሉ የማምከን ነፃነት ቢኖረውም፣ እንዲሁም ያለኛ ተነሳሽነት ፍላጎታችንን ሊሰጠን ቢችልም፤ እንዲህ ማድረግ ግን የእርሱ መለኮታዊ ሂደት አይደለም። የእርሱን ከእኛ ጋርነት ለማጣጣም መጀመሪያ እኛ ወደ እርሱ መዞር አለብን።

“እነዚያም በኛ መንገድ የታገሉ መንገዳችንን በእርግጥ እንመራቸዋለን፤ አላህም በእርግጥም ከበጎ ሠሪዎች ጋር ነው።” (29:69)

ጉዳዩ በአላህ የመተማመን ያለመተማመን አይደለም፤ ግመሷን የማሰር እንጂ፡
: የእርሱ ፍላጎት ጥረት ካደረግን በኋላ እርሱን መጣራት እንጂ ተቃራኒው አይደለም። በነገራችን ላይ እነዚህ ሁለት ነገሮች የተያያዙ አይደሉም። እኛ በውላችን መሠረት ግዴታችንን ተወጥተን ዱዓእ የምናደርገው የእርሱን ግዴታ እንዲወጣ አይደለም። አላህ ላይ ምንም አይነት ግዴታ ልንጥል አንችልም። የጥረታችን ምንጭ ራሱ አላህ ነው። እርሱ የሰጠንን ፀጋ አሟጠን ሳንጠቀም እርሱን መጣራት ማለት ፀጋውን እደመግፋት ነው።

እነዚህ ሁሉ ቃላትን ድርጊቶች እንኳን የአላህን በር ቀርቶ መስኮት እንኳ መስከፈት ባይችሉስ? አንድ ሰው ተፍ ተፍ ብሎ የሚጠበቅበትን ሁሉ አሟልቶ ዱዓእውን አላህ እንዲመልስለት ጉጉ ሊኾን ይችላል። እኔ ራሴ ብዙ ጊዜ አስፈሪ ፀጥታ ገጥሞኛል። ረፍዶ ቢሆንም እንኳ አጀንዳውን እኔ ልቆጣጠረው እንደማልችለው ተረድቻለሁ። እኛ የሚጠበቅብንን እንሥራ፤ የአላህን ለአላህ እንተው።

ሶላት፣ ከእንቅስቃሴ ባሻገር

አንድ ሰው ኢማም ዓሊን (ከ.ወ) የሶላት ወቅት ሲደርስ ፊቱ ለምን እንደሚገረጣ ይጠይቀዋል። ዓሊም “አላህ ለሰማያት፣ ምድር እና ተራሮች ሰጥቷቸው አልቀበልም ያሉት እኔ ግን የተቀበልኩት አማና መወጫ ጊዜ ስለሆነ” ብሎ ይመልስለታል። እንዴት ያለ ውብ የሃላፊነት ስሜት ነው! እንዴት ያለ ሶላት በአንድ ሰው ህይወት ውስጥ ያለውን ሚና ገላጭ ነው!

የመደበኛ ሶላቶች በእስልምና የነገሮች ስደራ ውስጥ ምን አይነት ቦታ ቢይዙ ነው የሰው ልጅ ከአላህ ከተቀበለው አማና ጋ አንድ የሆኑት? አምስት ወቅት ሶላቶች የእስልምና ሁለተኛው አርካን እንደመሆናቸው ከአጠቃላይ ውቅሩ ከተገነጠሉ በራሳቸው እውነተኛ ዋጋ አይኖራቸውም። ሁሉም የምንሠራቸው የአምልኮ ተግባራት (ዒባዳት)፣ ሁሉም ለአገልግሎት ያዋልነው የሕይወታችን ክፍል ከ“ጥቅሉ”፣ ከተውሂድ እና እርሱን መሬት ላይ ለማውረድ ከምናደርገው

ትግል አንፃር መታየት አለበት። ሶላት፣ በአካል እንደተለዩን መውላና ፈዝሉር ራህማን አንሳሪ ገለፃ በ“ተውሂድ ህልውና ውስጥ አንድ” ለመሆን በምናደርገው ትግል ውስጥ አንዱ ቁልፍ፤ ሙስሊም ለመሆን በምናደርገው ትግል ውስጥ በግለሰብ ሆነ ጋርዮሽ ህይወታን ውስጥ አጋዣችን ነው።

በእስልምና ሶላት እውነተኛ የተውሂድ ተቋም ነው፤ የአላህን አንድነት ያንፃባርቃል፤ ወደ እርሱም ይመራናል። አካላችን የአምልኮውን ቅርፃዊ ተግባራት ይፈፅማል፤ ልባችን የአላህን ታላቅነት ታስተነትናለች፤ አእምሯችን ደግሞ ሶላቱን ህጋዊ ለማድረግ እንቅስቃሴያችንን ይከታተላል፤ እነዚህ ሁሉ ወደ ብቸኛው ለመድረስ በቅንጅት ጥረት ያደርጋሉ። አንዳንድ ጊዜ ለብቻችን እንፈፅማቸዋለን፤ ሌላ ጊዜ ደግሞ ከእምነት ህብረተሰቡ ጋ ያለንን ተምሳሌታዊ አንድነት ለማሳየት እና እርሱንም ዕውን ለማድረግ ያለንን መሰጠት ለማረጋገጥ ከሌሎች ጋ ትከሻ ለትከሻ ቆመን እንሰግዳለን። መሬት ላይ እንቆማለን፤ ግንባራችንንም እዛው መሬት ላይ እናሳርፋለን፤ የረሱሉን (ሶ.ዐ.ወ) መሬት ሁሉ ለመስገጃነት ተፈቅዳልኛለች ንግግር እናስታውሳለን። መጀመሪያውኑ ከተፈጠረንበት፣ በኋላም ላይ ከምንሄድበት ምድር ጋ አንድ እንሆናለን። ከተፈጥሮ ጋ ያለንን አንድነት እና አላህ እንደ አደራ ለሰጠን ምድር ያለንን ሃላፊነት እናስታውሳለን። የፈርድ ሶላቶች አምላኪው ከተውሂድ ጋ በሁሉም ገፅታው ያለው ቀጥታዊ ግንኙነት የሚታይበት፣ ከአምልኮ ቁንጮ የተባሉበት እና “አማኙ ወደ አላህ ከፍ የሚልበት (ሚዕራጅ የሚያደርግበት)” የሆኑት በዚህ ምክንያት ነውን?

ይህችን ምድር ዘንግቶ፤ ከአላህ ጋር መገናኘትን ብቸኛ ግብ አድርጎ የመንቀሳቀስ ሃሳብ በእስልምና ውስጥ መሠረት የለውም። በሃይማኖቱ የፈርድ ሰላቶችን በጋራ መስገድ አፅንኦት መሰጠቱ ለዚህ አንድ አብነት ነው። በተመሳሳይ መልኩ በአብዛኛው ጊዜ እንደ ፍፁም መንፈሳዊነት ተግባር የሚታየው ወደ መካ ሃይማኖታዊ ጉዞ ማድረግ በነቢዩ የመጀመሪያ ጉዞ በተለየ መልኩ ፖለቲካዊ ይዘት ነበረው። ነቢዩ በመዲና በግዛት ቢሆኑም መካውያኑ ግን ዑምራ እንዲያደርጉ ነበር ያስገደዷቸው። ነቢዩም ሰሃቦቻቸውን ጠዋፍ ሲያደርጉ ከመካ ኮረብታዎች ላይ ሆነው ለሚያዩዋቸው መካውያውን አካላዊ ብቃትን ለማሳየት ፍሰት ባለው መልኩ እንዲያደርጉ ነበር ያዘዟቸው። እዚህ ላይ አንድ ተመልካች ሙስሊሞች ፍፁም መንፈሳዊ ተግባር ውስጥ ተመስጠው ለሚቃወሟቸው ፖለቲካዊ መልእክት ሲያስተላልፉ ማየት ይችላል።

በዚህ ፍፁም ቅዱሳዊ ተግባር በሚባለው እና ፍፁማዊ ዓለማዊ በሚባለው መሃከል ያለውን ውህደት፤ ነቢዩ ከአላህ ጋር ባላቸው ግንኙነት የመጨረሻው ጥግ ላይ በደረሱበት የሚዕራጅ ጉዞም ማየት ይቻላል። ከአላህ ጋር መሆን የሕይወት የመጨረሻው ግብ ቢሆን ኖሮ እርሳቸው በዚያ በቀሩ ነበር። ይልቅ ወደ ተተከሉበት፤ ከአላህ ቤተሰብ ከሆነው *አል-ናስ* ጋር ወደሚያብቡበት፤ የአላህን ፊት ወደሚያገኙበት መመለስን መረጡ።

እነዚህ ሃሳቦች ግን በህይወታችን ውስጥ ላጣነው ትክክለኛ መንፈሳዊነት ማበሻ ፎጣ መሆን የለባቸውም። ለፍትህ ባደረገው ወይም ባደረገችው ትግል እስር ቤት ውስጥ የተወረወረን መጠየቅ፣ ቲቤታውያን በቻይና፣ የካሽሚር ሙስሊሞች በወራሪው የህንድ ሃይል፣ ባሃኢዎች በኢራን መንግሥት እየደረሰባቸው ያለውን ጭቆና እና ግድያ መቃወም መንፈሳዊነት ነው። መንፈሳዊነት ግን እነዚህን የአላህ ፍትህ መገለጫዎችን መመስከር ብቻ አይደለም። ከአላህ ጋር የመገናኘት፣ ወደ እርሱ ለመቃረብ መታገል፣ የእርሱን ደስታ ማግኘት፣ ቁርኣን በሙሉ የህይወታችን ገዥ እንዲሆን ማድረግ እጅግ አስፈላጊ ነው። ይህን መፈለጋችንን ዕውን የሚያደርግልን በግለሰብ ደረጃ ትርጉም ያለው እና በማህበረሰብ ደረጃ አስፈላጊ የሆነ መንገድ ማግኘት ግድ ቢሆንም፣ እንደ ሙስሊም ወደ አላህ ለመቃረብ የሶላትን ማዕከላዊነት ፈፅሞ ልናመልጠው አንችልም።

አላህን ዘንግተነው ወይም ዘለነው ከሶላት ጋር የተያያዘውን ህጋዊ ግዴታዎች እየተወጣን መሆኑ እርግጥ ነው። አንድ ሰው የሶሃቦችን ግለሰባዊ ህይወት ሲያጠና በሶላት ወቅት አላህ ፊት እንዳለ በጉልህ በሚናገር ሁኔታ በነበራቸው መንፈሳዊነት እና መተናነስ በአናድናቆት ይፈዛል። ይህ “በአላህ ፊት መቆም” የሶላት መቅኔው ሲሆን በሚያሳዝን ሁኔታ በፍቅር/ህጋዊነት መሰዊያ ላይ

አርደን ገድለነዋል። ለመገላገል በሚል ሁሉንም ነገር በደቂቃዎች ውስጥ እንፈፅመዋለን።

ፓኪስታን ለትምህርት በነበርኩበት ወቅት በካራቺ በሚገኘው የቡኑሪ መስጊድ ኢማም እንደ ረሱሉ (ሶ.ዐ.ወ) ሱና ፈጅር ወቅት ላይ ረዘም ያሉ ምዕራፎችን ይቀሩ ነበር። በርካቶቻችን የነገረ-መለኮት ተማሪዎች ሶላቱ እንደጀመረ አብረን አንጀምርም። አስቀድመን በምንሰግደው የሱና ሶላት የመጨረሻ ረከዓ ላይ እንዳለን አስመስለን እንቀመጥ ነበር። በመጨረሻው ሰልፍ ላይ ነበርና የምንቀመጠው ኢማሙ ሪኩዕ ሊወርድ “አላህ አክበር” ሲል የሱና ሶላታችንን እንደጨረስን አስመስለን ኢማሙ ከሩኩዕ ሳይነሳ ለመድረስ እንጣደፋለን። በዚህ መልኩ ረጅም ሱራዎች የመቆም ምቹት ማጣትን እናልፋለን። እንግዲህ ይህ ዐረብኛ የሚያውቁ የሙሉ ጊዜ የእስልምና ተማሪዎች ተግባር ከሆነ... (ነው ወይስ እኛ ባለሙያ የነገረ መለኮት ሰዎች ስለሆንን ይሆን?)

ለሙስሊሞች የእስልምና ህግጋት የሃይማኖቱን ስነ ምግባር እንድናጣጥም እንዲያግዙን በአላህ ተሰጥተው በነቢዩ ሙሐመድ (ሶ.ዐ.ወ) አማካኝነት የተተገበሩ ናቸው። መንገዱ ከግቡ ሙሉ ለሙሉ ማናጠብ ባይቻልም፣ ግቡን ለመቅበር ግን ልንጠቀምባቸው አይገቡም። ከሶላት ዝርዝር ውጫዊ ጉዳዮች ጋር ብቻ ፍቅር ውስጥ ስንወድቅ፣ ሶላት ራሱ ከአላህ ጋር እንዳንገናኝ እንቅፋት ይሆንብናል። ስለእንስሳ እርድ አምልኮን በተመለከተ ቅዱስ ቁርአን እንደሚለው “አላህ ሥጋዎቿም ደሞቿም ፈፅሞ አይደርሰውም። ግን

የእናንተ የሆነው ፍራቻ ይደርሰዋል” (22:37)። የነቢዩ ንግግር ይህን ሃሳብ ይበልጥ ያጠናክረዋል፡ “የሰው አምልኮ አንድ ስድስተኛው ወይም አንድ አስረኛው አይደለም የሚደርሰው፤ በመረዳት እና በመሰጠት የፈፀመ(ች)ው ክፍል ብቻ ነው የሚደርሰው።”

ስጋውን መለወስ እንዳትረሱ!

ቅዱስ ቁርኣን ስለ ፈርድ (ግዴታ) ሰላቶችና በስግደት ውስጥ ስለሚከሰት የዝንጋታ ችግር በብዙ ቦታዎች ያወሳል። የነቢዩ ሙሐመድ (ሶ.ዐ.ወ) ንግግር ደግሞ ይበረክታል። ለሙስሊሞች መደገፊያ ምርኩዞቻችንን እና መነቃቃዊያ ህምምታዎቻችንን የምናገኛቸው ከነዚህ መሀልቆች ነው። ችግሩ እነዚህን ምንጮች የማይሰሙ ጆሮዎች በበረከቱባት ዓለም እንዴት እናንሳቸው ነው። እጅግ የበዛው ሙስሊም የእውነት ለእስልምና መሰጠት፤ የሚሰግዱትም አሁን ካሉበት ደረጃ ማደግ እና በሰላታቸው ዘውታሪ መሆን እንደሚፈልጉ አልጠራጠርም።

ለአብዛኛዎቻችን ሰላት የህይወታችን ተፈጥሯዊ አካል እንዳልሆነ እናስባለን። “አላህ የረዳቸው” ህግ ላይ የሚያተኩሩ ጠንቃቃ ፃድቆች እና ፍቅሃውያን ተግባር እንደሆነ ተቀብለናል። ንፁህ ልብስ ካልለበስን እና መስጊድ አጠገብ ከሌለን በቀላሉ ልንተወው የምንችለው ልፋት ነው። ይህ ዝንጋታ አብዛኛውን ጊዜ ከሰላት ጋር የተያያዘ እንደሆነ እናስባለን፤ ነገር ግን ጉዳዩ አላህ እና እርሱ

ከህይወታችን ጋር ካለው ትስስር ጋር ይያያዛል። ስለዚህ አዛን ሲባል የሚገጥመን ጊዛዊ ድንቁርና ሳይሆን አላህ በህይወታችን ውስጥ ያለመኖር ድንዛዜ ነው። እርግጥ ነው ይህ ድንዛዜ አደጋ ሲደርስብንና አላህ በእጅጉ ሲያስፈልገን ይለቀናል።

በሶሃቦች ዘንድ ሶላት፣ ወደ አላህ የሚያደርጉት ጉዞ፣ የህይወታችው አንድ አካል ነበር። አጋጣሚውን ባገኙ ቁጥር ይሰግዱ ነበር፤ ጫማቸውን ማውለቅ የአምልኮውም አንድ አካልም አልነበረም። መስገድ እንደ መብላትና መጠጣት ተፈጥሯዊ ነበር። የፈርድ ሶላቶች በህይወታቸው ላይ የነበራቸውን እውነተኛ ሚና የምናየው የቀን ውሏቸው በነርሱ ዙፋያ የተዋቀረ እንደሆነ ሲታይ ነው። ይህ ከሶላቶቹ ጋር የነበራቸው ግንኙነት ብቻ ሳይሆን ከአካባቢያቸው ጋር የነበራቸው ዝምድናም ያሳያል። እናም ሶላቶቹን ምትክ የማይገኝላቸው የሕይወት አንድ ተቀጥላ አድርጎ በማየቱ ላይ ማሰብ አለብን፤ በዘመናዊው ዓለም እና ከተሞች ውስጥ ብንኖር እንኳ።

ሶላቶች በአንድ አማኝ ላይ ያላቸው ጊዚያዊ ዋጋ ምንም ይሁን ምን እውነተኛ ውጤታማነታቸው የሚታየው ግን በዕለት ተዕለት ህይወታችን ውስጥ ነው። **“ሶላት በመልካም ታዛለች፣ ከመጥፎ ትከለክላለች”** (29:45) የሚለው የቅዱስ ቁርኣን ንግግር በዚህ ረገድ መሠረታዊ ነው። ከእስልምና ሁለተኛው አርካን እና በእርሱ ላይ ከሚገነባው የስነ ምግባር ስርዓት ጋር ከሚደረግ ግንኙነት ብቻ ሳይሆን፣ አንቀፁ አማኝ ሶላቱ የእውነት ከመጥፎ

እየከለከለችው እንደሆነ እርግጠኛ መሆን እንዳለበት ያዘዋል። የፈርድ ሰላቶች እንደ ነዳጅ ማደያዎች ናቸው፤ ባሪያው ወደ አላህ የሚያደርገውን ጉዞ አስደሳችና ለስላሳ እንዲያደርግለት ገብቶ ጉልበት የሚሞላባቸው።

በቀን አምስት ጊዜ በነዳጅ ማደያ ውስጥ ገብተን ጉልበት ሳንሞላ የምናውጣት? የሚቀጥለው ሰላት ያለፈው ሰላት የተወን በታ ላይ የሚያገኘንን? ዓመቱን ሙሉ ነዳጅ ለመቅዳት ተሰልፈን የሃይል ታንከራችን ባዶ ሆኖ የምንወጣት? ምላሹን በተወሰነ መልኩ ከላይ በጠቀስኩት ውስጥ ይገኛል። ሰላት ህይወታችን ላይ ብቻ ተፅዕኖ አያሳድርም፤ እርሱም በህይወታችን ተፅዕኖ ይደረግበታል። የአምልኮው እንቅስቃሴ በራሱ አስፈላጊ ቢሆንም ሰላት የጥቂት ደቂቃዎች ተግባር ብቻ ነው ማለት የዋህነት ነው። ውሃ በድስት ውስጥ ሞልቶ፣ ቅመማ ቅመሞችን ሞጅሮ ምድጃ ላይ መጣድ ጣፋጭ ወጥን አያስገኝም። ምን መቅደም አለበት? ሁሉም አስፈላጊ ነገሮች ተሟልተዋል? ሽንኩርቱን ብንተውውስ? ስጋውስ? አንጅ ነው ለስላሳ? ስጋው መለወስ ይፈልጋል? መንፈሳዊ ምግባችን በአካላዊ ምግባችን ያነሰ ጥረት እና ጉልበት ይፋልጋል ብልን ለማሰብ ምንም ምክንያት አናገኝም።

የሰላቱ እንቅስቃሴ በራሱ እንዲሁም በእርሱ በፊት የሚመጡት ነገሮች በሙሉ አስፈላጊ ናቸው። የሰላቱ ውጤት ወደ ሰላቱ እና ከእርሱ አስቀድመን ባስገባናቸው ግብዓቶች ላይ እንደሚወሰነው፣ እንዴት እንደምንተገብረውም ወሳኝ ነው። **“እላንተ ያመናችሁ ሆይ! እናንተ የሰከራችሁ ኾናችሁ፤**

የምትሉትን ነገር እስከምታውቁ፣ የረከሳችሁም ስትኾኑ...

እስከምትታጠቡ ድረስ ስግደትን አትቅረቡ።” (4:43)። አልኮል ላልጠጣ

እችላለሁ፣ ነገር ግን አልኮል እንደጠጣ ሰው በሶላት ውስጥ ፋቲሃ መቅራቴን

እና አለመቅራቴን፣ ከዚያ በኋላ የቀረሁት ምን እንደሆነ የማላስታውሰው

ለምን ያህል ጊዜ ነው? የሆነ መፅሐፍ ሳነብ ባገኘሁት አዲስ ሃሳብ ሰክሬ በደመ

ነፍስ ጎንበስ ቀና ያልኩትስ? “አላህ በዋላለ ልብ የተሰገደን ሶላት አይቀበልም”

ብለዋል ነቢዩ። ሆኖም ይህም ችግር እንዳልሆነ ይገባናል፤ ምክያቱም የሆነ ሃጃ

ገጥሞን እንዲያሳካልን ወይም እንዲያነሳልን ሶላት ስንሰግድ የሚኖረን

አትኩሮት እናውቀዋለንና።

ይህን ያህል ጩላማችንን ረግመናል፤ አሁን ደግሞ ክብሪት እንጨርባለን።

ከጥቂት ዓመታት *Absentmindedness in Prayer* በሚል ርዕስ የተፃፈ

ፅሁፍ አንብቤያለሁ። በሶላት ውስጥ የሚከሰትን ዝንጋታ ለመከላከል

የሚጠቅሙ የሚከለተሉት ነጥቦች ተዘርዝረዋል።

- ተመሳሳይ አጫጭር የቅዱስ ቁርክሮችን ምዕራፎችን አትደጋግሙ፡

: አጫጭር ምዕራፎችን ደጋግሞ የመቅራት የቆየ ልማዳችንን

መስበር በሶላት ውስጥ ለሚከሰት ዝንጋታ ለማሸነፍ ይረዳል።

በተጨማሪም ለሌሎች የአላህ ቃላት ያበቃናል፤ ትርጉማቸውና

ፍቻቸውን እንድናስተነትን ያግዛናል።

- ሩኩዕ እና ሱጁድ ስናደርግ ተመሳሳይ ተስቢያችን ማድረግ አይጠበቅብንም። ረሱሉ (ሰ.ዐ.ወ) ሌሎች ነበሯቸው።
- በሶላታችን ውስጥ ዘወትር አእምሯዊ ኬላዎችን እናዘጋጃ። ለምሳሌ ሩኩዕ ከማድረጋችን በፊት ሁኔታችሁ ምን እንደሚመስል መለስ ብላችሁ እዩ። ሁሉ ነገር እንደምትፈልጉት ነው? ንቁ ነበርኩ? ልባችን በዋለላ ቁጥር ይህን ኬላ ካስለመድነው ጭንቅላታችን ይህን ኬላ ቀድሞ ስለሚያስብ ንቃታችን ከፍ እያለ ይመጣል።
- የምንለውን ማወቅ አለብን። በጊዜ ሂደት የምንቀራቸውን ቃላት እና ፍቻቸውን ብዛት እያሳደግን እና እያዳበርን እንሄዳለን። ከህይወታችን ጋ የማዛመዱን ብልሃትም መጨመር አለብን።

ከዚህ ሁሉ ጥረት በኋላ አሁንም ታንከራችን የሚያንጠባጠብ ቢሆንስ? ተስፋ መቁረጥ አያስፈልግም። “አንዳንዶቻችሁ ሶላታችሁን ሙሉ አድርጋችሁ ትሰግዳላችሁ፤ ሌሎቻችሁ ግማሽ፣ አንድ ሶስተኛ፣ ሩብ፣ አንድ አምስተኛ እስከ አንድ አስረኛ ድረስ” ብለዋል ረሱሉ (ሰ.ዐ.ወ)። የፈርድ ሶላቶች እንደ ነዳጅ ማደያ ናቸው ብዬ የእውነት ካሰብኩ ከማደያው አካባቢ አልጠፋም። ሶላቴን ያለመሰጠትና አትኩሮት የማልሰግድ ከሆነ መስገዴን ማቋረጥ የለብኝም። አትኩሮቱና መሰጠቱ የሚመጣው ቀድሞውኑ ሶላቴ ሲኖር ነውና። በመስገዴ ከቀጠልኩ ታንከሬ የመሙላቱ ነገር እውን ይሆናል፤ ካቆምኩ ግን ቀድሞውኑ ነዳጁም አይቀዳም፣ ታንከሩም አይሞላም።

(ማስታወሻ፡ ሆኖም ጉዟችሁን ከመጀመራችሁ በፊት የመኪናውን ይዞታ ለመንገዱ አስተማማኝ መሆኑን ማረጋገጥ ግን ያስፈልጋል!)

ረመዳን

በረመዳን ወር ነቢዩ ሙሐመድ (ሶ.ዐ.ወ) ከእስልምና በፊት በዐረብ ህብረተሰብ ውስጥ የነገሠውን ማህበራዊ ክፋት እና ኢፍትሃዊነት በመሸሽ በመካተራሮች ውስጥ ይሸሽጉ ነበር። የመጀሪያው ወህያቸው የወረደላቸው ከእነዚህ ጉዞዎች በአንደኛው ነበር። በኋላ ላይ እስልምና እየተስፋፋ ሲመጣ ወሩን በሙሉ ወይም ከወሩ ለተወሰኑ ቀናት በመስጊድ ውስጥ የመቀመጥ *ኢህቲካፍ* ተግባር በአማኞች ዘንድ እየተለመደ መጣ። ወሩ ፆማችን በሰማይና በምድር መሃከል ተንጥልጥሎ እንዳይቀር፣ በዓሉን እንደተቀረው ተደስተው እንዲውሉ ለድሆች በሚሰጥ *ሰደቃ አል-ፊጥራ* ይጠቃለላል።

የረመዳን ወር ይዞ የሚመጣቸውን የተወሰኑ ተግዳሮቶች እና ደስታዎች፡ የተገፈዎችን ችግር፣ መንፈሳዊ ከፍታን የመጠበቅ ድካም እና በመጨረሻም ፆም በእለት ተእለት ህይወታችን ውስጥ ያለው አስፈላጊነት ላይ ሃሳቤን ላካፍላችሁ ወደድኩ።

የተገፈዎች ተግዳሮት

አንዳንዴ በእጃችን ያመጣናቸውን የከበቡንን መከራ ሳይ አላህ ለምን ዓለምን እስካሁን እንደጠበቃት ሁሉ ግራ ይገባኛል። ከዓለማችን ተገንጥለው በሚፀልዩ እና በሚያስተነትኑ ቀናኢዎችና አምላኪዎች ጥቂቶች ምክንያት ይሆናል ነገሮች እየሄዱ ያሉት ብዬ የምደመድምባቸው አጋጣሚዎች በርካታ ናቸው። በዚህ መፅናኛ ውስጥም አሁንም ያረበበ ጥቁር ደማና አለ።

የረመዳን ወር የመጨረሻዎቹ ቀናት “ዲድን በደስታ የማክበሪያ ወጭ” ለድሆች መክፈል እንዳለባቸው የሚሰማቸውን የተወሰኑ ሙስሊሞች የምናይባቸው ናቸው። ዝቅተኛው መጠን የተወሰነ ሲሆን የረመዳን ወር ፆም ማብቂያ የሆነው የዲድ ሶላት ከመሰገዱ በፊት መክፈል አለበት። እናም የመፆማችን ፋይዳ ራሳችንን በዲሲፒሊን ከማነፅ እና የአላህን ደስታ ከማግኘት በተጨማሪ በአካባቢያችን ላሉ አቅመ ደካሞች ያለብንን ግዴታ ያስታውሰናል።

ይህን የረመዳን ክፍል አፈቅረዋለሁ። ለረጅም ጊዜ አብዛኛው ሰው በረሃብ የሚሞተው ጥቂቶች በጥጋብ ስለሚሞቱ ነው ብዬ አስብ ነበር። እናም ስለ ሰደቃ እና መልካምንት ምንነት አስቤያለሁ። ብዙ ጊዜ ድሆች ሁሌም አጠገባችን መሆን እንዳለባቸው እና ለመንፈሳዊ ንፅህናችን እንደሚያስፈልጉን አስበን ይሆናል። ከዚህ ጋር የተያያዘ ሌላ የሚያጓጓ ሐቅ አለ። በርካታ ዓሊሞች፣ እንዲሁም በማህበራዊ ጉዳዮች ንቁ የሆኑ ሙስሊሞች ጭምር ፆም ከምንፆምባቸው ምክንያቶች መሃከል አንዱ ለድሆች እና ለተራቡት ያለንን አጋርነት ለማሳየት እንደሆነ ይናገራሉ። (ከዚያ እናዝንላቸዋለን።) ሙስሊሞችን

ሃብታሞች፣ ቢያንስ በራሳቸው እንደተብቃቁ እናስባለን ማለት ነው?
ሃብታሞች ሃይማኖታዊ ጉዳዮች የሚመለከታቸው ድሆች ደግሞ ሃይማኖት
የሚተገብርባቸው ነገሮች እንደሆኑ የሚነገረውን ትርክት የገነባው ማን ነው?

መንፈሳዊ ክፍታን የመጠበቅ ፈተና

ይህን የረመዳን ወር ልዩ የሚያደርገው ምንድን ነው? “ለምንድን ነው ሁል ጊዜ
እንደረመዳኑ የማንሆነው?” በአእምሯችን ውስጥ የሚመላለስ ጥያቄ
ይመስለኛል። በቀላሉ ለመመለስ፣ ሰዋዊ ሁኔታ ነው። በየዓመቱ በረመዳን
ውስጥ እንደምናሳየው አላህን-የመጠበቅ ክፍተኛ ደረጃ ሁሌም ልናሳይ
አንችልም። ይህ ባይሆን ረመዳኑም ረመዳን አይሆንም ነበር። በጋ ያለክርምት
ቢኖር ኖሮ በጋ ሳይሆን “ጊዜ” ብቻ ነው የሚባለው። ለምን ሁል ጊዜ በጋ
አልሆነም ብለን መጠየቅ ትርጉም ያለው አይመስልም። ይልቅ “ዓይኖቼን
ክርምት ላይ አሳርፌ በጋን አጣጥሜ ለማለፍ ምን ማድረግ አለብኝ?” ብለን
መጠየቅ ተገቢ ነው።

ጀልባዎች በሃይቆች ዳርቻ መታሠራቸው ለደህንነታቸው መልካም ነው። ነገር
ግን ጀልባዎች በውሃ ዳርቻ ለመታሠር አይደለም የተሠሩት። የረመዳን ወር
በመጥፎ የአየር ፀባይ የተጎሳቆለቸውን ነፍሳችንን የምንጠግንበት እና
ለሚቀጥለው ወደ አላህ ለምናደርገው ከነፍስያችን፣ ከሌሎች ሰዎች፣
ከተፈጥሮ ጋ ለምናደርገው ትግል የምናርፍበት ዳርቻ ነው።

ረመዳን እንደወጣ ከጥቂት ቀናት በኋላ በዳርቻው ላይ እንደነበርንብት ጊዜያት ነገሮች ቀላል እና ገር በገር እንዳልሆነ እንረዳለን። በእርግጥ ቀላል ቁጥር ለሌለን ከዳርቻው እንኳ ሳንንቀሳቀስ በቀላሉ እንሰላቻለን፤ የተራዊህ ሰላትን እንደጀመርነው አንሰግደውም፤ ከዚያ ለዲድ የምናደርገው የዝግጅት ክብደት መንፈሳዊነቱን ሁሉ ወገቡን ያጎብጠዋል።

ታዲያ መቀጠል የምንችለውን ነገር ቀድሞውኑ ለምን እንጀምረዋለን? አምስት ወቅት ሰላቶችን የማንሰግድ ከሆነ ለምን እንጸማለን? ጥረታችን ሁሉ በሚቀጥለው ማረፊያ ላይ መርከባችን እንደ ቀድሞው ሳትሆን የተሻለ ይዞታ ላይ እንድትገኝ፤ የእየሱሳዊያኑ ምሁር ጆን ፖጄል በ*Fully Human, Fully Alive* ውስጥ "በሰብአዊነት አፀደ ውስጥ የማያድግ ሁሉ በሞት ተጠምዷል" እንዳለው የሚቀጥለውን ረመዳን እንደ ያለፈው ረመዳን በነበርንበት ይዞታ ላይ ማግኘት ስሌላብን።

የሚጠበቅብንን ነገር ሁሉ መፈፀም ወይም ለመፈፀም አለመቻላችን ጥቂት ላለመሞከር ምክንያት ሊሆኑን አይችልም። ፍፁምነትን ለመቀዳጀት አይደለም የምንፍጨረጨረው፤ ለመሻሻል እንጂ። ግቤ ፍፁም ሙስሊም መሆን አይደለም (ቢያንስ በዚህ ረመዳን)፤ በሚቀጥለው ረመዳን የተሻለ ወደ አላህ ቀርቤ፤ በአሁኑ ይበልጥ የተሻለ አስደሳች ሙስሊም ሆኖ መገኘት ነው። የረመዳንን ወር ፆም ጨርሶ መፆም ማለት ሰይድ ሁሴይን ናስር እንዳለው

“የሚቀጥለውን ዓመት በአላህ ፈቃድ ለመኖር ቁርጠኛ እንድንሆን ሙስሊሞችን በሙሉ ማደስና እንደገና እንዲወለዱ ማድረግ ነው።”

እኔና የረመዳን ወር

ለተወሰኑት በመንፈሳዊ እድገት ውስጥ እጅግ አስፈላጊው ሁሉን ነገር ሁሌም ህያው ለሆነው የአላህ ፈቃድ እጅ መስጠት ማለት ሲሆን ለእኔ መልህቄን መጣል፣ ስሬን ማጠናከር ማለት ነው። አንዱ ወዳጄ ከዓመታት በፊት እንደነገረኝ “ከዛፉ ያለች ቅጠል ሁሌም ህያው ነች።” ቅጠሏ ከዛፏ ከተለየች ሞቷ የማይቀር ይሆናል፤ ለሌሎች ከላላ የሚሆነው ጥላ አካል አትሆንም። ለኔ ይህ ስረ-ጥብቅነት ያለው በአገሬ ሙስሊም ማህበረሰብ ውስጥ እና በረመዳን ወር ውስጥ ነው- የአላህ አገልጋይ ለመሆን እና የአላህን ፀጋ ለመላበስ ከፍታ የሚደርስበት ወር።

“ቁርአን የተወረደበት የረመዳን ወር ነው፤ ከናንተም ዉስጥ ያገኘ ሰው ይጾመው፤ በሺተኛ ወይም በጉዞ ላይ የኾነም ሰው ከሌሎች ቀኖች ቁጥሮችን (በልኩ) መጾም አለበት፤ አላህ በናንተ ላይ ገሩን (ነገር) ይሻል፤ በናንተም ችግሩን አይሻም” (2:185) ይላል አላህ በቅዱስ ቁርአን ውስጥ። በሌላ ቦታ ላይ ደግሞ ፆም የተደነገገው **“ተቅዋን ለመላበስ”** እንደሆነ ያብራራል (2:183)።

ስለዚህ ረመዳን ማለት ለአላህ ያለን ዕውቂያ ከፍተኛ ደረጃ ላይ የሚደርስበት፣ ወደ አላህ ለመቅረብ የምናደርገው ትግል የሚፋፋምበት ወር ነው። በዚህ ወር

በአንድ በኩል ከንጋት እስከ ምሽት ከምግብ፣ መጠጥ እና ወሲባዊ እንቅስቃሴዎች መቆጠብ፣ በሌላ በኩል መንፈሳዊ መሰጠታችንን ከፍ ማድረግ የዚህ ትግል እውነተኛ አካል ናቸው። ረሱሉ (ሰ.ዐ.ወ) “በፍጥነት ሰዎች ይጸማሉ ነገር ግን ከመራብ፣ ይሰግዳሉ ነገር ግን ከድካም ውጭ ምንም አያገኙም” ብለዋልና ረመዳን በሥጋ ላይ ከሚደረስ ጭና የበለጠ ነገር አለው።

ፆም ከእስልምና ዋልታዎች መሃከል አንዱ ነው፤ ዋልታዎች ደግሞ መለመላቸውን እንዲቆሙ አልተፈጠሩም፤ በእነርሱ ላይ ግንባታዎች መኖራቸው ግድ ይላል። እናም ትዕግስትን፣ ዲሲፒሊንን፣ ልቦ ሙሉነትን እና መስዋዕትነትን በዚህ ወር እናዳብራለን። “ሰዎች ከእናንተ ጋር ጥል ለማንሳት ሲፈልጉ ምን ያህል ነን ብሉ” ብለው ረሱሉ (ሰ.ዐ.ወ) ይመክሩናል። የአላህን ደስታ ለማግኘት ብንፆምም፣ በዚህ ወር ውስጥ የምንላበሰው ስነምግባር በዋናነት ሌሎችን የሚመለከትና ከእነርሱ ጋር ካለን ግንኙነት የሚተያይ ነው። ተቅዋ- አላህን መጠንቀቅ- ተገልሎ የማስተንተኛ ጊዜ ይፈልጋል፤ ነገር ግን ሁሉ ነገሩ ስለነዚህ አይደለም። በእውነተኛው ዓለም- በግለሰባዊ ጉዳዮችና ተስፋዎች፣ ሳቆችና እንባዎች፣ በፍትህና እና ኢፍትሃዊነት የትግል ጦር ሜዳዎች- እምነት ይፈተሻል።

እነዚህ ሁሉ ቅን ይመስላሉ፤ ናቸውምም። በቃ ሁሉ ነገር ይህ ነው? ከአላህ ጋር አንድ ለመሆን መፈለግ አዝናኝ ነገር የለውም? ተቅዋ ደስታም ጭምር ነው። የረመዳን ወር የታላቅ ደስታ ወር ነው፤ የአንድነት እና የማካፈል። መስጊዶች

በወንዶችና ሴቶች ይሞላሉ፤ ሁላችንም የምንሠራት ጥቃቅን ነገር አጥፍ ድርብ ድርብርብ ሆኖ እንደምንመነዳ እርግጠኞች ነን።

ረመዳን ሲያልቅ ጧሚዎች የምር የሚያዝኑት ከባዶ ሃይማኖተኝነት አይደለም፤ የምራቸውን ነው። አስደሳች፣ ተንከባካቢ፤ ቆይታው ታላቅ ደስታና ብርታትን የሚሰጥ ጓደኛችሁ እንደተለያችሁ ነው ስሜቱ። በዚህ ምክንያት ነው በረመዳን የፆም ፍች ወቅት “እንኳን ለፆመ ልጓሙ ፍች አደረሳችሁ” የማይባለው። ተቅዋ ለመላበስ መታገል አዝናኝ ነው። **“አላህ በናንተ ላይ ገሩን (ነገር) ይሻል፤ በናንተም ችግሩን አይሻም”** (2:185)።

ለሌሎች ለመድረስ የሆነ ቦታ ላይ የኔነት ስሜት ሊኖር ይገባል። በዓመት ውስጥ ረመዳን ለሙስሊሞች መንፈሳዊ ቤት ነው። ለህልውናዬ መሠረት ነው ብዬ በማስበው ለሰዎች መድረስ፣ ሃይማኖታዊ ግፊት ኖረው አልኖረው፣ ቤቴ ወደምለው መመለስ አለብኝ። እረፍቴን ወስጄ፣ ሃይሌን አድሼ፣ ብራታቴን ሰብስቤ ከዚያ ተመልሼ ጉዞዬን እጀምራለሁ። የአምልኮ ተግባራት እጅግ ማህበራዊ እና ባህላዊ ከመሆናቸው የተነሳ ሊያሳኩት ከሚገባው የአላህን ዕውቂያ ተገፈው እርቃናቸውን ሊቀሩ እንደሚችሉ ብረዳም፣ አምልኮዎችም አምልኮ ብቻም አይደሉም፣ ማህበራዊነት ፋይዳቸው ከፍተኛ ነው። እናም ጉዞዬን ስጀምር በራሴ ኮምፓስ ብቻ መመራት እንደሌለብኝ አውቃለሁ፤ ከላይ ላይ ያሉት ሁሌም የሚያበሩትን ከዋክብት፣ ከሰዎች ተፈጥሮ ጀምሮ በውስጣችን ያለው የአላህን እስትንፋስም እርዳታ እሻለሁ።

“ባሮቹም ከኔ በጠየቁህ ጊዜ (እንዲህ በላቸው)፦ እኔ ቅርብ ነኝ፤ የለማኝን ጸሎት በለመነኝ ጊዜ እቀበለዋለሁ፤ ስለዚህ ለኔ ይታዘዙ፤ በኔም ይመኑ፤ እነሱ ሊመሩ ይከጀላልና።” (2:186)

ወደ አላህ የመቃረን ጉዞ ይቀጥላል...